

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
PRIVATINĖS TEISĖS INSTITUTAS

AURELIJA TAUNYTĖ-BURKAUSKIENĖ
(VERSLO TEISĖS PROGRAMA)

ATSAKOMYBĖ UŽ STATINIO SUGRIUVIMĄ

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Dr. Evaldas Klimas

Vilnius, 2017

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS UŽ STATINIO SUGRIUVIMĄ SAMPRATA.....	6
1.1. Civilinės atsakomybės rūšys. Deliktinė ir sutartinė civilinė atsakomybė: apibrėžimas, aplinkybės, kurioms esant, taikoma civilinė atsakomybė.....	6
1.2. Civilinės atsakomybės rūšių atskyrimo kriterijų įvertinimas.....	13
2. ASMENYS, KURIEMS TAIKOMA ATSAKOMYBĖ UŽ STATINIO SUGRIUVIMĄ.....	17
2.1. Statinio sugriuvimo samprata.....	17
2.2. Statytojo (statinio savininko, valdytojo, naudotojo) ir statybos dalyvių pareigų bei iš jų išplaukiančių prielaidų taikyti atsakomybę už statinio sugriuvimą apžvalga.....	20
3. ATSAKOMYBĖS UŽ STATINIO SUGRIUVIMĄ TAIKYMO KRITERIJŲ TEISMŲ PRAKTIKOJE ANALIZĖ.....	34
3.1. Ikiteisminis statinio sugriuvimo atvejų tyrimas.....	34
3.2. Teisminis statinio sugriuvimo atvejų tyrimas.....	37
3.3. Atskirų statybos dalyvių, nurodytų Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje, atsakomybės taikymo, mažinimo bei didinimo kriterijai, formuluojami Lietuvos teismų praktikoje.....	52
IŠVADOS.....	69
PASIŪLYMAI.....	72
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	75
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS.....	84
ABSTRACT.....	84
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA.....	86
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA.....	87
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....	88

IVADAS

Tyrimo problema – ar statinio sugriuvimo atveju teisminiame procese teisingai paskirstoma atsakomybė rangovui, projektuotojui, statinio projekto ekspertizės rangovui ir statybos techniniam prižiūrėtojui?

Temos aktualumas – besivystant šalies ekonomikai, neatsiejamai plėtojasi ir viena esminių verslo sričių – statyba. Statybos procesas, apibūdinamas kaip nuosavybės teisės objektų kūrimo ir modifikavimo būdas, reiškiasi įvairialypiuose teisės santykiuose, todėl jo reglamentavimas turėtų būti vykdomas itin sistemiškai, be to, bylos, susijusios su statybos teisiniais santykiais, pagal Lietuvos teismų formuluojamą praktiką, dėl savo svarbos priskiriamos byloms, turinčioms viešo elemento aspektą, todėl jų tinkamam ištyrimui turi būti skiriamas itin didelis dėmesys.

Vienas iš statybos teisės institutų – statinio avarija ir atsakomybės už šį įvykį taikymo institutas. Statinių avarijų metu patiriami ne tik piniginiai nuostoliai, susiję su avarijos padarinių šalinimu ir statinio atstatymu, o taip pat dažnai ir tretieji asmenys tampa nukentėjusiais, tam tikrais atvejais – patiriama ir didelė žala gamtai, tačiau beveik kiekvienu griūties atveju neapsieinama ir be žmonių sužalojimų ar net mirčių. Pastaraisiais metais įvykusios statinio griūtys – kaip antai, kaimyninėje šalyje Latvijoje „Homburg Zolitude“ prekybos centro „Maxima“ griūtis, pareikalavusi daugybės žmonių mirčių. Taip pat prisimintinos „Ledo arenos“, gyvenamojo namo Šiaulių gatvėje 8, Vilniuje, administracinio pastato Vilniaus gatvėje, Vilniuje, prekybos centro Vilniaus Šeškinės mikrorajone, griūtys, nors ir nepareikalavusios žmonių aukų, tačiau sukėlusios didelę žalą statinių savininkams bei tretiesiems asmenims, visuomenėje sukėlė didelį ažiotažą ir poreikį apibendrinti moksliniu tyrimu, vis tik kokiais pagrindiniais kriterijais remiantis, yra nustatoma ir paskirstoma atsakomybė už statinio avariją, nes teisės aktuose eksplicitiškai nėra išskiriama, kokiais kriterijais yra taikoma (mažinama, didinama) ar šalinama atsakomybė už statinio statinio sugriuvimą – ši užduotis paliekama teisminiui procesui.

Remiantis suformuluotais teiginiais, temos aktualumą lemia keli veiksniai, kaip antai, statybos proceso dalyvių atsakomybės taikymo instituto kompleksiskumas ir svarba teisine, reguliacine ir apsaugine prasme. Taip pat pažymėtina šio instituto taikymo, susijusio su statybos proceso dalyvių atsakomybės taikymo ir paskirstymo statinio sugriuvimo atvejais problematika. Išskiriama ginčų, kylančių dėl atsakomybės už statinio sugriuvimą nustatymo ir taikymo gausa bei teismų suformuluotos nuoseklios teismų praktikos, sprendžiant tokio pobūdžio ginčus, nebuvimas. Be to, pabrėžiamas temos neištirtumas – atsakomybės už statinio sugriuvimą

taikymo ir paskirstymo statybos proceso dalyviams teisinis reguliavimas ir atsakomybės nustatymo teisinės pasekmės mokslinėje literatūroje nagrinėjamos tik fragmentiškai.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas, reikšmė, originalumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis. Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje reglamentuojama atsakomybė už statinio sugriuvimą ir išvardijami asmenys, kuriems ši atsakomybė gali būti taikoma. Nors teisės aktai ir teismų praktika bando reguliuoti kiekvieno iš šių asmenų (t.y., statybos proceso dalyvių) teises ir pareigas, tačiau pažymėtina, kad nei minėtame Civiliniame kodekse, nei kituose teisės aktuose nėra įvardyta, kaip ir kokiais kriterijais remiantis, yra nustatoma ir taikoma minėta atsakomybė. Teigiama, kad ši pareiga tenka teismams, sprendžiantiems tokio pobūdžio bylas. Be to, išanalizavus mokslinę literatūrą analizuojama tema, pastebėta, kad mokslo darbų ir publikacijų autoriai įprastai tiria pavienius statinio griūties ar statybos proceso dalyvių atsakomybės taikymo atvejus, o tuo tarpu išsamiai ir sistemiškai šis institutas iki šiol nebuvo nagrinėtas. Pažymėtina, kad stokojama teismų praktikos, susijusios su atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymu, analizės.

Taip pat svarbu pabrėžti, kad vertindami atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymą, teismai susiduria su neaiškia atsakomybės paskirstymo Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje nurodytiems asmenims, o taip pat ir statinio savininkui (valdytojui, naudotojui), problema, be to, nesprenžiamas valstybės institucijų, tiesiogiai atsakingų už statybos ir statinių naudojimo valstybinę priežiūrą, atsakomybės taikymo klausimas, todėl šiame magistro baigiamajame darbe, remiantis teismų tokio pobūdžio bylose suformuluota praktika, bus pateikiama atsakomybės paskirstymo už statinio sugriuvimą analizė.

Tyrimo tikslas – nustatyti atsakomybės, taikomos už statinio sugriuvimą, sąlygas bei kriterijus, didinančius ar mažinančius atsakomybę, bei įrodinėjimo naštos paskirstymą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Palyginti civilinės atsakomybės rūšis ir nustatyti, kokia atsakomybės rūšis - deliktinė ar sutartinė, yra taikoma už statinio sugriuvimą;
2. Identifikuoti ir išanalizuoti asmenų, kuriems taikoma atsakomybė už statinio sugriuvimą, pagrindines pareigas, kurių pažeidimo pasekoje yra taikytina atsakomybė už statinio sugriuvimą;
3. Išskirti ir suklasifikuoti doktrinoje, teisės norminiuose aktuose ir teismų praktikoje nustatytus kriterijus, vertinamus teismų praktikoje, kurių pagrindu didinama ar mažinama atsakomybė už statinio sugriuvimą, arba visiškai atsisakoma ją taikyti.

Ginamieji teiginiai:

1. Neaiškūs atsakomybės už statinio sugriuvimą paskirstymo asmenims, nurodytiems Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje (t.y., statinio rangovui, projektuotojui, statinio projekto ekspertizės rangovui ir statybos techniniam prižiūrėtojui), kriterijai, apsunkina tinkamą atsakomybės pritaikymą ir skatina šalis bylinėtis;

2. Taikant atsakomybę už statinio sugriuvimą, nesprenžiamas valstybės institucijų, turinčių pareigą vykdyti statinių statybos valstybinę ir statinių naudojimo privalomąją priežiūrą, atsakomybės klausimas.

Tyrimo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro trys skyriai bei juos detalizuojantys poskyriai, suformuluojamos išvados bei pasiūlymai. Pirmame darbo skyriuje apžvelgiama civilinės atsakomybės samprata, išskiriamos civilinės atsakomybės rūšys, jų atskyrimo kriterijai bei įvardijama, kuri civilinės atsakomybės rūšis taikoma sprendžiant atsakomybės už statinio sugriuvimą klausimą. Antrojoje darbo dalyje atskleidžiama statinio sugriuvimo samprata. Be to, išvardijamos subjektų, kuriems taikoma atsakomybė už statinio sugriuvimą, pareigos bei suformuluojamos iš šių pareigų išplaukiančios prielaidos taikyti minėtą atsakomybę už statinio sugriuvimą. Trečiojoje darbo dalyje pateikiama darbe tiriamos problemos teismų praktikos analizė, suformuojami kriterijai, sąlygos, kuriems esant, taikoma atsakomybė už statinio sugriuvimą, bei nustatoma atsakomybės paskirstymo našta. Darbo pabaigoje pateikiamas naudotos literatūros sąrašas, darbo santrauka lietuvių ir anglų kalbomis.

Tyrimo metodai: magistro baigiamajame darbe bus pasinaudojama keliais tyrimo metodais, taip siekiant kuo išsamiau išanalizuoti pasirinktą temą. Pagrindinis tyrimo metodas – teisinių dokumentų analizės metodas: teisės aktų bei teismų praktikos apžvalga analizuojama tema. Atskleidžiant bei aiškinant teisės normų turinį, buvo pasitelkti loginis – analitinis bei lingvistinis metodai. Be to, darbe remiamasi sisteminiu analizės metodu, kurio pagalba buvo nustatyta tyrimo problema bei uždaviniai. Pažymėtina, kad taip pat buvo naudotasi ir apibendrinimo metodu, kurio dėka, apibendrinta visa naudota literatūra ir darbo medžiaga, o remiantis šiais apibendrinimais, suformuluotos darbo išvados ir pateikti pasiūlymai.

1. CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS UŽ STATINIO SUGRIUVIMĄ SAMPRATA

Šioje darbo dalyje bus analizuojama civilinės atsakomybės samprata, jos rūšys, išskiriami aspektai, kuriais remiantis, nustatoma, kad kilo civilinė atsakomybė. Pabrėžtina, kad prieš pradedant analizuoti civilinės atsakomybės už statinio sugriuvimą aspektus, svarbu susipažinti su pagrindiniais skirtumais, kuriais atibojamos dvi civilinės atsakomybės rūšys – sutartinė ir deliktinė, kad būtų lengviau nustatyti, kuri civilinės atsakomybės rūšis taikoma statinio sugriuvimo atveju.

1.1. Civilinės atsakomybės rūšys. Deliktinė ir sutartinė civilinė atsakomybė: apibrėžimas, aplinkybės, kurioms esant, taikoma civilinė atsakomybė

Prieš pradedant atskleisti civilinės atsakomybės sampratą, vertėtų išsiaiškinti, kas yra atsakomybė. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas terminą „atsakomybė“ tapatina su „dorovinių, pareiginių ir teisinių reikalavimų paisymu“.¹ Taigi, iš šios sąvokos galima išskirti kelias atsakomybės rūšis: dorovinę, pareiginę ir teisinę. Šiame darbe analizuojama civilinė atsakomybė priskiriama teisinės atsakomybės kategorijai, todėl toliau bus aiškinama teisinės atsakomybės sąvokos reikšmė.

V. Vaišvila teisinę atsakomybę įvardija kaip prievolę, taikomą asmeniui, pažeidusiam privatų ar viešą interesą, kuris yra ginamas ir saugomas teisės. Kilus teisinei atsakomybei, asmuo – pažeidėjas - turi atsakyti pagal teisės aktuose numatytas sankcijas, o kita šalis – nukentėjęsysis – turi teisę reikalauti, kad minėtas sankcijas taikytų kompetentingos institucijos.² Vadovėlyje „Lietuvos teisės pagrindai“ aukščiau pateikta sąvoka susisteminama, nurodant, kad teisinė atsakomybė yra kalto asmens, padariusio teisės pažeidimą, identifikavimas, pasmerkimas ir atitinkamos sankcijos už jo atliktus veiksmus taikymas.³ S. Vansevičius analizuojamą sąvoką apibūdina kaip valstybės reakciją į atliktą teisės normų ginamų vertybių pažeidimą – remiantis šiuo apibrėžimu, teisinė atsakomybė sutapatinama su valstybės prievarta, kuri suvokiama kaip teisinės atsakomybės turinys.⁴ Taigi, kaip matyti iš pateiktų apibrėžimų, teisinė atsakomybė susijusi su teisės ginamų vertybių pažeidimu, šį pažeidimą atlikusio asmens nubaudimu ir sankcijų taikymu. Apibendrinant teisinės atsakomybės sąvokos apibrėžimus, daroma išvada, kad

¹ „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“, žiūrėta 2016-10-03. <http://lkiis.lki.lt/>.

² Mikelėnas Valentinas. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*. (Vilnius: Justitia, 1995).

³ Dambrauskienė, Genovaitė, Marcijonas, Antanas, Monkevičius, Algirdas. *Lietuvos teisės pagrindai*. (Vilnius: Justita, 2004).

⁴ Vansevičius, Stasys. *Valstybės ir teisės teorija*. (Vilnius: Justitia, 2000).

teisinė atsakomybė yra „teisinis įpareigojimas subjektams naudotis savo teisėmis atitinkamų pareigų vykdymu, nurodant, kad tokių pareigų nevykdymas gali tapti atitinkamų teisių praradimu“.⁵

Teisinės atsakomybės sąvokos apibrėžimų analizė padės geriau suvokti civilinės atsakomybės - vienos iš teisinės atsakomybės rūšių – sampratą. Bendriausia civilinės atsakomybės samprata pateikiama Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.245 straipsnyje, kuriame nurodoma, kad: „Civilinė atsakomybė – tai turtinė prievolė, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius), o kita šalis privalo atlyginti padarytus nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius).“⁶ Šiame apibrėžime, skirtingai nei teisinės atsakomybės sąvokoje, konkretizuojama prievolės rūšis – turtinė prievolė, taip pat teisės pažeidimą atlikusiam asmeniui taikoma sankcija – žalos nukentėjusiajam atlyginimas, pasireiškiantis nuostolių arba netesybų forma, išreiškiama nukentėjusios šalies reikalavimu. Galima paminėti, kad būtent nuostolių atlyginimas ir netesybos suvokiami kaip civilinės atsakomybės pasireiškimo formos. Pabrėžtina, kad turtinio pobūdžio prievolė, kurią reikalaujama įvykdyti, atsiranda egzistuojant specifiniam pagrindui – t.y., civilinės teisės pažeidimui; įvykus kitokio pobūdžio teisės pažeidimui, taikomos kitos teisinės atsakomybės rūšys (pvz., baudžiamoji, administracinė atsakomybė).

Toliau darbe verta išsiaiškinti, kaip civilinės atsakomybės sąvokos apibrėžimus pateikia teisės teoretikai. P. Čiočys civilinę atsakomybę įvardija kaip prievolę, turinčią kompensacinio pobūdžio elementų, kurios pagrindinis tikslas yra atkurti pažeistas kreditoriaus teises ir grąžinti šalis į padėtį, buvusią iki teisės pažeidimo, dėl kurio taikoma civilinė atsakomybė.⁷ Tačiau E. Baranauskas, atskleisdamas civilinės atsakomybės sampratą, nesutinka su vieninteliu civilinės atsakomybės kompensaciniu pobūdžiu, teigdamas, kad tam tikrais atvejais civilinė atsakomybė atlieka ir nubaudimo funkciją – kaip antai, tai atvejais, kai netesybos išieškomos nesant žalos faktui, o egzistuojant prievolės netinkamo įvykdymo, neįvykdymo ar delikto faktui.⁸ Dar kitokį civilinės atsakomybės apibrėžimą pateikia S. Selelionytė, teigdama, kad civilinė atsakomybė yra bet koks žalos padarymo atvejis, kuomet nėra nustatytos civilinę atsakomybę šalinančios aplinkybės.⁹ Pažymėtina, kad toks civilinės atsakomybės sąvokos apibrėžimas gali būti prilyginamas generaliniam deliktui, kurio esmė yra tokia, kad kiekvienas žmogus turi elgtis rūpestingai ir atidžiai, laikytis nustatytų teisės aktų nuostatų, o šias pažeidus ir dėl šio pažeidimo

⁵ Vaišvila, Alfonsas. *Teisės teorija (vadovėlis)*. (Vilnius: Justitia, 2000).

⁶ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“. *Valstybės žinios* 74-2262 (2000).

⁷ Čiočys, Petras Algirdas. *Teisės pagrindai*. (Vilnius: Vilniaus vadybos kolegija, 2000).

⁸ Baranauskas, Egidijus, Karulaitytė – Kvainauskienė, Inga, Kiršienė, Julija ir kt. *Civilinė teisė. Bendroji dalis (vadovėlis)*. (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006).

⁹ Selelionytė, Simona. „Neteisėtumas kaip valstybės deliktinės atsakomybės sąlyga“. *Jurisprudencija*, 1 (79) (2006): 102-112.

kilus žalai, šią žalą atlyginti. Toks žalos atlyginimas generalinio delikto atveju ir tapatinamas su civiline atsakomybe.¹⁰ Analizuodama civilinės atsakomybės sąvokos klausimą, darbo autorė linkusi vadovautis šio reiškimo apibrėžimu, pateikiamu Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.245 straipsnio 1 dalyje.

Atskleidus civilinės atsakomybės sąvokos sampratą, svarbu nustatyti, ar ši teisinė kategorija išskiriama į rūšis. Atsakymas į šį klausimą pateikiamas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.245 straipsnio 2 dalyje. Šioje teisės normoje teigiama, kad „Civilinė atsakomybė yra dviejų rūšių: sutartinė ir deliktinė“.¹¹ Kadangi apie civilinės atsakomybės rūšių atskyrimo kriterijus bus kalbama kitame šio darbo skyrelyje, todėl šioje dalyje bendrais bruožais aptariama sutartinė ir deliktinė civilinė atsakomybė. Sutartinė civilinė atsakomybė pasireiškia tuo, kad šalis dar iki civilinės teisės pažeidimo sieja sutartiniai santykiai, o civilinės atsakomybės požymis – sutarties pažeidimas.¹² Sutartinė civilinė atsakomybė priskiriama turtinei prievolei, kuomet neįvykdoma ar netinkamai vykdoma sutartis: esant šioms sąlygoms, viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius, kilusius dėl netinkamo sutarties vykdymo ar visiško nevykdymo, o kita šalis privalo atlyginti kilusius nuostolius.¹³

Skirtingai nei sutartinė civilinė atsakomybė, deliktinei civilinei atsakomybei kilti nebūtinai tarp šalių egzistuojantys sutartiniai santykiai. Deliktinė civilinė atsakomybė kyla tuomet, kai patiriama žala tarp asmenų, kurie nesusiję tarpusavyje sutartiniais santykiais. Tačiau egzistuoja ir išimčių: deliktinė civilinė atsakomybė tam tikrai įstatymų numatytais atvejais gali kilti ir tuomet, kai tarp šalių yra susiklostę sutartiniai santykiai.¹⁴ Tačiau su šia nuomone nesutinka Lietuvos Aukščiausiasis teismas, kuris civilinėje byloje Nr. 3K-3-520/2012 yra pažymėjęs, kad pagal teisinį reguliavimą nėra galima konkurencija tarp deliktinės ir sutartinės civilinės atsakomybės rūšių. Teismas teigia, kad Civiliniame kodekse aiškiai nurodoma, kad sutartinė civilinė atsakomybė taikoma tik tuomet, kai šalis sieja sutartiniai santykiai, o deliktinė – kai šalys nėra tarpusavyje susijusios sutartiniais santykiais. Analizuojamoje byloje kasatorius reikalavo atlyginti nuostolius dėl tariamo sutarties pažeidimo, neigdamas sutarties galiojimo faktą, tačiau Teismas priėjo išvados, kad „sutartinė atsakomybė, nesant sutarties, negalima, o deliktinei

¹⁰ Ribikauskas, Arūnas. „Teisinė atsakomybė etatistinės ir demokratinės teisės sampratų požiūriu“. (magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2006). http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2007~D_20070121_190404-81974/DS.005.0.01.ETD.

¹¹ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“. *Valstybės žinios* 74-2262 (2000).

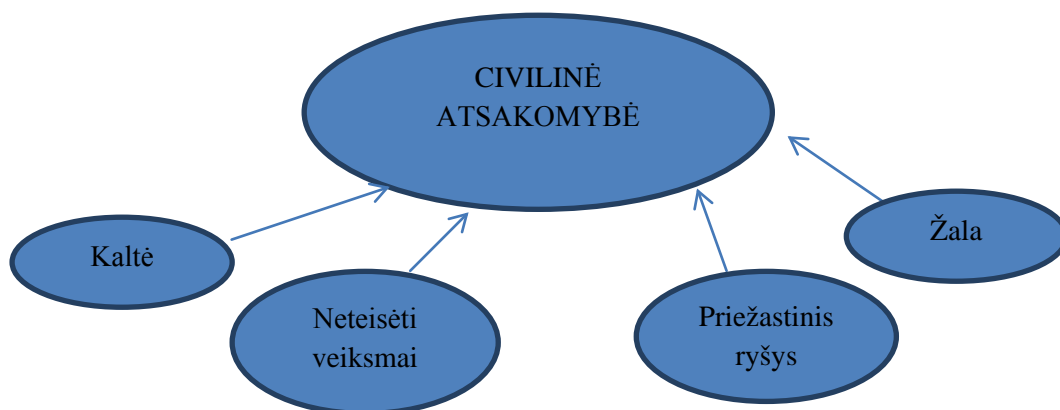
¹² Oganian, Irina. „Civilinės atsakomybės ypatumai statybos rangos teisiniuose santykiuose“. (magistro baigiamasis darbas: Mykolo Romerio universitetas, 2008). http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2009~D_20100224_104341-49857/DS.005.0.02.ETD.

¹³ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“. *Valstybės žinios* 74-2262 (2000), 6.245 str. 3d.

¹⁴ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“. *Valstybės žinios* 74-2262 (2000), 6.245 str. 4d.

atsakomybei atsirasti nėra teisinio pagrindo, neįrodžius visų būtinųjų tokios atsakomybės atsiradimo sąlygų.“¹⁵

Taigi, išskyrus pagrindines civilines atsakomybės rūšis ir atsižvelgus į Teismo išaiškinimą, kad civilinei atsakomybei atsirasti, reikia įrodyti visas civilines atsakomybės sąlygas, toliau darbe bus apžvelgiamos civilinės atsakomybės kilimo sąlygos, kurios pateikiamos 1 pav.

1 pav. Civilinės atsakomybės kilimo sąlygos

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.246-6.249 str.

Kaltė. Civilinėje teisėje įtvirtintas įstatyminis kaltės nustatymo principas. Šiuo aspektu kaltė nustatoma tuomet, kai įrodoma, kad asmuo tam tikroms būtinoms sąlygoms esant, nebuvo toks apdairus ir sąžiningas¹⁶. Taigi, nustatant kaltės buvimo faktą, vertinamas asmens elgesys. Kitaip tariant, kaltė išreiškia asmens psichinį santykį su jo elgesiu ir kilusiomis pasekmėmis, kurios atsirado dėl teisės pažeidėjo veiksmų. Skiriamos ir kelios kaltės formos – tyčia ir neatsargumas. Tyčia suvokiama kaip sąmoningas asmens elgesys žalai atsirasti arba sudaryti sąlygas kilti žalai.¹⁷ Lietuvos Aukščiausiasis teismas, aiškindamas neatsargumo sampratą, teigia, kad neatsargumu „laikomi tokie asmens veiksmai, kurių asmuo, laikydamasis bent minimalių atsargumo ir dėmesingumo reikalavimų, nebūtų padaręs“.¹⁸ Be to, pabrėžtinai ir civilinės atsakomybės išskirtinis požymis, kad egzistuoja civilinė atsakomybė be kaltės – kaip antai, statinio savininko, gyvūnų savininko atsakomybė be kaltės, valstybės atsakomybė,

¹⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. gruodžio 7 d. Nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-520/2012“. Žiūrėta 2016 10 08 per internetą. <http://eteismai.lt/byla/119612454970418/3K-3-520/2012>.

¹⁶ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“. *Valstybės žinios* 74-2262 (2000), 6.248 str.

¹⁷ *Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I)*. (Vilnius: Justitia, 2002).

¹⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004m. gruodžio 22d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-671/2004“. Žiūrėta 2016 10 09 per internetą <http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=30239>.

padidinto pavojaus šaltinio valdytojo, statinio savininko atsakomybė: tokia atsakomybės forma įvardijama kaip griežtoji civilinė atsakomybė.¹⁹ Iš pateiktų griežtosios civilinės atsakomybės sąlygų matyti, kad ji gali būti taikoma statinio savininkui – vadinasi, griežtajai civilinei atsakomybei priskiriamas ir statinio sugriuvimo atvejis, sprendžiant atsakomybės statinio savininkui kilimo ir taikymo klausimą. Vadinasi, iš to peršasi išvada, kad taikant civilinę atsakomybę, kaltė tam tikrais atvejais yra neprivaloma sąlyga, nustatant civilinės atsakomybės egzistavimą. Taip pat dar vieną svarbų aspektą, kalbant apie kaltės, kaip civilinės atsakomybės sąlygos, nustatymą, yra suformulavęs Lietuvos Aukščiausiasis teismas, pasisakęs, kad nėra svarbi kaltės forma, norint įvertinti civilinę atsakomybę. Kaltės forma tampa svarbi, kuomet sprendžiamas atsakomybės sumažinimo ir kiti klausimai.²⁰ Taigi, apibendrinant, galima teigti, kad kaltė yra subjektyvi atsakomybės kilimo sąlyga, išreiškianti asmens psichinį santykį su kilusiais padariniais.

Neteisėti veiksmai. Kaip buvo minėta anksčiau, kad kaltė pasireiškia kaip subjektyvusis civilinės atsakomybės aspektas (subjektyvusis nesąžiningumas), o tuo tarpu neteisėti veiksmai vertinami kaip objektyvioji civilinės atsakomybės sąlyga (objektyvusis sąžiningumas). Neteisėti veiksmai gali pasireikšti keliais būdais: kaip pareigos, numatytos įstatyme ar sutartiniuose santykiuose, neįvykdymas – kitaip tariant, neteisėtas neveikimas; veiksmų, kurie pagal teisės aktus ar sutartį, sudarytą tarp šalių, yra draudžiami – toks neteisėtų veiksmų pasireiškimo būdas įvardijamas kaip neteisėtas veikimas; taip pat neteisėti veiksmai gali pasireikšti kaip bendro pobūdžio pareigos elgtis rūpestingai ir atidžiai pažeidimas. Be to, svarbu paminėti, kad veiksmų teisėtumas ar neteisėtumas nustatomas analizuojant šių veiksmų santykį su kilusiomis pasekmėmis, o ne su teise.²¹ Paprasčiau tariant, neteisėti veiksmai siejami su žalos padarymu, netinkamu sutartinių santykių vykdymu, ir pan. – tokie veiksmai netoleruoti teisės aktų prasme, tačiau pabrėžtina, kad neteisėtų veiksmų atlikimas nėra preziumuojamas ir iš anksto nustatytas – taigi, asmens veiksmas laikomi teisėtais, jei neįrodoma kitaip: kitaip tariant, galioja asmens sąžiningumo prezumpcija.²²

Dar vienas svarbus požymis, analizuojant neteisėtų veiksmų sampratą: ši sąlyga ne visada yra privaloma įrodyti, nustatinėjant civilinės atsakomybės egzistavimą – vadinasi, neteisėti veiksmai ne visada suvokiami kaip būtina civilinės atsakomybės sąlyga. Tam tikrais atvejais, teisės aktai gali nustatyti, kad žala turi būti atlyginama, jei ji padaryta ir teisėtais veiksmis.²³

¹⁹ Norkūnas, Algis. „Kaltė kaip civilinės atsakomybės pagrindas“. *Jurisprudencija*, 28 (20) (2002): 112-118.

²⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007m. rugsėjo 27d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3k-3-353/2007“. Žiūrėta 2016 10 15 per internetą. <http://eteismai.lt/byla/197796813607849/3K-3-353/2007>.

²¹ „Šiaulių apylinkės teismo 2014m. birželio 25d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-150-772/2014“. Žiūrėta 2016 10 16 per internetą. <http://eteismai.lt/byla/236304964091103/2-150-772/2014>.

²² Norkūnas, Algis. „Kaltė kaip civilinės atsakomybės pagrindas“. *Jurisprudencija*, 28 (20) (2002): 112-118.

²³ Ambrašenė. Dangutė, ir kt. „Civilinė teisė. Prievolių teisė“. (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004).

Apibendrinant galima teigti, kad neteisėti veiksmai yra įvardijami kaip objektyvusis nesąžiningumas ir asmens veiksmų neatitikimas teisės aktų reikalavimams – teisei objektyviai prieštaraujančios veiklos atlikimas.

Žala ir nuostoliai. Žala, kaip civilinės atsakomybės sąlyga, tampa svarbi tuomet, jei žala padaryta teisės saugomoms ir ginamoms vertybėms, interesams ir objektams. Pagal Civilinio kodekso 6.249 straipsnio 1 dalį, „Žala yra asmens turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Piniginė žalos išraiška yra nuostoliai. Jeigu šalis nuostolių dydžio negali tiksliai įrodyti, tai jų dydį nustato teismas.“²⁴ Pažymėtina, jei asmuo patiria praradimus, tačiau teisė šio intereso arba objekto negina, tuomet žalos civilinės atsakomybės prasme nėra. Taip pat iš Civiliniame kodekse pateikiamos žalos sąvokos galima priėti išvados, kad žala atsiranda kaip neteisėto veiksmo rezultatas – kitaip tariant, jei nebūtų buvę neteisėtų veiksmų, tuomet nebūtų turto praradimo, sunaikinimo, vertės sumažėjimo, asmens orumo, reputacijos ir garbės pakenkimo.²⁵ Svarbu paminėti ir tai, kad žala negali būti siejama su objektu, kuriam padaryta žala, ekonomine verte: ji gali kilti ir tada, kai padaroma objektams, kurie negali būti įvertinti ekonomiškai, kaip antai, žmogaus garbei, orumui, reputacijai, žmogaus kūnui, jo dalims, organams. Tačiau taikant civilinę atsakomybę, žalos atlyginimas pasireiškia turtine išraiška, o žalą privalo atlyginti ją padaręs asmuo: pabrėžtina, kad visiškai atlyginti galima tik turtinę žalą, o neturtinė žala atlyginama teisės aktuose nustatytais atvejais, nes neturtinės žalos atvejais atsiradę praradimai yra neatstatomi ir egzistuoja galimybė kompensuoti tik dalį žalos.²⁶

Statinio sugriuvimo atveju, žala pasireiškia pastato, konstrukcijų ar panašaus pobūdžio objekto sugriuvimu ar kitokiais šio objekto trūkumais. Statiniai šiuo atveju suvokiami kaip objektai, sukurti pasitelkiant statybinės medžiagas, gaminius, dirbinius, ir kurie yra tvirtai sujungti su žeme. Tokie objektai yra įvairios paskirties pastatai, statiniai, įrenginiai, kitokio pobūdžio konstrukcijos. Atsakomybė kildinama tuomet, kai žalą padaro aukščiau išvardytų objektų sugriuvimas ar objekto trūkumai, kaip antai, statinio deformacija, statinio įgriuvimas.

Kaip ir buvo minėta Civilinio kodekso 6.249 straipsnio 1 dalyje, žalos piniginė išraiška yra nuostoliai. Nuostoliai gali būti skirstomi realius (tiesioginius) – tai išlaidos, kurias patyrė asmuo, siekdamas atkurti savo pažeistą teisės ginamą objektą, interesus, sugadintą ar prarastą turtą, ir negautas pajamas (netiesioginius nuostolius) – negautą pelną: asmens turtinės padėties

²⁴ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“. *Valstybės žinios* 74-2262 (2000), 6.249 str.

²⁵ Mikelėnas Valentinas. „Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai“. (Vilnius: Justitia, 1995).

²⁶ Surininaitė, Jolita. „Atsakomybės ypatumai už nepilnamečių padarytą žalą“. (magistro baigiamasis darbas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008). http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2007~D_20080128_111847-94679/DS.005.0.02.ETD.

įvertinimą, pasireiškiantį tuo, kuo būtų pagerėjusi nukentėjusio asmens padėtis, jei prievolė būtų tinkamai įvykdyta.²⁷

Taigi, apibendrinant, galima teigti, kad žala yra neteisėtų veiksmų išraiška – asmens nuostoliai: turto netekimas, sugadinimas, negautos pajamos. Žala įvertinama turtine išraiška – nuostoliais, skirstomais į tiesioginius ir netiesioginius.

Priežastinis ryšys. Civilinėje atsakomybėje priežastinis ryšys yra ryšys, kaip neteisėtų veiksmų – priežasties ir nuostolių – pasekmė. Atlyginami tik tie nuostoliai, susiję su veiksmais, kurie lėmė skolininko civilinę atsakomybę – vadinasi, nuostoliai šia prasme suvokiami kaip skolininko veiksmų rezultatas.²⁸ Nors priežastinis ryšys yra būtina civilinės atsakomybės sąlyga, tačiau ši sąlyga yra labiausiai neapibrėžta teisės aktų prasme, nes juose nepateikiami nei priežastinio ryšio nustatymo kriterijai, nei pati šio reiškinio sąvoka. Pabrėžtina, kad išskiriamos kelios priežastinio ryšio rūšys – antai, tiesioginis priežastinis ryšys – šią rūšį nustatyti yra pakankamai nesudėtinga, tačiau netiesioginio priežastinio ryšio atveju, tą atlikti yra pakankamai sudėtinga – ši užduotis dažniausiai tenka teisėjui, nagrinėjančiam bylą teisme, nes teisės aktai, kaip ir buvo minėta, tiesiogiai ir aiškiai nenumato priežastinio ryšio nustatymo kriterijų.²⁹ Lietuvos Aukščiausiasis teismas yra pažymėjęs, kad civilinėje atsakomybėje yra pripažįstamas ir netiesioginis priežastinis ryšys: šiuo atveju, žala atsiranda ne tiesiogiai iš neteisėtų veiksmų, bet yra pakankamai susijusi su kilusiais žalingais padariniais. Taigi, priežastiniam ryšiui nustatyti užtenka įrodyti, kad skolininko elgesys yra pakankama, nors ir ne vienintelė, nuostolių kilimo priežastis.³⁰

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo formuluojamoje praktikoje išskiria priežastinio ryšio civilinėje teisėje nustatymo etapus. Teismo nuomone, šie etapai gali būti skirstomi į du: pirmame etape nustatomas faktinis priežastinis ryšys, kurio tikslas – nustatyti, ar žalingos pasekmės kilo iš neteisėtų veiksmų, ir atvirkščiai: ar neteisėtos pasekmės būtų atsiradusios, jei nebūtų atlikti neteisėti veiksmai. Antrame priežastinio ryšio nustatymo etape nustatomas teisinis priežastinis ryšys – siekiama išsiaiškinti, ar kilusios pasekmės nėra pernelyg nutolusios nuo neteisėtų veiksmų, taip pat vertinama, ar asmuo, atlikdamas neteisėtus veiksmus, galėjo įvertinti ir numatyti žalos atsiradimo/kilimo tikimybę.³¹

Taigi, apibendrinant civilinės atsakomybės sąvoką ir kilimo sąlygas, galima teigti, kad kiekvieno asmens pareiga laiku ir tinkamai vykdyti savo prievoles – pažeidus šią sąlygą, asmuo

²⁷ „Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I)“. (Vilnius: Justitia, 2003).

²⁸ Ambrašienė. Dangutė, ir kt. „Civilinė teisė. Prievolių teisė“. (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004).

²⁹ Mikelėnas Valentinas. „Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai“. (Vilnius: Justitia, 1995).

³⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010m. vasario 23d. Nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-59/2010“. Žiūrėta 2016 10 22 per internetą. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=75780080-d1ed-4f2d-bcb4-9dfd9d2168b6>.

³¹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų 2010m. kovo 1d. Nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-53/2010“. Žiūrėta 2016 10 22 per internetą. <http://eteismai.lt/byla/109219807695653/3K-3-53/2010>.

turi atlyginti kilsius nuostolius ar sumokėti netesybas. Civilinė atsakomybė kyla tuomet, kai įrodomos jos kilimo sąlygos: neteisėti veiksmai, kaltė, žala ir priežastinis ryšys. Pabrėžtina, kad tam tikrais atvejais taikoma griežtoji civilinė atsakomybė – tuomet civilinei atsakomybei kilti nebūtina įrodyti kaltės sąlygos, nes civilinė atsakomybė kyla ir be kaltės.³² Neteisėti veiksmai yra objektyvi asmens sąžiningumo išraiška, pasireiškianti kaip veiksmai, pažeidžiantys teisės aktų reikalavimus ir teisės ginanamus interesus, objektus ir vertybes. Žala yra asmens turto netekimas, sužalojimas, kuri pasireiškia nuostoliais, žala kyla tuomet, jei ji padaroma teisės saugomiems objektams ir yra neteisėtų veiksmų išraiška. Priežastinis ryšys nustatomas tarp neteisėtų veiksmų ir kilusios žalos – priklausomai nuo šių reiškinų tarpusavio ryšio, skiriamas tiesioginis ir netiesioginis priežastinis ryšys. Nors teisės aktai tiesiogiai nenumato priežastinio ryšio nustatymo sąlygų, ši pareiga tenka Teismui.

1.2. Civilinės atsakomybės rūšių atskyrimo kriterijų įvertinimas

Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 6.245 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad „civilinė atsakomybė yra dviejų rūšių: sutartinė ir deliktinė“³³. Šių dviejų civilinės atsakomybės rūšių egzistavimą pripažįsta ir visos teisės sistemos. Ir sutartinės, ir deliktinės civilinės atsakomybės taikymo galimybė vadinama sutartinės ir deliktinės atsakomybės konkurencija. Civilinės atsakomybės dualizmas sukelia sutartinės ir deliktinės atsakomybės rūšių atribojimo problemą. Pabrėžtina, kad skirtingose šalyse sutartinė ir deliktinė atsakomybė suvokiamos skirtingai.³⁴

Norint išsiaiškinti sutartinės ir deliktinės atsakomybės atskyrimo kriterijus, vertėtų pradėti nuo šių sąvokų atskyrimo kriterijų istoriniu požiūriu. Dar Romos Respublikos laikotarpyje buvo išskiriami du atsakomybės atsiradimo pagrindai: sutartis ir teisės pažeidimas. Šie pagrindai vienas nuo kito skyrėsi keliais požymiais: sutartinė prievolė, mirus skolininkui, pereinavo jo įpėdiniams, o prievolės, kylančios iš teisės pažeidimų – deliktų, pereinavo tik kreditoriaus įpėdiniams. Taip pat ir skyrėsi atsakomybės rūšys – sutartinės prievolės rėmėsi daline arba solidarine atsakomybe, o jei deliktą atliko keli asmenys, tai kiekvienas iš jų turėdavo atsakyti atskirai. Taip pat išskiriama ir tai, kad moterys ir nepilnamečiai negalėjo sudaryti sutarčių savarankiškai, be globėjo, taigi, jie ir neatsakydavo už sutarčių pažeidimus, tačiau už deliktus

³² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010m. kovo 16d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2010“. Žiūrėta 2016 10 23 per internetą <http://eteismai.lt/byla/30357107171268/3K-3-107/2010>.

³³ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“. *Valstybės žinios* 74-2262 (2000), 6.245 str.

³⁴ Mikelėnas Valentinas. „Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai“. (Vilnius: Justitia, 1995).

šios asmenų grupės atsakė savarankiškai. Jei deliktą atlikdavo vergas, už jį atsakydavo jį valdantis asmuo, o sutarčių teisėje tokia atsakomybė nebuvo numatyta visiškai.³⁵

Sutartinės ir deliktinės atsakomybės santykį šiuolaikinėje teisėje aiškino Lietuvos Aukščiausiasis teismas 2005m. kovo 29d. nutartyje Nr. 3K-7-119/2005, teigdamas, kad sutartinė civilinė atsakomybė yra prievolė, kuri kyla dėl to, kad netinkamai vykdoma arba visiškai nevykdoma sutartis, o deliktinė atsakomybė yra suvokiama kaip turtinė prievolė, kuri atsiranda dėl žalos, nesusijusios su sutartiniais santykiais. Sutartinės civilinės atsakomybės atvejais teisės pažeidimas pasireiškia sutarties pažeidimu; jei sutartis pripažįstama negaliojančia, tuomet, priklausomai nuo aplinkybių, gali kilti deliktinė atsakomybė ir atsirasti deliktiniai santykiai.³⁶ Taip pat Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisako, kad esant tarp šalių susiklosčiusiems sutartiniais santykiams, deliktinę atsakomybę vienai iš šalių galima taikyti tik tuomet, kai tokie atvejai yra numatyti įstatyme – vadinasi, teisės akte turi būti nustatytas pagrindas taikyti deliktinę atsakomybę sutartiniuose santykiuose.³⁷ Toliau išskiriami pagrindiniai sutartinės ir deliktinės civilinės atsakomybės atskyrimo kriterijai:

Sutartinė ir deliktinė atsakomybė gali būti atskiriamos pagal tarp šalių susiklosčiusių teisinių santykių pobūdį. Taigi, sutartinės civilinės atsakomybės atveju, šalis, prieš kylant žalai, siejo prievoliniai teisiniai santykiai (tai suvokiama kaip viena iš būtinųjų sutartinės atsakomybės kilimo sąlygų); pabrėžtina, kad sutartinei civilinei atsakomybei kilti būtinas ir neteisėtas teisės bei sutarties požiūriu pažeidimas. Delikto atveju, žalą padaręs asmuo, prieš kylant žalai, neturėjo jokių prievolinių santykių su šalimi, kuriai kilo nuostoliai. Tik žalos padarymo – delikto – pagrindu tarp šalių susiklosto prievoliniai teisiniai santykiai, kurie įvardijami kaip deliktiniai prievoliniai santykiai.³⁸ Pats deliktas suvokiamas kaip valinis neteisėtas veiksmas, kurio pagrindu yra padaroma turtinė ir neturtinė žala.³⁹

Taip pat išskiriami skirtingi šių civilinės atsakomybės rūšių atsiradimo pagrindai: Deliktinės atsakomybės pagrindu gali būti ir nusikaltimas, ir administracinės teisės pažeidimas, tačiau nepriklausomai nuo to, kad atsakomybė kyla pagal kitas teisės šakas, šis faktas neatleidžia pažeidėjo nuo pareigos atlyginti padarytą žalą – t.y., deliktinės civilinės atsakomybės⁴⁰, tuo tarpu, sutartinė civilinė atsakomybė gali kiti tik dėl prievolių, atsirandančių sutarties – t.y.,

³⁵ Juškevičius, Jonas, Rudzinskas, Antanas. „Civilinės atsakomybės už netinkamą asmens priežiūros paslaugų teikimą taikymo Lietuvoje ir Italijoje ypatumai“. *Jurisprudencija*, 12 (114) (2008): 73-81.

³⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2005m. kovo 29d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-119/2005“. Žiūrėta 2016 11 03 per internetą. <http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=28022>.

³⁷ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015m. gegužės 28d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-327-687/2015“. Žiūrėta 2016 11 03 per internetą. <http://eteismai.lt/byla/133303260563435/3K-3-327-687/2015>.

³⁸ Valentinas Mikelėnas. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. (Vilnius: Justitia, 2002), 62.

³⁹ *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. VI knyga. I tomas*. (Vilnius: Justitia, 2003), 357.

⁴⁰ Saimona Selelionytė-Drukteinienė. Deliktinės ir sutartinės atsakomybės konkurencija. *Justitia*. 2008, 1(67) (2000): 32–33.

civilinės teisės reguliuojamo objekto, pagrindu – vadinasi, skirtingai nei deliktinė civilinė atsakomybė, sutartinė civilinė atsakomybė negali kilti kitos teisės šakos reguliuojamo objekto pagrindu.

Dar vienas esminis civilinės atsakomybės rūšių atskyrimo kriterijus – pasireiškimo forma. Pagal Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 6.258 straipsnį, sutartinė civilinė atsakomybė pasireiškia dviem formomis – nuostolių atlyginimu ir netesybomis, o tuo tarpu deliktinė atsakomybė pasireiškia tik nuostolių atlyginimu už atliktą žalą (kalto asmens pareiga sugrąžinti nukentėjusią šalį į tokią padėtį, kokia būtų buvusi, jei nebūtų kilusi žala).⁴¹ Taip pat pabrėžiama, kad atitinkamai skiriasi ir atsiradimo sąlygos: žala yra būtina sąlyga deliktinei atsakomybei atsirasti, o tuo tarp sutartinės civilinės atsakomybės atveju, netesybos gali atsirasti ir nesant žalos.⁴²

Dar vienas kriterijus tarp sutartinės ir deliktinės civilinės atsakomybės rūšių – ginamų interesų prigimtis. Deliktinė civilinė atsakomybė gina tikrumo interesą, kuris reiškia, kad asmuo tikisi, kad išliks tokioje padėtyje, kokioje yra einamuoju metu, ir kad ši padėtis nepablogės, taigi, tikrumo principo, o tuo pačiu ir deliktinės atsakomybės, esmė – grąžinti nukentėjusį asmenį į tokią padėtį, koki būtų buvusi, jei nebūtų kilusi žala (nebūtų įvykęs deliktas), kitaip tariant, pagrindinis deliktinės atsakomybės tikslas – užtikrinti status quo.⁴³ Tuo tarpu sutartinės civilinės atsakomybės gynybos tikslas – patenkinti lūkesčių interesą: kuomet nukentėjusi šalis tikisi atsidurti tokioje padėtyje, kokioje ji būtų, jei sutartį pažeidusi šalis nebūtų įvykdžiusi sutarties pažeidimo; kitaip tariant, sutartinės civilinės atsakomybės esmė – užtikrinti, kad sutartinis pažadas bus įgyvendintas.⁴⁴

Skirtumą tarp deliktinės ir sutartinės civilinės atsakomybės formų galima išvelgti ir analizuojant pažeistų teisių gynimo būdus. Sutartinių santykių tarp šalių buvimas suponuoja šalims didesnę galimybę ginti savo pažeistas teises, pasirenkant daugiau pažeistų teisių gynimo būdų, ne tik civilinę atsakomybę. Deliktinės atsakomybės atveju, galimybė taikyti kitus pažeistų teisių gynimo būdus yra apribota ir tokių gynimo būdų sąrašas yra siauresnis, negu sutartinės civilinės atsakomybės taikymo atveju.⁴⁵

Egzistuoja dar keletas požymių, pagal kuriuos išskiriamos šios dvi civilinės atsakomybės rūšys – skirtingi ieškinio senaties terminai (deliktinės civilinės atsakomybės atveju – 3 metai,

⁴¹ Aleksandras Rybakas. “Deliktinės atsakomybės taikymas sutartiniuose santykiuose“ (magistro baigiamasis darbas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006) gs.elaba.lt/object/elaba:2188269/index.html.

⁴² Jolita Surininaitė „Atsakomybės ypatumai už nepilnamečių padarytą žalą“. (magistro baigiamasis darbas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007) http://vddb.library.lt/obj/LT-eLABa-0001:E.02~2007~D_20080128_111847-94679.

⁴³ Simona Selelionytė - Drukteitienė. Deliktinės ir sutartinės atsakomybės konkurencija. *Justitia*, 1(67) (2007).

⁴⁴ Marta Jaroš „Atsakomybė už ikisutartinių santykių pažeidimą“. (magistro baigiamasis darbas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012) <http://gs.elaba.lt/object/elaba:1885287/1885287.pdf>.

⁴⁵ Valentinas Mikelėnas. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. (Vilnius: Justitia, 2002), 68-72.

sutartinės -10m), galimybė nustatyti ir apriboti sutartinės atsakomybės dydį bei ją apdrausti (ko neįmanoma nustatyti deliktinės civilinės atsakomybės atveju), atsakomybė už trečiųjų asmenų veiksmus.⁴⁶

Apibendrinant galima teigti, kad taikant atsakomybę už statinio sugriuvimą, ši gali pasireikšti tiek sutartinės, tiek deliktinės civilinės atsakomybės forma. Pirmuoju atveju žala padaroma statinio savininkui (statytojui, naudotojui, valdytojui) statinio statybos dalyvių neteisėtų veiksmų pasekoje, kuomet šiuos subjektus sieja sutartiniai santykiai; antruoju atveju – žala padaroma trečiajam asmeniui statybos dalyvio, o tarp šių subjektų iki statinio griūties neegzistavo jokie teisiniai santykiai.

⁴⁶ Jonas Juškevičius, Antanas Rudzinskas. „Civilinės atsakomybės už netinkamą asmens priežiūros paslaugų teikimą taikymo Lietuvoje ir Italijoje ypatumai“. *Jurisprudencija*, 12 (114) (2008): 73-81.

2. ASMENYS, KURIEMS TAIKOMA ATSAKOMYBĖ UŽ STATINIO SUGRIUVIMĄ

2.1. Statinio sugriuvimo samprata

Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje reglamentuojama atsakomybė už statinio sugriuvimą. Šiame skyriuje bus analizuojama sąvokos „statinio sugriuvimas“ ir kituose teisės aktuose naudojamų šios sąvokos sinonimų esmė ir samprata: šio reiškinių sampratos suvokimas lengviau padės suvokti, ar atskirais atvejais atsakomybė Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje nurodytiems subjektams tikrai turi būti taikoma už statinio sugriuvimą - t.y., ar analizuojamas atvejis gali būti priskiriamas statinio sugriuvimo reiškiniui, ar, pavyzdžiui, statinio defektams, už kurių kilimą taikoma atsakomybė pagal kitą teisės akto nuostatą.

Pabrėžtina, kad sąvoka „statinio sugriuvimas“ vartojama tik Civiliniame kodekse, tačiau šiame teisės akte plačiau nėra atskleidžiama šios sąvokos esmė. Suvokti analizuojamos sąvokos sampratą padeda kituose teisės aktuose pateikiama „statinio sugriuvimo“ sinonimų samprata. Antai, Lietuvos Respublikos Statybos įstatyme vartojama „statinio avarijos“ sąvoka⁴⁷, reglamentuojama šio įstatymo 29 straipsnyje, kuriame nurodoma, kad statinio avarijos reiškinys yra statinio, o taip pat ir jo dalies, konstrukcijų ar jų atskirų dalių (elementų, pertvarų) griūtis; šiam reiškiniui priskiriama ir žemės nuošliauža šlaituose, kurie riboja statinio pagrindą, o taip pat ir pylimuose bei statybų iškasose.⁴⁸ Kadangi šiame darbe analizuojama tik statinių sugriuvimo samprata, todėl apie įrenginių griūties sampratą, kuri taip pat reglamentuojama Statybos įstatymo 29 straipsnyje, nebus kalbama.⁴⁹ Taigi, matyti, kad Statybos įstatymas statinio avarijos atvejams priskiria ir statinio dalių, ir žemės, esančios po statiniu, įgriuvimo atvejus.

Remiantis Statybos įstatymo 29 straipsniu, buvo parengtas Statybos techninis reglamentas STR 1.03.01:2016 „Statybiniai tyrimai. Statinio avarija“⁵⁰, kuriame detalai aprašoma avarijos tyrimų ir jos priežasčių nustatymo tvarka. Šio poįstatyminio teisės akto 8 punkte įtvirtinta taisyklė, pagal kurią statinio avarijos tyrimas privalomas, nepriklausomai nuo to, kiek konstrukcijų įgriuvo, koks patirtų nuostolių dydis - vadinasi, statinio avarija gali būti pripažįstamas bet kokio dydžio statinio ar jo dalies, elementų įgriuvimas. Taip pat šiame poįstatyminiame teisės akte statinio avarijai priskiriami ir statinio ar jo dalies pamatų atsivėrimas, atsidengimas, statinio (jo dalies) laikančiųjų konstrukcijų (vienalyčių ar iš detalių

⁴⁷ „Lietuvos Respublikos Statybos įstatymas“, *Valstybės žinios*, 32-788 (1996).

⁴⁸ „Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2013m. rugsėjo 06d. sprendimas byloje Nr. 2-204-212/2013“. Žiūrėta 2016 11 05 per internetą <http://eteismai.lt/byla/156454789481395/2-204-212/2013>.

⁴⁹ „Lietuvos Respublikos Statybos įstatymas“, *Valstybės žinios*, 32-788 (1996).

⁵⁰ „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016-11-11 įsakymas Nr. D1-748 „Dėl Statybos techninio reglamento STR 1.03.01:2016 „Statybiniai tyrimai. Statinio avarija“ patvirtinimo“, *Teisės aktų registras*, 2016-26719 (2016).

surinktų konstrukcijų, kurios suteikia mechaninį atsparumą ir stabilumą statiniui⁵¹) įtrūkimas, deformacijos, dėl kurių atsiranda grėsmė statinio pastovumui bei mechaniniam atsparumui.⁵² Vadovaujantis analizuojamo poįstatyminio teisės akto nuostatomis, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos pateikė statinio avarijos sampratos išaiškinimą, aspektų, priskiriamų statinio avarijos atvejams, sąrašą papildydama ir statinio vidinių laiptų šoninės sijos, priskiriamos statinio laikančiajai konstrukcijai, perlūžimą.⁵³ Taigi, kaip matyti, statinio avarijai priskiriama bet kokio masto statinio laikančiųjų konstrukcijų įgriuvimas.

Teisės aktuose sutinkamas dar vienas sąvokos „statinio sugriuvimas“ sinonimas – „statinio griūtis“. Šis sinonimas minimas Statybos techniniame reglamente 2.01.01 (I) „Esminis statinio reikalavimas „Mechaninis atsparumas ir pastovumas“, kuriame pažymima, kad griūtis – tai statinio konstrukcijų avarijos įvairios formos – antai, didelė deformacija, sėdimas, standumo praradimas, stabilumo netekimas⁵⁴. Ši sąvoka analizuojamame poįstatyminiame teisės akte pateikiama gana abstrakčiai, ji papildoma Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006m. nutarime Nr. 241 „Ekstremalių įvykių kriterijai“⁵⁵, kuriame pastato, statinio griūtis priskiriama prie ekstremalių įvykių. Šiame teisės akte statinio griūtis, vartojama kaip sąvokos „statinio sugriuvimas“ sinonimas, apibūdinama kaip pastato, statinio ar jo dalies (konstrukcijos) sugriuvimas, kurį sukėlė gaisras, sproginimas ar kitos priežastys, dėl kurių statinio ar pastato atstatyti nėra įmanoma arba statinio atstatymui reikalinga panaudoti nepažeistą konstrukciją, arba kai dėl statinio, jo dalies sugriuvimo nebeįmanoma veikla statinyje ar jo dalyje.⁵⁶ Pažymėtina, kad šis poįstatyminis teisės aktas statinio, pastato griūtį sieja ne su statybos defektais, deformacijomis, lėmusiais statinio ar jo dalies sugriuvimą, o su išorės veiksniais, kurie dažniausiai nėra priklausomi nuo žmogaus valios. Taip pat pabrėžtina, kad šis poįstatyminis

⁵¹ „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005-09-21 įsakymas Nr. D1-455 „Dėl statybos techninio reglamento STR 2.01.01(1):2005 "Esminis statinio reikalavimas "Mechaninis atsparumas ir pastovumas" patvirtinimo"“, *Valstybės žinios*, 115-4195 (2005).

⁵² „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002m. gegužės 7d. įsakymas Nr. 232 „Dėl STR „Statinio avarijos tyrimas ir likvidavimas“ įsigaliojimo“ patvirtinimo““, *Valstybės žinios*, 55-2209 (2002).

⁵³ Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos „Ar medinių laiptų šoninės sijos perlūžimas yra statinio dalies griūtis“. Žiūrėta 2016 11 07 per internet <http://www.vtpsi.lt/node/2433>.

⁵⁴ „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005-09-21 įsakymas Nr. D1-455 „Dėl statybos techninio reglamento STR 2.01.01(1):2005 "Esminis statinio reikalavimas "Mechaninis atsparumas ir pastovumas" patvirtinimo"“, *Valstybės žinios*, 115-4195 (2005).

⁵⁵ „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. kovo 9 d. nutarimas Nr. 241 „Dėl ekstremalių įvykių kriterijų sąrašo patvirtinimo“, *Valstybės žinios*. 29-1004 (2006).

⁵⁶ *Ibid*

teisės aktas 2015-10-14 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1063 iš dalies buvo pakeistas ir jame nebeliko statinio griūties sąvokos aprašymo.⁵⁷

Teismų praktikos analizė padės plačiau suvokti statinio sugriuvimo sąvokos sampratą bei reiškinių ir priežasčių, kurių pasireiškimas priskiriamas statinio sugriuvimui, atskleidimą.

Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2015-11-12 nutartyje Nr. 2A-2014-773/2015 ir Lietuvos apeliacinio teismo 2011-02-23 sprendime Nr. 2A-91/2011⁵⁸ priėjo išvados, kad statinio dalies sugriuvimas yra statinio paslėptų konstrukcijų (konstrukcijų, kurios yra paslėptos vėliau sumontuotų konstrukcijų) ar paslėptų statybos darbų (statybos darbai, kurie yra paslėpti vėliau atliktų statybos darbų) deformacija, įgriuvimas, pamatų laikomosios galios nepakankamumas, neatlaikymas, neįrengus armavimo armatūros strypais ar karkasais, o taip pat ir pamato vidinės struktūros defektų išryškėjimas, lėmęs statinio ar jo dalies sugriuvimas.⁵⁹

Kauno apygardos teismo 2011-04-04 sprendime Nr. 2-364-605/2011 buvo vertinama statinio avarijos samprata. Buvo prieita išvados, kad statinio avarija yra statinio laikančiosios konstrukcijos (nagrinėjamu atveju – gegnės) deformacija, įgriuvimas ar sugriuvimas dėl šios konstrukcijos medžiagos netinkamo parinkimo – šioje byloje gegnės sienelės medžiaga negali atlaikyti statinio apkrovų, ji yra per silpna ir veikiant statinio apkrovoms, ši konstrukcija „suklumpa“, ir dėl to įvyksta statinio avarija. Taip pat nustatyta, kad stogo gegnių konstrukciniai atraminiai betoniniai padėklai, paskirstantys apkrovas tolygiai sienai, yra per silpni pastato apkrovoms atlaikyti. Be to, dar vienoje byloje statinio sugriuvimas buvo įvardijamas taip pat, kaip ir aukščiau analizuotoje byloje, tačiau šiuo atveju laikančiosios konstrukcijos (perdenginio plokštės) griuvimas buvo įvertintas kaip laikančiosios konstrukcijos defektas dėl perdangos plokštės suirimo, panaudojus netinkamos kokybės perdangos plokštę⁶⁰. Taigi, šiose bylose buvo prieita išvados, kad statinio avarija yra laikančiosios konstrukcijos įgriuvimas dėl netinkamų medžiagų šiai konstrukcijai parinkimo.⁶¹

⁵⁷ „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015-10-14 Nutarimas Nr. 1063 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006m. kovo 9d. nutarimo Nr. 241 „Dėl ekstremaliųjų įvykių kriterijų sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo““, *Teisės aktų registras*, 15200 (2015).

⁵⁸ „Lietuvos apeliacinio teismo 2011m. vasario 23d. civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos sprendimas byloje Nr. 2A-91/2011“. Žiūrėta 2016 11 13 per internetą <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=9cb7841f-5374-4c76-a1a3-e8d2891ed716>.

⁵⁹ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015m. lapkričio 12d. nutartis byloje Nr. 2A-2014-773/2015“. Žiūrėta 2016 11 13 per internetą <http://eteismai.lt/byla/88688895700824/2A-2014-773/2015>

⁶⁰ „Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo 2011m. birželio 08d. nuosprendis byloje Nr. 1-48-88/2011“. Žiūrėta 2016 11 14 per internetą <http://eteismai.lt/byla/161643724336282/1-48-88/2011>.

⁶¹ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2011m. balandžio 04d. sprendimas byloje Nr. 2-364-605/2011“. Žiūrėta 2016 11 14 per internetą <http://eteismai.lt/byla/108340640480196/2-364-605/2011>.

Analizuojant statinio sugriuvimo sąvokos sampratą, sutinkama atvejų, kai statinio sugriuvimas suvokiamas ne tik kaip statinio ar jo konstrukcijų griūtis dėl statybos defektų, klaidų, o taip pat ir dėl trečiųjų asmenų įtakos. Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014-01-13 sprendime Nr. 2A-6-252/2014 buvo nustatyta, kad statinio dalies sugriuvimas yra neleistina pagal normas statinio konstrukcijų deformacija dėl pastato pagrindo pažeidimo (šiuo atveju, dėl vykdomų tvoros statybų gretimame sklype) – grunto išjudinimo.⁶²

Analizuojant teismų praktiką, pastebėta, kad statinio sugriuvimas siejamas ne tik su konstrukcijų, bet ir inžinerinės įrangos pažeidimu, Antai, Vilniaus apygardos teismo 2012-07-12 nutartyje Nr. 2A-1569-275/2012 nustatyta, kad statinio avarijai pagal Statybos įstatymo 29 straipsnio 1d. taip pat gali būti priskiriama ir tokia situacija, kai pastato inžinerinėje įrangoje susidaro deformacija, ir dėl to įvyksta statinio avarija. Analizuojamu atveju statinio, kuriame buvo įrengta dujų sistema, eksploatacijos metu dujų rezervuaro pamato plokštumoje susidarė nukrypimas, dėl ko dujų rezervuaro sujungimo vamzdžiuose susidarė nehermetiškumas, lėmęs statinio avarijos įvykimą.⁶³

Taigi, apibendrinant galima teigti, kad teisės aktuose susiduriama su „statinio sugriuvimas“ sąvokos sinonimais, kaip antai, „statinio avarija“ ar „statinio griūtis“. Statinio sugriuvimu laikoma ne tik viso pastato, bet ir jo dalies deformacija, įgriuvimas. Dažniausios priežastys, kurios lemia statinio sugriuvimą – statinio statybinių medžiagų netinkamas pasirinkimas, laikančiųjų konstrukcijų įgriuvimas dėl netinkamo jų sumontavimo, apkrovų neatlaikymo, konstrukcijų broko, taip pat galima ir trečiųjų asmenų (t.y., kaimyniniuose statiniuose/pastatuose atliekamų statybos darbų) įtaka, o taip pat ir pastatų inžinerinės įrangos deformacija.

2.2. Statytojo (statinio savininko, valdytojo, naudotojo) ir statybos dalyvių pareigų bei iš jų išplaukiančių prielaidų taikyti atsakomybę už statinio sugriuvimą apžvalga

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.696 straipsnyje nurodoma, kad už statinio sugriuvimą atsako statinio projektuotojas, statybos rangovas ir statinio statybos techninis prižiūrėtojas, tačiau, darbo autorės nuomone, ši atsakomybės forma neatsiejamai turi būti

⁶² „Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014m. sausio 13d. sprendimas byloje Nr. 2A-6-252/2014“. Žiūrėta 2016 11 15 per internetą <http://eteismai.lt/byla/213155595315169/2A-6-252/2014>.

⁶³ „Vilniaus apygardos teismų civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012m. liepos 12d. nutartis byloje Nr. 2A-1569-275/2012“. Žiūrėta 2016 11 15 per internetą <http://liteko.teismai.lt/viesaspresindimupaieska/tekstas.aspx?id=73980ac8-35b0-41c7-9258-a45aa1b63760>.

taikoma ir statinio savininkui (statytojui, valdytojui, naudotojui). Statinių savininkų (valdytojų) atsakomybė reglamentuojama Civilinio kodekso 6.266 straipsnyje, kuriame nurodoma, kad už statinių, jų įrenginių, konstrukcijų, kelių sugriuvimo padarytą žalą atsako šių objektų savininkas (valdytojas); taip pat pagal to paties teisės akto 6.270 straipsnį statinio savininkas (valdytojas) priskiriamas prie didesnio pavojaus šaltinio valdytojo, kuriam taikoma griežtoji deliktinė civilinė atsakomybė, todėl šiam civilinė atsakomybė kyla ir taikoma net ir nesant jo kaltės – t.y., vienos iš civilinės atsakomybės sąlygų – kaltės – nustatinėti nereikia.⁶⁴ Vadinasi, atsižvelgiant į tai, kas aukščiau išdėstyta, statinio savininkas (valdytojas) turi būti įtraukiamas į ratą subjektų, kurie atsakingi už statinio sugriuvimą, ir kuriems turi būti taikoma atsakomybė už šio reiškinio įvykimą.

Taigi, šiame darbo skyriuje bus analizuojama statinio savininko (valdytojo, naudotojo) ir statybos proceso dalyvių, nurodytų Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje, samprata, apžvelgiamos teisės aktuose numatytos šių subjektų pareigos, kurių nevykdymas ar netinkamas vykdymas turi įtakos statinio sugriuvimui, ir dėl to aukščiau minėtiems subjektams taikoma atsakomybė, numatyta Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje.

Pažymėtina, kad 2017 m. sausio mėnesio 1 dieną įsigaliojo Civilinio kodekso 6.696 straipsnio papildymas⁶⁵, kuriame subjektų, atsakingų už statinio sugriuvimą, sąrašą papildė ir statinio projekto ekspertizės rangovas. Lietuvos Respublikos seimo teisės departamentas buvo pateikęs išvadą dėl Civilinio kodekso 6.696 straipsnio pakeitimo įstatymo, siūlydamas atsakomybę projekto ekspertizės rangovui taikyti tik tiems projektams, kurių ekspertizė atlikta tik po šio įstatymo įsigaliojimo⁶⁶, tačiau atsižvelgiant į teisės principo *lex retro non agit*, kad įstatymas negalioja atgal, esmę, šios teisės nuostatos papildymo buvo atsisakyta ir prieita nuomonės, kad bet kuriuo atveju, atsakomybė už statinio sugriuvimą, įrodžius projekto ekspertizės rangovo atsakomybės taikymo kriterijus, taikoma tik tų projektų ekspertizei, kuri bus atlikta po 2017 m. sausio 1d.

Pagal Statybos įstatymo 13 straipsnio 1 dalies 4 punktą, skiriamos dvi ekspertizės rangovų rūšys – statinio projekto ir statinio ekspertizės rangovas. Pagal to paties įstatymo 2 straipsnio 66 dalį, projekto ekspertizės tikslas yra įvertinti, kad statinio projekte įgyvendinami visi Reglamente (ES) Nr. 305/2011 numatyti esminiai statinio reikalavimai (apie juos bus kalbama, analizuojant viešojo administravimo subjektų atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymo klausimą), o taip

⁶⁴ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013m. kovo 08d. nutartis byloje Nr. 2A-298-527/2013“. Žiūrėta 2016 11 16 per internetą <http://eteismai.lt/byla/252202476039063/2A-298-527/2013>.

⁶⁵ „Lietuvos Respublikos seimo 2016-06-30 įsakymas Nr. Xii-2579 „Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.696, 6.697 ir 6.698 straipsnių pakeitimo įstatymas“, *Teisės aktų registras*“, 20331 (2016).

⁶⁶ „Lietuvos Respublikos seimo teisės departamento 2015-09-21 išvada Nr. XII-3485 “Dėl Civilinio kodekso 6.696, 6.697, 6.698 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto“, *Teisės aktų registras*, 494 (2015).

pat ir normatyviniuose statybos techniniuose dokumentuose bei teisės aktuose numatytus reikalavimus.⁶⁷ Taigi, statinio projekto ekspertizė yra dar vienas iš projekto tikrinimo etapų, kurio pagrindu, viešojo administravimo subjektas, atsižvelgdamas į projekto ekspertizės išvadą ir pateiktus projektinius sprendinius, išduoda statybą leidžiantį dokumentą, patvirtinantį, kad statyba galima, ir statinio projektas atitinka esminius statinio reikalavimus – taigi, viešojo administravimo subjektas, išduodamas statybą leidžiantį dokumentą, besiremdamasis projekto ekspertizės pagrindu, tarsi pasidalija atsakomybę kartu su projekto ekspertizės vadovu už galimus projekto sprendinių neatitikimus esminiams statinio reikalavimams, tačiau atsakomybė už statinio sugriuvimą, nustačius projekto sprendinių neatitikimą statinio esminiams reikalavimams, taikoma tik projekto ekspertizės vadovui ir projektuotojui, o viešojo administravimo subjekto atsakomybės už statinio sugriuvimą klausimas pagal galiojančius teisės aktus nėra sprendžiamas (apie šią problemą plačiau bus aptariama tolesniame darbe).

Be to, pažymėtina, kad pagal Statybos įstatymo 16 straipsnio 5 dalies 5 punktą, statinio projektuotojas privalo atsižvelgti į projekto ekspertizės akte nurodomas pastabas ir jas pataisyti, o pagal to paties įstatymo 17 straipsnio 5 dalies 3 punktą⁶⁸, statytojas (užsakovas) ypatingo statinio statybos atveju tvirtina projektinius sprendinius tik tada, kai yra parengtas projekto ekspertizės aktas, kuriame įvardijama, kad projektas atitinka esminius statinio reikalavimus ir jį galima tvirtinti (kitais tariant, sutikti su pateiktais projektiniais sprendiniais). Taigi, projekto ekspertizė yra tarsi išankstinis projekto patikros etapas, kuriame įvardijamos projekto sprendinių neatitikimo normatyviniams ir techniniams dokumentams pastabos, o taip pat ir patvirtinimas statytojui, kuris įprastai nėra statybos techninių ir normatyvinių dokumentų išmanymo specialistas, kad projekto sprendiniai atitinka teisės aktuose nurodytus reikalavimus – šios prielaidos leidžia teigti, kad projekto ekspertizės vadovas yra svarbus subjektas, o jo atliekamos funkcijos statinio projekto rengimo ir tvirtinimo stadijoje turi esminės reikšmės, todėl jo įtraukimas į asmenų, atsakingų už statinio sugriuvimą, sąrašą yra tikslingas.

Remiantis Statybos įstatymo 13 straipsniu, statytojas, statinio projektuotojas, statinio rangovas ir statinio statybos techninis prižiūrėtojas priskirtinti statybos dalyviams.⁶⁹ Tačiau pabrėžinta, kad pagal minėtą straipsnį statybos dalyviais taip pat laikytini ir tyrinėtojas, statybos produktų gamintojas, importuotojas, platintojas, įgaliotasis atstovas, tačiau šie subjektai nėra įtraukiami į asmenų, atsakingų už statinio sugriuvimą, subjektų ratą. Pabrėžtina, kad Statybos įstatymo 13 straipsnyje nurodomas statybos dalyvių sąrašas nėra baigtinis. Autorės nuomone, statybos dalyviams turėtų būti priskiriami ir viešojo administravimo subjektai – antai, Valstybinė

⁶⁷ „Lietuvos Respublikos Statybos įstatymas“, *Valstybės žinios*, 32-788 (1996).

⁶⁸ „Lietuvos Respublikos Statybos įstatymas“, *Valstybės žinios*, 32-788 (1996).

⁶⁹ *Ibid*

teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos, Statybos įstatymo 31 straipsnio pagrindu vykdanči valstybinę statybos priežiūrą, išduodanti dokumentus, patvirtinančius, kad statinys statomas be esminių nukrypimų nuo projekto sprendinių (Statybos įstatymo 39 straipsnis), išduodantis statybos užbaigimo dokumentus, patvirtinančius, kad statinių statyba baigta (Statybos įstatymo 28 straipsnis); o taip pat ir savivaldybių administracijos, išduodančios statybą leidžiančius dokumentus (Statybos įstatymo 27 straipsnis). Viešojo administravimo subjektai statybos procese veikia pagal teisės aktuose jiems suteiktas valdymo ir valstybinės valdžios įgyvendinimo galias ir veikia savo kompetencijos srityje (taigi, turi konkrečiai teisės aktuose jiems suteiktas teises bei pareigas), o taip pat ir tam tikrais atvejais šių subjektų veikla statybos procese yra susijusi su viešojo intereso gynimu. Vadinasi, šiuos subjektus galima priskirti prie viešųjų statybos proceso dalyvių, kurių tikslas – statybos proceso teisėtumo užtikrinimas, nelegalių statybų prevencija, rizikos statybos procese sumažinimas, siekiant sumažinti nelaimingų atsitikimų, kilusios žalos, turto sunaikinimo statybose skaičių.⁷⁰ Taigi, kaip ir buvo minėta aukščiau, viešojo administravimo subjektai, išduodami dokumentus, leidžiančius vykdyti statybą, patvirtinančius, kad statyba statoma nenukrypstant nuo esminių statinio reikalavimų, ir išduodami statybos užbaigimą patvirtinančius dokumentus, patikrina, ar statinys atitinka esminius statinio reikalavimus, nurodytus 2011 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 305/2011.⁷¹ Šio reglamento 1 priede detalai pateikiamas esminių statinio reikalavimų sąrašas, kurio vienas iš reikalavimų – statinio mechaninis atsparumas: remiantis Reglamento nuostatomis, statinys turi būti statomas ir projektuojamas taip, kad apkrovos statybos proceso ir statinio naudojimo metu nesukeltų statinio ar jo dalies griūties, didelių deformacijų, žalos kitoms statinio dalims dėl laikančiųjų konstrukcijų deformacijos, žalos, kuri atsiranda įvykus įvykiui, kuri būtų neproporcinga ją sukėlusiai pirminei priežiūrai.⁷² Taigi, statinio mechaninio atsparumo ir pastovumo pažeidimai dažniausiai ir būna statinio ar jo dalies griūties priežastimi, todėl viešojo administravimo subjektai, išduodami aukščiau išvardytus dokumentus, patikrina ir tuo pačiu patvirtina, kad statinys atitinka esminius reikalavimus, kurių tarpe – ir mechaninio atsparumo bei pastovumo reikalavimai, todėl atlikę šį patvirtinimą, autorės nuomone, turėtų būti solidariai atsakingi už statinio mechaninio atsparumo ir pastovumo neatitiktis, lėmusias statinio sugriuvimą. Vadinasi, nors dabartinėje Civilinio kodekso 6.696 straipsnio redakcijoje nėra sprendžiamas viešojo administravimo subjektų atsakomybės klausimas, tačiau, darbo autorės nuomone, yra tikslinga siūlyti padidinti asmenų, atsakingų už statinio sugriuvimą, ratą, įtraukiant ir viešojo

⁷⁰ Drevinskaitė, Lina. „Atsakomybės tarp užsakovo, rangovo ir subrangovo pasiskirstymas statybos procese“. (magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2007) http://vddb.library.lt/obj/LT-eLABa-0001:E.02~2007~D_20080125_131805-60336;

⁷¹ „2011 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 305/2011“, L 88/5 (2011);

⁷² *Ibid*

administravimo subjektus, taip nustatant solidarią privačių statybos dalyvių (jų sąvoka bus analizuojama toliau darbe) ir viešųjų statybos dalyvių atsakomybę už statinio sugriuvimą.

Kaip ir buvo minėta, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos ir savivaldybių administracijos gali būti priskiriami viešiesiems statybos dalyviams, o subjektai, nurodyti Statybos įstatymo 13 straipsnyje – privatiems statybos dalyviams, kurių bene svarbiausias – statytojas (užsakovas), asmuo, kuris investuoja lėšas į statybą ir atlieka užsakovo funkcijas, duodamas užduotį rangovui vykdyti statybos darbus. Statytojo ir užsakovo sąvokų atskyrimo problema bus analizuojama tolimesniame darbe, tačiau Lietuvos Aukščiausiasis teismas formuoja praktiką, kad „teisėtos statybos pagrindu sukurtas produktas tampa tik statytojo nuosavybe“⁷³, o ne faktinio užsakovo, nes tik statytojas investuoja į statybą ir gali užsakovo funkcijas pavesti vykdyti kitam asmeniui.⁷⁴ Taip pat privatiems statybos dalyviams priskirtinas statinio statybos techninis prižiūrėtojas, kuris atstovauja statytojui (užsakovui), kurio tikslas – kontroliuoti, ar statinys statomas pagal statybos projektą, rangos sutarties bei statybos normatyvinių dokumentų ir teisės aktų reikalavimus.⁷⁵

Privatiems statybos dalyviams taip pat priskiriamas ir tyrinėtojas, tačiau šis subjektas nepriskiriamas ratui asmenų, kuriems taikoma atsakomybė už statinio sugriuvimą. Kaip buvo išanalizuota anksčiau, statinio sugriuvimu laikomas ir žemės nuošliauža šlaituose, ribojančiuose statinio pagrindą, o taip pat ir pylimuose bei statybų iškasose.⁷⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.696 straipsnyje nurodoma, už kokias priežastis, lėmusias statinio sugriuvimą, taikoma atsakomybė statybos dalyviams: viena iš jų – netinkamas žemės gruntas. Pagal Statybos įstatymo 15 straipsnį, tyrinėtojas atlieka statybinius inžinerinius geologinius tyrimus pagal statytojo (užsakovo) pateiktą techninę užduotį. Remiantis Statybos techniniu reglamentu STR 1.04.03:2012 "Inžineriniai geologiniai ir geotechniniai tyrimai Šiaurės Lietuvos karstiniame rajone", inžinerinių geologinių tyrimų tikslas – nustatyti žemės grunto vystymosi geologines, geomorfologines, hidrogeologines sąlygas, žemės paviršiaus ir statinių deformacijas statybos sklype ir gretimoje teritorijoje, požeminio vandens cheminę sudėtį, statybos sklypo inžinerinį geologinį pjūvį sudarančių gruntų ir uolienu geotechninius parametrus bei tikimybę atsirasti naujoms deformacijoms ir jų pobūdį žemės paviršiu bei statinių pagrindui.⁷⁷ Taigi, šie tyrimai reikšmingi tuo, kad padeda nustatyti būsimo statinio pamatų gylį, šių konstrukcijų

⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-306/2004. Žiūrėta 2016 11 29 per internetą <http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=25355>.

⁷⁴ *Ibid*

⁷⁵ Lietuvos Respublikos statybos įstatymas, *Valstybės žinios*, 32-788 (1996).

⁷⁶ *Ibid*

⁷⁷ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012-02-28 įsakymas Nr. D1-183 "Dėl statybos techninio reglamento STR 1.04.03:2012 "Inžineriniai geologiniai ir geotechniniai tyrimai Šiaurės Lietuvos karstiniame rajone" patvirtinimo", *Valstybės žinios*, 2012-03-15, Nr. 32-1503.

charakteristikas – išvardyti kriterijai yra svarbus rodiklis, vertinant statinio mechaninį atsparumą ir kokybę, todėl tyrinėtoji netinkamai atlikus inžinerinius geologinius tyrimus, tai gali lemti ne tik statinio deformacijas, bet ir griūtį, vadinasi, netinkamas tyrinėjimo darbų atlikimas tuo atveju tampa statinio sugriuvimo priežastimi; nors tyrinėtojo atsakomybės klausimas reglamentuojamas kituose Civilinio kodekso straipsniuose (antai, CK 6.703 straipsnyje), tačiau juose sprendžiamas atsakomybės už netinkamą darbų kokybę klausimas, įpareigojant tyrinėtoją neatlygintinai dar kartą atlikti netinkamos kokybės tyrinėjimus ir atlyginti užsakovui dėl to kilusius nuostolius, tačiau tai neapima atsakomybės už statinio sugriuvimą klausimo išsprendimo, todėl, autorės nuomone, šis statybos dalyvis (tyrinėtojas) turi būti įtraukiamas į sąrašą subjektų, atsakingų už statinio sugriuvimą, nurodytą Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje, todėl įstatymų leidėjui vertėtų atsižvelgti į inžinerinių geologinių tyrinėjimų svarbą statybos procese ir papildyti Civilinio kodekso 6.696 straipsnį, išplečiant atsakingų subjektų ratą.

Pažymėtina, kad statybos dalyviams pagal Statybos įstatymo 13 straipsnį taip pat priskirtinas ir statybos produktų gamintojas, importuotojas, platintojas, įgaliotasis atstovas. Remiantis to paties įstatymo 21 straipsniu, šis subjektas atsako už statybinių medžiagų, gaminių, dirbinių laikančiosios galios ir kitų techninių rodiklių atitikimą šių medžiagų, gaminių, dirbinių kokybės sertifikatuose nurodytiems rodikliams.⁷⁸ Taigi, šio statybos dalyvio pareigos pateikti tinkamos kokybės statybos produktus statinio statybai yra labai svarbios, nulemiančios statinio mechaninį atsparumą, pastovumą. Netinkamos kokybės ar laikančiosios galios rodiklių neatitinkančių medžiagų pateikimas statybos procese gali lemti statinio deformacijas, o tuo pačiu ir statinio griūtį. Ankstesniame šio darbo skyriuje analizuotoje byloje Nr. 2-364-605/2011 buvo nustatyta, kad statinio laikančiosios konstrukcijos įgriuvimo esmine priežastimi ir buvo perdenginio plokštės defektas, dėl kurio ši plokštė suiro, o tai ir lėmė statinio konstrukcijos įgriuvimą.⁷⁹ Remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.292 straipsnio 1 dalimi, gamintojas atsako už žalą, atsiradusią dėl netinkamos kokybės produktų⁸⁰, todėl, atsižvelgiant į šį reglamentavimą, autorės nuomone, turi būti sprendžiamas ne tik statybos medžiagų, produktų, gaminių gamintojo, importuotojo, platintojo, įgalioto atstovo atsakomybės už netinkamos kokybės produktą klausimas, bet ir jei statinio sugriuvimo priežastimis nustatoma šių produktų netinkama kokybė, defektas, šių produktų kokybės sertifikatuose nustatytų techninių rodiklių neatitikimas, šis statybos dalyvis turi atsakyti ir už statinio sugriuvimą – vadinasi, statybos produktų gamintojas, importuotojas, platintojas, įgaliotasis atstovas turi būti įtraukiamas į asmenų, atsakingų už statinio sugriuvimą, ratą.

⁷⁸ Lietuvos Respublikos statybos įstatymas, *Valstybės žinios*, 32-788 (1996);

⁷⁹ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2011m. balandžio 04d. sprendimas byloje Nr. 2-364-605/2011. Žiūrėta 2016 12 02 per internetą <http://eteismai.lt/byla/108340640480196/2-364-605/2011>;

⁸⁰ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, *Valstybės žinios*, VIII-1864 (2000).

Kaip ir buvo išanalizuota šio darbo skyriaus pradžioje, nors statinio savininkas (užsakovas, valdytojas, statytojas) nėra priskiriamas asmenims, atsakingiems už statinio sugriuvimą pagal CK 6.696 straipsnį, tačiau šis subjektas neabejotinai turi būti traukiamas į atsakingų subjektų ratą. Toliau darbe analizuojama sąvokų „savininkas“, „užsakovas“, „valdytojas“, „statytojas“ atskyrimo ir sutapatinimo problematika bei šių subjektų pareigos, kurios sudaro prielaidas taikyti atsakomybę už statinio sugriuvimą.

„Statytojo“ sąvoka pateikiama Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 2 straipsnio 99 dalyje, kurioje nurodoma, kad tai yra fizinis arba juridinis asmuo, kuris investuoja į statybos procesą ir atlieka užsakovo funkcijas arba paveda jas atlikti kitiems asmenims.⁸¹ Dažnai aiškinant „statytojo“ ir „užsakovo“ sąvokas, tampa neaišku, kuo šie subjektai tapatūs ir kuo skiriasi vienas nuo kito, nes minėtame Statybos įstatymo straipsnyje šie subjektai yra sutapatinami, tačiau tolesnėse Statybos įstatymo nuostatose subjektai išskiriami atskirai. Vykdamas statybos darbus – t.y., kuriant naują, modifikuojant esamą nekilnojamąjį objektą, statytojas, investuodamas savo ar skolintas lėšas (pvz., lėšas, pasiskolintas iš kredito įstaigos), siekia nuosavybės teisių į šį objektą, kuomet statybos darbai bus atlikti, todėl statytojas neturėtų būti sutapatinamas su subjektu, kuris vykdo statybos darbus, ar sudarinėjančiu sutartis su statybos darbus vykdančiais subjektais, nes dažniausiai statybos darbai atliekami kitam asmeniui, o sutartis su statybos dalyviais sudarinėjamos, panaudojant kito asmens lėšas – taip atsitinka tuomet, kai statytojas užsakovo funkcijas perduoda kitam asmeniui (pažymėtina, kad perduodant užsakovo funkcijas, šiam nėra perduodamos ir nuosavybės teisės į sukuriamą, modifikuojamą nekilnojamojo turto objektą) – vadinasi, užsakovas gali būti faktiniu užsakovu, neperduodant jam nuosavybės teisių į objektą.⁸² Taip pat reikia pažymėti, kad statybos procese egzistuoja ir tokie atvejai, kai užsakovo funkcijos gali būtų perduotos vykdyti ir statybos valdytojui – tuomet statybos valdytojas sudaro sutartis su statybos dalyviais, veikdamas statytojo vardu, todėl rangos sutarties prasme valdytojas bus įvardijamas kaip užsakovas⁸³. Pabrėžtina, kad statinio statybos valdymas yra toks statybos organizavimo būdas, kai statybą organizuoja valdytojas, taip pat šis subjektas valdo techninės veiklos pagrindinių sričių darbus. Santykiai tarp statytojo ir valdytojo susiklosto pavedimo sutarties pagrindu, todėl valdytojas veikia kaip statytojo įgaliotinis – taigi, šis subjektas, veikia statytojo interesais statytojo vardu, todėl valdytojas nėra tarpininku tarp statytojo ir statybos dalyvių.⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiasis teismas, aiškindamas santykių tarp statytojo ir valdytojo esmę, pažymėjo, kad „jeigu statybos valdytojui pavedamos užsakovo

⁸¹ „Lietuvos Respublikos statybos įstatymas“, *Valstybės žinios*, 32-788 (1996).

⁸² Saukalienė, Kristina. „Statybos defektai ir užsakovo atsakomybės už juos problemos“. Socialinių mokslų studijos 2(6) (2010) 243-257.

⁸³ *Ibid*

⁸⁴ Saukalienė, Kristina. „Statybos valdytojas: samprata ir sutartinės atsakomybės ypatumai“. Socialinių mokslų studijos III/3 (2011) 1111-1128.

funkcijos, valdytojas gali veikti tik statytojo (įgaliotojo) vardu, nes jis neatitinka Statybos įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje nurodytų sąlygų, kurioms esant galima savarankiškai įgyvendinti statytojo (užsakovo) teises.⁸⁵ Be to, dar svarbu pabrėžti, kad statytojas ir valdytojas, įvykus statinio ar jo dalies sugriuvimui, turi atsakyti solidariai, statytojo ir jo atstovo - statybos valdytojo atsakomybė yra solidarioji, tik atsiradusi skirtingais pagrindais - statytojo, kaip atstovaujamojo, atsakomybė kyla iš įstatymo (CK 2.133 str. 1 d.), o statybos valdytojo - iš rangos sutarties.⁸⁶ Taigi, valdytojas tuo ir skiriasi nuo užsakovo: užsakovas atlieka jam statytojo pavestas funkcijas savo vardu, o valdytojas veikia statytojo vardu ir, skirtingai, nei užsakovas, yra tarpininkas tarp statytojo ir asmenų, vykdančių statybos darbus. Šie skirtumai yra esminiai, nustatinėjant atsakomybės už statinio sugriuvimą kilimo sąlygas ir atsakomybės paskirstymą atsakingiems subjektams.

Lietuvos Aukščiausiasis teismas, analizuodamas statinio savininko atsakomybės klausimą, išaiškino, kad sprendžiant dėl civilinės atsakomybės statinių savininkui⁸⁷ taikymo bendraisais civilinės atsakomybės pagrindais, reikalinga nustatyti visas būtinausias civilinės atsakomybės sąlygas (apie jas buvo kalbėta šio darbo 1.1. skyrelyje), tačiau, Teismo nuomone, statinio ar jo dalies trūkumai, nesusiję su konstrukcijomis (t.y., pastato, kelių ar kitų statinių struktūra, sąveika, statinio sudedamoji dalis, kuri turi vieną paskirtį), ir atsiradę dėl netinkamos statinio priežiūros, negali būti priskiriami statinio savininko griežtosios civilinės atsakomybės reguliavimo sričiai; ir atvirkščiai: statinio trūkumai, susiję su konstrukcijomis, priskiriami griežtosios statinio savininko civilinės atsakomybės reguliavimo sričiai, kuomet statinio savininko atsakomybė taikoma ir be šio subjekto kaltės.⁸⁸ Tiesa, jei statinio savininkas įrodo, kad pastato, įrenginio ar kitų konstrukcijų sugriuvimo ar kitų pastato trūkumų žala atsirado dėl nenugalimos jėgos ar nukentejusiojo asmens didelio neatsargumo ar tyčios, tuomet jis atleidžiamas nuo atsakomybės taikymo.⁸⁹

Statinio savininko (statytojo, užsakovo, valdytojo) pareigos, iš kurių kyla prielaidos taikyti išvardytiems subjektams atsakomybę už statinio sugriuvimą, aiškinamos Lietuvos Aukščiausiojo

⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009-03-03 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-15/2009. Žiūrėta 2016 11 17 per internetą <http://eteismai.lt/byla/198660906739811/3K-3-15/2009>.

⁸⁶ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų teisėjų kolegijos 2012m. spalio 24d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-313/2012“. Žiūrėta 2016 11 17 per internetą <http://eteismai.lt/byla/75211314313889/2A-313/2012>, „Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų kolegijos 2010m. gruodžio 01d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1079-56/2010“. Žiūrėta 2016 11 18 per internetą <http://eteismai.lt/byla/207410261215243/2A-1079-56/2010>.

⁸⁷ *Statinio savininkas (aqvoka vartojama statinio naudojimo metu) šia prasme yra utapatinamas su statytoju statybos proceso metu* – aut. Pastaba.

⁸⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2014 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje AB If P&C Insurance AS v. VĮ „Automagistralė“ byloje Nr. 3K-7-57/2014“. Žiūrėta 2016 11 18 per internetą <http://eteismai.lt/byla/56008979889358/3K-7-57/2014>.

⁸⁹ „Šiaulių miesto apylinkės teismo 2010m. rugpjūčio 27d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-764-772/2010“. Žiūrėta 2016 11 19 per internetą <http://eteismai.lt/byla/211248680968066/2-764-772/2010>.

teismo formuojamoje praktikoje bei normatyviniuose teisės aktuose. Kaip ir buvo pažymėta anksčiau, statinio statytojas, įvykdęs statybos procesą, įgyvendina nuosavybės teisę į šį objektą, o statinio statytojas šią teisę įgyvendina naudodamas statinį. Tokio subjekto pareiga – nepažeisti įstatymų ir kitų subjektų interesų, todėl statinį nuosavybės teise valdančio asmens pareiga – rūpintis, kad statinys neturėtų trūkumų, o šiems atsiradus – juos pašalinti.⁹⁰ Lietuvos Respublikos statybos įstatymo nuostatos įpareigoja statinio savininką pastatą ar jo dalis naudoti pagal paskirtį, nenaudoti pastato tol, kol šiam nėra užbaigti statybos darbai ir neįvykdytos statybos užbaigimo procedūros, laikytis statinio naudojimo ir priežiūros reikalavimų, kad esminiai statinio reikalavimai nebūtų pažeisti, išlaikant statinio ar jo dalių, inžinerinių sistemų savybes, remontuoti ar nugriauti pastatą, nustačius, kad tolesnis pastato naudojimas kelia grėsmę trečiųjų asmenų ir aplinkos saugumui, vykdyti nuolatinę techninę priežiūrą, taip pat leisti viešojo administravimo subjektams, vykdančioms statinių priežiūrą, netrukdomai patekti į statinį ir atlikti jiems pavestas funkcijas.⁹¹ Remiantis šiomis normatyviniuose teisės aktuose nurodytomis pareigomis, statinio savininkui, nesilaikius šių pareigų ir įvykus statinio (ar jo dalies) sugriuvimui, kyla ir turi būti taikoma atsakomybė. Atsižvelgiant į kilusios žalos dydį ir įsipareigojimų nevykdymo mastą, statinio savininkui kyla administracinė, civilinė ar baudžiamoji atsakomybė.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.696 straipsnyje minima statinio projektuotojo atsakomybė už statinio sugriuvimą. Projektuotojo sąvoka pateikiama Statybos įstatymo 2 straipsnio 71 dalyje. Tai subjektas (juridinis, fizinis asmuo ar užsienio organizacija), kurie turi teisę užsiimti statinio projektavimu. To paties įstatymo straipsnio 62 dalis statinio projektavimą įvardija kaip veiklą, priskirtiną architektūrinei inžinerinei veiklai, kurios pagrindu yra parengiamas statinio projektas.⁹² Projektuotojo pareigos nustatomos Statybos įstatymo 16 straipsnio 5 dalyje: paskirti projekto vadovą, vadovaudamasis statytojo (užsakovo) pavedimu), parengti statinio projektą, nenukrypstant nuo normatyviniuose teisės aktų nurodytų reikalavimų, pasirašyti projektą, taip prisiimant atsakomybę už parengto projekto atitikimą įstatymų, kitų teisės aktų, privalomųjų projekto rengimo dokumentų, normatyvinių statybos techninių dokumentų ir normatyvinių statinio saugos ir paskirties dokumentų nuostatomis, pataisyti statinio projekto sprendinius pagal statytojo (užsakovo) pastabas, jei šios atitinka norminių teisės aktų reikalavimus, privalomai pataisyti projekto sprendinius pagal projekto ekspertizės rangovo bei projektą tikrinusių viešojo administravimo subjektų pastabas (ši teisės akto nuostata dar kartą patvirtina autorės anksčiau išdėstytą nuomonę, kad viešojo administravimo subjektai turi būti

⁹⁰ „Šiaulių miesto apylinkės teismo 2010m. rugpjūčio 27d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-764-772/2010“. Žiūrėta 2016 11 19 per internetą <http://eteismai.lt/byla/211248680968066/2-764-772/2010>.

⁹¹ „Lietuvos Respublikos Statybos įstatymas“, *Valstybės žinios*, 32-788 (1996), 40 str.

⁹² *Ibid*

traukiami į asmenų, atsakingų už statinio sugriuvimą, ratą, įrodžius, kad dėl jų valdingų nurodymų projektuotojui pakeisti projekto sprendinius, o šių sprendinių pakeitimas turėjo įtakos statinio ar jo dalies griūčiai), taip pat atlikti projekto vykdymo priežiūrą pagal statytojo (užsakovo) užsakymą.⁹³ Taigi, kaip matyti, projektuotojas privalo rengti projektą, kad jo sprendiniai atitiktų teisės aktų reikalavimus ir kad projekte suprojektuoto statinio sprendiniai nepažeistų esminių statinių reikalavimų – nustačius, kad statinys sugriuvo dėl projektuotojo kaltės, šis subjektas traukiamas į asmenų, atsakingų už statinio sugriuvimą, sąrašą. Taip pat pabrėžtina, kad projektuotojas turi teisę atsisakyti koreguoti projekto sprendinius pagal statytojo pastabas, jei šios pažeidžia teisės normų nuostatas; tačiau projektuotojui įvykdžius statytojo reikalavimą koreguoti projektą pažeidžiant teisės aktų reikalavimus ir įvykus statinio griūčiai, projektuotojui tenka pareiga įrodinėti, kad projekto sprendiniai, pažeidžiantys norminių teisės aktų nuostatas, buvo parengti statytojo valia, nes pasirašydamas projektą, projektuotojas prisiima atsakomybę už tai, kad jo parengto projekto sprendiniai atitinka esminius statinio reikalavimus. Tačiau projektuotojui privaloma pataisyti projekto sprendinius pagal pateiktas projekto ekspertizės rangovo ir viešojo administravimo subjektų, tikrinančių projekto sprendinius pastabas, tačiau Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje numatyta solidarioji atsakomybė už statinio sugriuvimą projektuotojo ir projekto ekspertizės rangovo atžvilgiu, tačiau nenumatyta atsakomybė už viešojo administravimo subjektų veiksmus projekto sprendinių tikrinimo ir sprendimo, patvirtinančio, kad projekto sprendiniai atitinka esminius statinio reikalavimus, priėmimo srityje (apie viešojo administravimo subjektų atsakomybės klausimą statinio sugriuvimo atveju buvo kalbama anksčiau šiame darbe).

Dar vienas statybos dalyvis, kuris pagal Civilinio kodekso 6.696 straipsnį gali būti nustatytas atsakingu už statinio sugriuvimą – statybos rangovas. Tai subjektas, turintis teisę vykdyti statybos darbus. Pabrėžtina, kad užsakovas gali pasirinkti tokį statybos organizavimo būdą, kai statyba vykdoma ūkio būdu, kuomet jam pačiam tenka „teisės aktų nustatytos rangovo pareigos, teisės ir atsakomybė“.⁹⁴ Rangovo pareigos nustatytos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.702 str. 1 d. 1-5 p. p., 6.704 str. 1, 2 d. d., o taip pat ir Statybos įstatymo 18 straipsnio 6 dalyje. Šio straipsnio dalyje numatyta, kad rangovas turi paskirti asmenį, atsakingą už statybos darbų organizavimą ir vykdymą – statybos vadovą, vykdyti statybos darbus tik tuomet, kai statytojas (užsakovas) pateikia galiojančią statybos leidimą (vadinasi, rangovas savo nuožiūra negali vykdyti statybos darbų, jei nėra gautas atitinkamo viešo subjekto išduotas statybą leidžiantis dokumentas: jis privalo atsisakyti ir stabdyti vykdyti statybos darbus, paaiškėjus, kad

⁹³ „Lietuvos Respublikos Statybos įstatymas“, *Valstybės žinios*, 32-788 (1996).

⁹⁴ „Šiaulių apygardos teismo 2010m. birželio 15d. nutartis byloje Nr. 2A-14-357/2010“. Žiūrėta 2016 12 17 per internetą <http://eteismai.lt/byla/130281307408776/2A-14-357/2010?word=rangovo%20pareigos>.

statybą leidžiantis dokumentas nėra išduotas, net ir užsakovui to pageidaujant – statybos darbų vykdymas neturint statybą leidžiančio dokumento, Vilniaus miesto apylinkės teismo nuomone, kvalifikuotinas kaip administracinis teisės pažeidimas, numatytas ATPK 159 straipsnio 5 dalyje⁹⁵), vykdyti statybos darbus pagal projektinių sprendinių reikalavimus, vykdyti viešojo administravimo subjekto - Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos - privalomuosius nurodymus, leisti šiam subjektui netrukdomam patekti į statybvieta, informuoti visuomenę apie vykdomus statybos darbus, prie statybvieta iškabinant stendą su informacija apie statybos projektą, pildyti statybos dokumentus ir užbaigus statybos darbus, juos perduoti užsakovui. Taigi, kaip matyti, rangovas, vykdydamas darbus, yra saistomas projektinių sprendinių, teisės aktų, susijusių su darbų sauga, reikalavimų (t.y., rangovos paskirtas atsakingas statybos vadovas „privalo nuolat kontroliuoti, kad statinio statybos darbai (tarp jų ir specialieji darbai) būtų atliekami kokybiškai, pagal statinio projektą (kai jo reikia), statybos leidimą, normatyvinių statybos techninių dokumentų, normatyvinių statinio saugos ir paskirties dokumentų reikalavimus“⁹⁶), valstybinę statybos priežiūrą vykdančių subjektų nurodymų (kurie, kaip pabrėžtina, ne visada būna teisingi ir adekvatūs), bei statytojo (užsakovo) nurodymus.

Pabrėžtina, kad rangovo pareigos, nepažeidžiant teisės aktų numatytų reikalavimų, gali būti individualiai nustatomos rangos tarp statytojo (užsakovo) ir rangovo sutartyje. Platesnė rangovo pareigų esmė atskleidžiama Lietuvos teismų formuojamoje praktikoje. Antai, Vilniaus apygardos teismo nutartyje Nr. B2-98-258/2016 atskleidžiama rangovo pareigos garantuoti už jo atliekamų darbų kokybę esmė. Teismas aiškina, kad rangovas privalo suteikti darbų kokybės garantiją: „rangovas per visą garantinį laiką užtikrina, kad statybos objektas atitinka normatyvinių statybos dokumentų nustatytus rodiklius ir yra tinkamas naudoti pagal sutartyje nustatytą paskirtį, atsako už defektus, nustatytus per garantinį terminą, jeigu neįrodo, kad jie atsirado dėl objekto ar jo dalių normalaus susidėvėjimo, jo netinkamo naudojimo ar užsakovo arba jo pasamdytų asmenų netinkamai atlikto remonto arba dėl užsakovo ar jo pasamdytų asmenų kitokių kaltų veiksmų“⁹⁷ – taigi, prieinama išvados, kad rangovo atsakomybė už darbų kokybę išlieka ir pasibaigus rangos teisiniams santykiams: negalėdamas garantuoti savo darbų kokybės, rangovas privalėtų atsakyti už ne tik defektus, atsiradusius statinio naudojimo metu, bet ir jis būtų vienintelis subjektas, atsakingas už statinio sugriuvimą.⁹⁸

⁹⁵ „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015m. liepos 9d. Nutarimas byloje A2.7.-8898-369/2015“. Žiūrėta 2016 12 17 per internetą http://eteismai.lt/byla/152139340061554/A2_7_-8898-369/2015?word=rangovo%20pareigos.

⁹⁶ „Palangos miesto apylinkės teismo 2011m. rugsėjo 13d. sprendimas už akių byloje Nr. 2-1090-588/2011“. Žiūrėta 2016 12 17 per internetą: <http://eteismai.lt/byla/5040760242554/2-1090-588/2011?word=rangovo%20pareigos>.

⁹⁷ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“. *Valstybės žinios* 74-2262 (2000)“, 6.697 str.

⁹⁸ „Vilniaus apygardos teismo 2016m. sausio 26d. nutartis byloje Nr. B2-98-258/2016“. Žiūrėta 2016 12 16 per internetą <http://eteismai.lt/byla/139885747026445/B2-98-258/2016?word=rangovo%20pareigos>.

Anykščių rajono apylinkės teismas sprendime Nr. 2-23-786/2009 aiškino rangovo pareigos užtikrinti darbų saugą esmę. Teismo nuomone, rangovas privalo užtikrinti darbo saugumą statybvietėje, užtikrinti greta gyvenančių, judančių pro statybvietę asmenų saugumą nuo statybos darbų galimo sukelti pavojaus, o taip pat ir dėl statybos darbų nepažeisti trečiųjų asmenų gyvenimo ir veiklos sąlygų (kaip, pvz., galimybę naudotis inžineriniais tinklais).⁹⁹ Statybos darbų saugumo neužtikrinimas reiškia didelę tikimybę sukelti grėsmę ne tik šalia gyvenantiems asmenims, bet ir sukelti statinio griūtį, už kurią būtų atsakingas rangovas, netinkamai vykdęs savo pareigas. Taigi, rangovui keliamos pareigos vykdyti darbus tik turint statybos leidimą, remiantis teisės aktų reikalavimus, garantuojant už atliekamų darbų kokybę, darbų saugą, nepažeidžiant trečiųjų asmenų interesų, patvirtina rangovo įtraukimo į asmenų, atsakingų už statinio sugriuvimą, tikslingumą.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.696 straipsnyje minimas dar vienas statybos dalyvis, atsakingas už statinio sugriuvimą – statinio techninis prižiūrėtojas. Kaip ir buvo kalbėta anksčiau, techninė priežiūra išskiriama į dvi grupes: statinio statybos techninė priežiūra ir statinio techninė priežiūra. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.696 straipsnyje kalbama apie atsakomybės taikymą statinio statybos techniniam prižiūrėtojui. Tai asmuo, atstovaujantis statytojui (užsakovui), vykdamas bendrąją ir specialiąją techninę priežiūrą, ir atsakantis už pastatyto statinio normatyvinę kokybę.¹⁰⁰ Statinio statybos techninio prižiūrėtojo pareigos numatytos Statybos įstatymo 19 straipsnio 2 dalyje. Šis subjektas, vykdydamas savo funkcijas, privalo nuolat tikrinti, ar statybos darbai vykdomi pagal projektą, kontroliuoti statybos metu naudojamų produktų ar įrenginių kokybę (t.y., kad šie atitiktų techninį projektą, kad medžiagos atitiktų sertifikatus pagal techniniame projekte nurodytas technines specifikacijas, diametrus, kiekius, matmenis, ir pan.¹⁰¹): jei šie neatitinka teisės aktų reikalavimų, neleisti jų naudoti, tikrinti statybos darbų, o taip pat ir paslėptų darbų, kokybę, ir apie ją informuoti statytoją (užsakovą) – statinio statybos techninės priežiūros pareigas detalizuoja Statybos techninis reglamentas STR 1.03.07:2017 „Statinių techninės ir naudojimo priežiūros tvarka. Naujų nekilnojamojo turto kadastro objektų formavimo tvarka“¹⁰², taip pat ir Lietuvos teismų formuluojamoje praktikoje. Šiaulių apygardos teismas nutartyje Nr. II-238-519/2009 plėtojo

⁹⁹ „Anykščių rajono apylinkės teismo 2009m. vasario 2d. sprendimas byloje Nr. 2-23-786/2009“. Žiūrėta 2016 12 17 per internetą <http://eteismai.lt/byla/3845433192777/2-23-786/2009?word=rangovo%20parStateigos>.

¹⁰⁰ „Lietuvos Respublikos Statybos įstatymas“, *Valstybės žinios*, 32-788 (1996).

¹⁰¹ „Telšių rajono apylinkės teismo 2014m. vasario 21d. nutartis byloje Nr.: 1-98-671/2014“. Žiūrėta 2016 12 17 per internetą:

[http://eteismai.lt/byla/34348257626759/1-98-](http://eteismai.lt/byla/34348257626759/1-98-671/2014?word=techninio%20pri%C5%BEi%C5%ABr%C4%97tojo%20pareigos)

[671/2014?word=techninio%20pri%C5%BEi%C5%ABr%C4%97tojo%20pareigos](http://eteismai.lt/byla/34348257626759/1-98-671/2014?word=techninio%20pri%C5%BEi%C5%ABr%C4%97tojo%20pareigos).

¹⁰² „Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro 2016m. gruodžio 30d. Įsakymas Dėl statybos techninių reglamentų STR 1.09.04:2002 " Statinių techninės ir naudojimo priežiūros tvarka. Naujų nekilnojamojo turto kadastro objektų formavimo tvarka“, *Teisės aktų registras*, 30156 (2016).

techninio prižiūrėtojo pareigos kontroliuoti rangovą išaiškinimą: statinio statybos techninis prižiūrėtojas privalo informuoti viešojo administravimo subjektą (šiuo atveju, Valstybinę teritorijų planavimo ir statybos inspekciją prie Aplinkos ministerijos) ir pareikalauti šio priverstinai stabdyti statybos darbus, jei rangovas nevykdo techninio prižiūrėtojo reikalavimų, numatytų Statybos įstatymo 19 str. 3 d. – t.y., nepateikia statybos darbų produktų kokybės patvirtinimo dokumentus, nepašalina normatyvinių statybos dokumentų pažeidimų, neištaiso statinio normatyvinių kokybės pažeidimų – visus pažeidimus statybos techninis prižiūrėtojas turi fiksuoti ir įrašais statybos darbų žurnale.¹⁰³

Klaipėdos apygardos administracinis teismas nutartyje Nr. II-297-513/2008, priėjo išvados, kad statinio statybos techninis prižiūrėtojas neprivalo tikrinti, ar statiniui, kuriam jis vykdo statybos techninę priežiūrą, yra išduotas statybą leidžiantis dokumentas – tokia pareiga, kaip ir buvo išaiškinta anksčiau darbe, tenka statybos rangovui, o prievolė gauti statybą leidžiantį dokumentą nustatoma statytojui (užsakovui). Teismas taip pat pabrėžia, kad statinio techninio prižiūrėtojo pagrindinė pareiga yra kontroliuoti, ar prižiūrimo statinio statyba vykdoma griežtai pagal projekto techninį reglamentą.¹⁰⁴

Iš analizuojamų statybos techninio prižiūrėtojo pareigų, galima prieiti nuomonės, kad šis subjektas yra tarsi tarpinė grandis tarp statytojo (užsakovo) ir rangovo, tačiau statybos techninis prižiūrėtojas tik atstovauja statytoją, tačiau teisės aktų nuostatose nėra numatyta, kad statinio statybos techninis prižiūrėtojas „gali pasirašyti už statinio statytoją (užsakovą)“. Jis gali tik informuoti užsakovą apie vykdomų darbų būklę, kokybę, rekomenduoti užsakovui (statytojui) nepasirašyti atliktų darbų perdavimo akto, jei atlikti darbai neatitinka jiems keliamų kokybės reikalavimų.¹⁰⁵ Taigi, techninis prižiūrėtojas privalo nuolat kontroliuoti statybos darbus, jų atitikimą projektui, normatyvinių teisės aktų reikalavimams, prižiūrėti rangovą, o šiam netinkamai vykdant savo pareigas, su kompetentingos valstybinės institucijos pagalba stabdyti statybos darbus – šių pareigų nevykdymas turi didelės įtakos statinio kokybei, o netinkamas pareigų vykdymas padidina tikimybę atsirasti ne tik statybos defektams, bet ir sukelti statinio

¹⁰³ „Šiaulių apygardos teismo 2009m. birželio 12d. nutartis byloje Nr. II-238-519/2009. Žiūrėta 2016 12 17 per internetą

<http://eteismai.lt/byla/195006235836378/II-238>

519/2009?word=techninio%20pri%C5%BEi%C5%ABr%C4%97tojo%20pareigos.

¹⁰⁴ „Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2008m. birželio 5d. nutarimas byloje Nr. II-297-513/2008“. Žiūrėta 2016 12 17 per internetą

<http://eteismai.lt/byla/146367169530650/II-297->

513/2008?word=techninio%20pri%C5%BEi%C5%ABr%C4%97tojo%20pareigos.

¹⁰⁵ „Lietuvos apeliacinio teismo 2013m. rugsėjo 12d. nutartis byloje Nr. 2A-708/2013“. Žiūrėta 2016 12 17 per internetą

<http://eteismai.lt/byla/237519670870311/2A->

708/2013?word=techninio%20pri%C5%BEi%C5%ABr%C4%97tojo%20pareigos.

griūtį, todėl, autorės nuomone, techninio prižiūrėtojo įtraukimas į asmenų, atsakingų už statinio sugriuvimą, ratą, dėl šio subjekto pareigų atsakingumo, yra ypač tikslingas.

3. ATSAKOMYBĖS UŽ STATINIO SUGRIUVIMĄ TAIKYMO KRITERIJŲ TEISMŲ PRAKTIKOJE ANALIZĖ

Įvykus statinio griūčiai, kyla daugybė klausimų: į kokias institucijas kreiptis, norint informuoti apie įvykusį statinio sugriuvimą, kaip apsaugoti statinio avarijos vietą, kad būtų išvengta didesnės žalos, o tuo pačiu ir žmonių sužalojimų, kaip išsiaiškinti, dėl kieno veiksmų įvyko statinio sugriuvimas, kaip nustatyti kaltus asmenis ir paskirstyti atsakomybę už įvykusią statinio avariją? Į šiuos klausimus bus siekiama atsakyti šiame darbo skyriuje.

3.1. Ikteisminis statinio sugriuvimo atvejų tyrimas

Prieš pradėdant nustatinėti kaltus už statinio sugriuvimą, pirmiausia reikia atlikti ir ikiteisminį statinio griūties tyrimą, padedantį išsiaiškinti statinio sugriuvimo priežastis, bei imtis priemonių, siekiant išvengti didesnės žalos kilimo.

Ikteisminę statinio sugriuvimo atvejų nagrinėjimo tvarką reglamentuoja Statybos techninis reglamentas (STR) 1.03.2016 „Statybiniai tyrimai. Statinio avarija“¹⁰⁶. Šiame teisės akte nustatoma, kam tenka pareiga, įvykus statinio griūčiai, imtis veiksmų, siekiant išvengti didesnių statinio avarijos padarinių, ir informuoti kompetentingas institucijas apie šį įvykį. Jei statinio avarija įvyksta, kai statinys dar yra statomas (ar vyksta jo rekonstrukcijos, remonto, griovimo darbai), atsižvelgiant į tai, ar statybos darbai vykdomi rangos ar ūkio būdu, imtis priemonių, siekiant apsaugoti griūties vietą, pareiga informuoti už statinių priežiūrą atsakingas įstaigas atsiranda atitinkamai statinio rangovui, o jei rangovo funkcijas perėmęs statytojas (užsakovas), tai tokia prievolė tenka šiam subjektui. Tačiau jei įvyksta naudojamo statinio griūtis, tuomet aukščiau paminėta prievolė ir pareiga tenka statinio techniniam prižiūrėtojui arba statinio naudotojui (valdytojui). Taigi, šie subjektai turi nedelsdami ne tik pranešti valstybės institucijoms - t.y., Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Aplinkos ministerijos bei savivaldybės administracijai (pažymėtina, kad šioms dviem institucijoms reikia pranešti visais statinio avarijos atvejais), bet ir jei statinys sugriuvo, vykdant statybos darbus, tuomet apie tai turi būti informuoti ir kiti statybos dalyviai; jei statinio griūties metu nukentėjo žmonės – Valstybinei darbo inspekcijai ir teisėsaugai; jei griūties metu buvo užteršta aplinka, apie šį įvykį taip pat turi būti informuota Aplinkos apsaugos agentūra; dar viena institucija, turinti teisę būti informuota apie statinio avariją – Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos, jei statinys, kuris sugriuvo, yra įrašytas į kultūros paveldo objektų sąrašą arba yra

¹⁰⁶ „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016-11-11 įsakymas Nr. D1-748 „Dėl Statybos techninio reglamento STR 1.03.01:2016 „Statybiniai tyrimai. Statinio avarija“ patvirtinimo“, *Teisės aktų registras*, 2016-26719 (2016).

kultūros paveldo teritorijoje; ir paskutinis subjektas, turintis būti informuotas apie statinio griūtį, jei statinyje įvyko avarija, kuri susijusi su potencialiai pavojingu įrenginiu, tuomet apie šį įvykį turi būti pranešta Potencialiai pavojingų įrenginių avarijų tyrimų nuostatų¹⁰⁷ 11 punkte nurodytoms įstaigoms. Pabrėžtina, kad subjektas, neįvykdęs pareigos pranešti apie statinio griūtį valstybės institucijoms, prisiima visą atsakomybę už statinio sugriuvimą, o tolimesnis atsakomybės taikymo klausimas kitiems statybos dalyviams tampa itin sunkia įrodinėjimo priemone teisiniame statinio griūties tyrimo procese.

Taigi, pranešus apie statinio avariją įgaliotoms institucijoms, statinio rangovas, statytojas (užsakovas), statinio techninis prižiūrėtojas ar statinio naudotojas (valdytojas) taip pat turi imtis tam tikrų veiksmų, siekiant išvengti didesnių statinių avarijos pasekmių – t.y., tinkamai aptverti, izoliuoti statinio griūties vietą, zoną taip, kad būtų eliminuota galimybė pašaliniams asmenims patekti į šią teritoriją, padėti asmenims, kurie nukentėjo įvykus statinio sugriuvimui, kuo greičiau evakuoti asmenis iš statinio griūties vietos, o taip pat ir imtis visų priemonių, kad būtų bent laikinai sustiprintos statinio pavojingos konstrukcijos tol, kol bus tinkamai ištirtos esminės statinio avarijos aplinkybės ir priemonės. Pažymėtina, kad neatlikus šių veiksmų, aukščiau išvardytiems subjektams gali būti taikoma atsakomybė už tinkamą pareigų statinio avarijos metu nevykdymą, o tuo pačiu ir nustatomas didesnis kaltės dėl statinio sugriuvimą laipsnis, ko pasekoje ir taikoma griežtesnė atsakomybė už patį statinio sugriuvimą.

Kitas žingsnis, atliekant ikiteisminį avarijos tyrimą – statinio avarijos komisijos skyrimas ir sudarymas iš aukščiau išvardytų kompetentingų valstybės institucijų. Kaip matyti praktikoje, komisiją skiria Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos. Neseniai įvykusios didžiulės statomo statinio Vilniaus m., Upės g. 21, avarijos komisiją skyrė aukščiau paminėtos institucijos viršininkė, komisijos narius sudarydama iš Vilniaus miesto savivaldybės, Kultūros paveldo departamento (nes statomas statinys pateko į kultūros paveldo objektų zoną) ir Aplinkos apsaugos agentūros Poveikio vertinimo departamento (nes statinio avarijos metu buvo padaryta žala aplinkai – buitinės nuotekos paleistos į šalia statybvietės, kurioje įvyko avariją, tekančią Neries upę) atstovų.¹⁰⁸ Antai, kitu atveju įvyko naudojamo pastato avarija (įgriuvo denginys, esantis virš daugiabučio namo bendro naudojimo laiptinės) daugiabučiame name M. Daukšos g. 5, Vilniuje. Avarijos tyrimo komisiją šiuo atveju skyrė Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktorius (nes statinys jau buvo naudojamas), o komisijos nariais paskirti ne tik Vilniaus miesto savivaldybės administracijos, Statybos

¹⁰⁷ „Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2006-08-04 Įsakymas Nr. A1-232/4-306 „Dėl potencialiai pavojingų įrenginių avarijų tyrimo nuostatų patvirtinimo“, *Valstybės žinios*, 88-3481 (2006)“.

¹⁰⁸ Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija apie Aplinkos ministerijos. :“Sudaryta statinio avarijos tyrimo komisija“. Žiūrėta 2017 02 10. Prieiga per internetą: <http://www.vtpsi.lt/node/3209>.

inspekcijos, Kultūros paveldo departamento atstovai, bet ir Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Statinių naudojimo priežiūros poskyrio atstovai, atsižvelgiant į tai, kad statinio avarija įvyko naudojant statinį ir kad statinys yra kultūros paveldo apsaugos zonoje.¹⁰⁹ Pažymėtina, kad sudarant naudojamo statinio Palangos m., Plytų g. 21, avarijos tyrimo komisiją, kurią skyrė Palangos m. savivaldybės administracijos direktorius, komisijos nariais buvo paskirti ne tik Palangos miesto savivaldybės administracijos ir Statybos inspekcijos atstovai, bet ir privatūs asmenys – naudojamo statinio dalių savininkai.¹¹⁰ Darbo autorės nuomone, tokia Palangos m. savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu sudarytos statinio avarijos komisijos skyrimo tvarka yra kritikuotina, nes remiantis STR 1.03.02.2016 nuostatomis, statinio avarijos komisiją sudaro tik valstybinių institucijų atstovai, o pastato naudotojai priskirtini prie statybos proceso dalyvių, kurie ikiteisminiame statinio avarijos tyrime turi kitų teisių ir pareigų, nei statinio avarijos tyrimo komisijos nariai – kaip antai, laiku pranešti apie statinio avariją kompetentingoms įstaigoms, imtis visų būtinų priemonių, siekiant išvengti didesnių statinio griūties padarinių, o taip pat ir aktyviai dalyvauti ikiteisminiame statinio avarijos tyrime, teikiant paaiškinimus, parodymus komisijos nariams, todėl, darbo autorės nuomone, statinių naudotojai statinio avarijos tyrimo metu turėtų dalyvauti kaip liudininkai, teikiantys parodymus komisijai, o ne pačios komisijos nariai.

Statinio avarijos tyrimo komisijos tikslas – išsiaiškinti esmines statinio avarijos priežastis (o tuo pačiu ir įvertinti statybos normatyvinių dokumentų pažeidimus ir dėl šių pažeidimų galėjusius kilti statinio avarijos padarinius) ir galimai kaltus asmenis bei parengti avarijos padarinių likvidavimo, šalinimo planą bei teikti rekomendacijas, kaip tinkamai ir išvengiant didesnių nuostolių, pašalinti statinio griūties padarinius. Pagrindinės statinių avarijos tyrimų komisijos funkcijos yra apžiūrėti, įvertinti avarijos vietą, reikalauti iš statybos dalyvių pateikti normatyvinius statybos dokumentus (kaip antai, statybą leidžiantį dokumentą, projektinę dokumentaciją, statybos darbų žurnalą), juos įvertinti, taip pat reikalauti pateikti paaiškinimus iš statybos dalyvių, bendradarbiauti su Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba, siekiant nustatyti ir įvertinti meteorologines sąlygas, o taip pat ir kitus aplinkos veiksnius, kaip antai, gruntinio vandens, nuošliaužų buvimą, statinio griūties metu ir išanalizuoti, ar jos turėjo tam tikros įtakos ir poveikį statinio avarijai, ir ar buvo imtasi veiksnių statinio statybos metu, siekiant eliminuoti galimas grėsmes ir riziką, susijusias su meteorologiniais ir aplinkos reiškiniais, dėl kurių galimai būtų įvykusi statinio griūtis. Pabrėžtina, kad siekiant geriau išanalizuoti statinio avarijos

¹⁰⁹ „Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2008m. liepos 18d. Įsakymas Nr. 40-993 “Dėl daugiaaukščio gyvenamojo namo M. Daukšos g. 5 avarijos tyrimo komisijos sudarymo”. Žiūrėta 2017 02 10 per internetą <https://www.vilnius.lt/vaktai/default.aspx?Id=3&DocId=30160279>.

¹¹⁰ „Palangos miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2015m. birželio 17d. Įsakymas Nr. A1-643 “Dėl pastato Plytų g. 21, avarijos tyrimo komisijos sudarymo”.

priežastis, statinio avarijos komisijos nariai gali pasitelkti ir trečiuosius asmenis – ekspertus, mokslininkus, kurie, finansuojami statytojo ar statybos dalyvių, atliktų pastato ekspertizę, suteiktą reikalingą metodinę pagalbą – tuomet šie dokumentai tampa neatsiejama statinio avarijos komisijos išvadų sudėtine dalimi.

Statinio avarijos komisija savo darbą turi baigti per dvidešimt darbo dienų nuo darbo pradžios, surašydama statinio avarijos tyrimo aktą ir prisegdama eksperto (jei šis buvo pasitelktas komisijos darbe) ekspertizės išvadas, laboratorinių tyrimų rezultatus dėl meteorologinių ir kitų gamtos reiškinių poveikio statinio griūčiai, o taip pat ir statybos dalyvių parodymus ir liudijimus. Statinio avarijos tyrimo komisijos aktas perduodamas statinio statytojui arba naudotojui, o tuo pačiu, komisijai nustačius asmenis, dėl kurių veikimo ar neveikimo įvyko analizuojamo pastato avarija ar statinio griūtis, apie šiuos subjektus informuojamas VĮ „Statybos produkcijos sertifikavimo centras“, kuris statinio avarijos tyrimo komisijos akto pagrindu, turi teisę nagrinėti šių asmenų kvalifikacijos atestatų galiojimo panaikinimo klausimą.

Taigi, kaip matyti, ikiteisminėje statinio avarijos tyrimo stadijoje įgaliotų valstybės institucijų pagalba nustatomos galimos statinio sugriuvimo priežastys, išorės veiksniai, lėmę statinio avariją, o taip pat ir pateikiamos rekomendacijos – pasiūlymai, kaip vertėtų tinkamai pašalinti statinio avarijos padarinius. Pažymėtina, kad statinio avarijos komisija negali taikyti jokio baudžiamojo poveikio priemonių: ji tik teikia išvadas apie galimai kaltus už statinio avariją asmenis bei pateikia šią informaciją statybos dalyvių kvalifikavimą vykdančiai įstaigai, kuri turi diskreciją panaikinti šių statybos dalyvių kvalifikacijos atestatų galiojimą dėl netinkamai vykdomo statybos organizavimo ir pareiginių funkcijų. Taip pat svarbu pažymėti, kad statinio avarijos tyrimo komisija negali nustatyti statinio sugriuvimu patirtos žalos dydžio, todėl šis klausimas ir tampa pagrindine teisminių ginčų dėl statinio sugriuvimo problema. Apie statinio sugriuvimo atvejų teisminį tyrimą ir bus kalbama kitame šio darbo skyrelyje.

3.2. Teisminis statinio sugriuvimo atvejų tyrimas

Šiame skyriuje bus vykdoma teismų praktikos su statinio sugriuvimu susijusių atvejų tyrimu, žalos nustatymo kriterijų, atsakomybės paskirstymo tarp statybos dalyvių kriterijų nustatymo analizė. Kaip ir buvo minėta ankstesniame šio darbo skyriuje, statinių avarijų tyrimo komisija atlieka tik ikiteisminę procedūrą, kurios metu nustatomos galimos statinio griūtės priežastys, kalti asmenys ir pateikiami sprendimai, kaip tinkamai pašalinti statinio avarijos padarinius. Žalos nustatymo ir taikymo klausimas šioje stadijoje nėra sprendžiamas, todėl šie klausimai dažniausiai perkeliami į teisminę stadiją, todėl šiame darbo skyriuje bus atliekama visa

teisminio proceso, siekiant nustatyti ir tinkamai paskirstyti atsakomybę už statinio sugriuvimą kaltiems asmenims, analizė, remiantis Lietuvos teismų sistemos suformuluota praktika.

Dažniausiai bylose, susijusiose su statinio sugriuvimu padarytos žalos nustatymu ir padengimu, žalą patiria statinio statytojas (užsakovas) – statomo statinio griūtis atveju, statinio naudotojas – pastatyto ir naudojamo statinio griūtis atveju; tam tikrais atvejais žalą patiria ir tretieji asmenys (gretimų pastatų savininkai, asmenys, buvę statybvietėje griūtis metu, ir dėl to nukentėję), todėl šie subjektai tampa ieškovais: taip pat galimi atvejai, kai ieškovais tokio tipo byloje tampa valstybę atstovaujanti kompetentinga įstaiga (kaip antai, siekiant prisiteisti išlaidas, susijusias su gamtai padaryta žala dėl statinio sugriuvimo, ir pan.). Pažymėtina, kad atitinkamai atsakovais traukiami asmenys, nurodyti Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje (Kauno apygardos teismo 2011m. balandžio 4d. nutartis civilinėje byloje Nr.: 2-364-605/2011¹¹¹, Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012m. sausio 20d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-76/2012¹¹², Kauno apygardos teismo 2013m. gegužės 2d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-466-259/2013¹¹³), o taip pat ir kiti statybos dalyviai (kaip antai, projekto vykdymo priežiūros vadovas, statinio savininkas (naudotojas, valdytojas), o taip pat ir draudikai, atstovaujantys statybos dalyviams, suteikdami statybos darbų laidavimo draudimus (Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012m. lapkričio 12d. nutartis civilinėje byloje Nr.: 2-1351-538/2012¹¹⁴), o taip pat ir civilinės atsakomybės privalomuosius draudimus (Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014m. balandžio 25d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-538/2014¹¹⁵).

Taigi, siekiant įvertinti žalą, susijusią su statinio sugriuvimu ir nustatyti atsakomybės kriterijų buvimą ir atsakomybės paskirstymą už statinio sugriuvimą kaltiems asmenims, pirmiausia reikia nustatyti, kokio pobūdžio – deliktinė ar sutartinė - civilinė atsakomybė šiems subjektams gali būti taikoma. Klaipėdos apygardos teismas Civilinių bylų skyriaus 2012m. lapkričio 12d. nutartyje Nr. 2-1351-538/2012 analizavo sutartinės atsakomybės taikymo statybos dalyviams klausimą. Teismas teigė, kad atsižvelgiant į Civilinio kodekso 6.245 straipsnio 3 dalį, sutartinė civilinė atsakomybė priskiriama turtinių prievolių grupei, kylanti dėl to, kad netinkamai vykdoma ar neįvykdoma sutartis (šiuo atveju – rangos sutartis), kurios viena šalis įgauna teisę

¹¹¹ „Kauno apygardos teismo 2011m. balandžio 4d. nutartis civilinėje byloje Nr.: 2-364-605/2011”. Žiūrėta 2017 02 10 per internetą <http://eteismai.lt/byla/108340640480196/2-364-605/2011>.

¹¹² „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012m. sausio 20d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-76/2012”. Žiūrėta 2017 02 10 per internetą <http://eteismai.lt/byla/253849110189007/2A-76/2012>.

¹¹³ „Kauno apygardos teismo 2013m. gegužės 2d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-466-259/2013”. Žiūrėta 2017 02 10 per internetą <http://eteismai.lt/byla/258492262978232/2-466-259/2013>.

¹¹⁴ „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012m. lapkričio 12d. nutartis civilinėje byloje Nr.: 2-1351-538/2012“. Žiūrėta 2017 02 10 per internetą <http://eteismai.lt/byla/116509670079529/2-1351-538/2012>.

¹¹⁵ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014m. balandžio 25d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-538/2014“. Žiūrėta 2017 02 10 per internetą <http://eteismai.lt/byla/149036266133751/2A-538/2014>.

reikalauti nuostolių atlyginimo, kuris pasireiškia analizuojamu atveju dėl statinio sugriuvimo kilusia žala, arba netesybų (tačiau, ir darbo autorės nuomone, ir Teismo formuluojama praktika, netesybos statinio sugriuvimo atvejų tyrime neturi prasmės, nes čia neanalizuojami laiku neįvykdytos sutarties atvejai, o kalbama apie būtent dėl statinio sugriuvimo metu kilusius nuostolius, kurie turi būti atlyginti sutarties šaliai – užsakovui - vykdytojo, nustačius visas vykdytojo civilinės atsakomybės taikymo sąlygas), o kita sutarties šalis turi pareigą atlyginti nuostolius.¹¹⁶ Šioje nutartyje teismas konstatuoja, kad civilinė atsakomybė kyla tuomet, kai patvirtintos ir įrodytos būtinosios sąlygos: neteisėti veiksmai (statinio sugriuvimo atveju pasireiškiantys kaip netinkamas statybos dalyvių pareigų, nurodytų norminiuose teisės aktu, atlikimas ar nukrypimas nuo šių pareigų atlikimo normos arba netinkamas sutarties nuostatų vykdymas, arba visiškas nevykdymas), žala (ji pasireiškia pinigine išraiška – nuostoliais, sugriuvus statiniui, tačiau žalos pobūdis ir nuostolių dydis turi būti nustatomas ir įrodinėjimas teismo proceso metu) bei priežastinis ryšys neteisėtų veiksmų ir atsiradusios turtinės žalos (šiuo atveju, statybos dalyvių netinkamas pareigų atlikimas turi būti susijęs su nuostolių, atsiradusių dėl statinio sugriuvimo, kilimu). Pažymima, kad jei įrodomi neteisėti statybos dalyvio veiksmai, tuomet šio subjekto kaltė yra preziumuojama, tačiau atlyginami tik tie nuostoliai, susiję su veiksmais, kurie nulėmė kaltosios šalies civilinę atsakomybę tokiu būdu, kad šie nuostoliai pagal jų atsiradimą būtų kildinami iš kaltosios šalies veiksmų (tiek veikimo, tiek neveikimo) rezultato. Be to, Teismas šioje nutartyje patikslina, kad ieškovas (kaip ir buvo minėta anksčiau, statinio sugriuvimo atvejų bylose ieškovu dažniausiai būna statinio statytojas ar savininkas (naudotojas, valdytojas)) turi pareigą įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus teisme – kitaip tariant, ieškovas turi įrodyti visas aukščiau įvardytas būtinąsias civilinės atsakomybės kilimo sąlygas.¹¹⁷

Deliktinės civilinės atsakomybės ypatumus 2014m. balandžio 25d. nutartyje Nr. 2A-538/2014 aiškino Lietuvos apeliacinis teismas. Skirtingai nei taikant sutartinę civilinę atsakomybę, egzistuojant deliktinei atsakomybei, ginčo šalys nėra susijusios tarpusavyje sutartiniais santykiais. Pasak Teismo, deliktinė civilinė atsakomybė kyla tuomet, kai pažeidžiama nesutartinio pobūdžio prievolė, tačiau pasitaiko ir tokių atvejų, kai ši atsakomybės rūšis gali būti taikoma ir tuomet, kai kyla žala, susijusi su sutartiniais santykiais, bet pabrėžtina, kad tokie atvejai turi būti tiesiogiai įtvirtinti teisės aktuose. Analizuojamoje byloje kilo ginčas tarp objekto projektuotojo, su kuriuo sutartį sudarė objekto statytojas (užsakovas), ir statybos rangovo dėl netinkamai (su klaidomis) parengto statybos projekto ir projektinės dokumentacijos

¹¹⁶ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“. *Valstybės žinios* 74-2262 (2000), 6.245 str. 3d.

¹¹⁷ „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012m. lapkričio 12d. nutartis civilinėje byloje Nr.: 2-1351-538/2012“. Žiūrėta 2017 02 10 per internetą <http://eteismai.lt/byla/116509670079529/2-1351-538/2012>.

pakoregavimo rangovo prašymu bei šio prašymo neįvykdymo, ko pasekoje rangovas negalėjo laiku atlikti rangos darbų, ir dėl šios priežasties patyrė nuostolių. Kaip matyti, rangovas (nagrinėjamoje byloje veikiantis kaip ieškovas) ir projektuotojas (atsakovas) tarpusavyje nėra susiję sutartiniais santykiais, tačiau ir ieškovą, ir atsakovą su objekto statytoju siejo rangos sutartiniai santykiai: ieškovą - dėl žvyrkelių asfaltavimo darbų atlikimo, o atsakovą – dėl techninio projekto parengimo asfaltavimo darbams parengti. Taigi, Teismas šioje nutartyje priėjo išvados, kad projektuotojo atsakomybė rangovo atžvilgiu yra deliktinė, kuri yra grindžiama generalinio delikto pagrindu, kurio tikslas – laikytis tokio elgesio normų, kad savo veiksmais (tiek veikimu, tiek neveikimu) nebūtų padaroma žala kitam asmeniui - taigi, kiekvienas asmuo turi bendrą pareigą elgtis rūpestingai kitų asmenų atžvilgiu. Norint taikyti kaltajai šaliai deliktinę atsakomybę, ieškovui tenka pareiga įrodyti kaltosios šalies atsakomybės kilimo sąlygas – t.y., žalą, kaltosios šalies neteisėtus veiksmus bei priežastinį ryšį. Svarbu suvokti, kad atsakovo (kaltosios šalies) kaltė yra preziumuojama, todėl jam kyla pareiga teisme įrodinėti savo nekaltumą.¹¹⁸

Taigi, vertinant civilinės atsakomybės rūšį, svarbu nustatyti šalių (ieškovo ir atsakovo) teisinius santykius teisės pažeidimo (statinio sugriuvimo) laikotarpiu: bet kuriuo atveju, ieškovui tenka pareiga įrodyti civilinės atsakomybės atsakovui kilimo sąlygas, tačiau skiriami skirtingi atsakovo kaltės kilimo pagrindai: tarp ginčo šalių esant sutartiniais santykiams ir įrodžius kaltosios šalies neteisėtus veiksmus (šiuo atveju, statybos dalyvių pareigų, nustatytų teisės aktuose, ar sutarties sąlygų nesilaikymas), atsakovo kaltės įrodinėti nebereikia; ginčo šalims esant deliktiniuose santykiuose, atsakovo kaltė preziumuojama, ir jam tenka pareiga įrodyti savo nekaltumą (įrodyti, kad šis nepažeidė bendro pobūdžio pareigos elgtis apdairiai kito asmens atžvilgiu). Ieškovui neįrodžius visų būtinųjų civilinės atsakomybės sąlygų, atsakovas atleidžiamas nuo civilinės atsakomybės jo požiūriu taikymo: šią mintį pagrindė ir Lietuvos apeliacinis teismas nutartyje Nr. 2A-538/2014, kurioje nustatė, kad atsakovas ieškovo atžvilgiu neatliko jokių neteisėtų veiksmų, todėl ieškovas nebetenka teisės reikalauti iš atsakovo patirtų nuostolių atlyginimo. Šiuo atveju pabrėžiama, kad ieškovas nebetenka teisės reikalauti nuostolių atlyginimo ir iš atsakovo (nagrinėjamo atveju, projektuotojo, apsidraudusio savo veiklą civilinės atsakomybės draudimu) draudiko.¹¹⁹

Pastebėtina, kad atsakomybės už statinio sugriuvimą nustatymo ir taikymo byloje ieškovas atsakomybėn siekia patraukti kelis asmenis – bendraatsakovius: dažniausiai šiais subjektais tampa statybos dalyviai, kaip antai, statybos rangovas, statinio projektuotojas ar

¹¹⁸ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014m. balandžio 25d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-538/2014“. Žiūrėta 2017 02 10 per internetą <http://eteismai.lt/byla/149036266133751/2A-538/2014>.

¹¹⁹ *Ibid*

techninis prižiūrėtojas. Tuomet nagrinėjant tokio tipo ginčus tampa aktualus solidarios atsakomybės šiems subjektams nustatymo ir taikymo klausimas.

Kauno apygardos teismo nutartyje Nr. 2-466-259/2013¹²⁰ aiškinama solidariosios atsakomybės taikymo esmė. Teismas teigia, kad solidarioji atsakomybė ir prievolė įprastai civiliniuose ginčiuose nėra preziumuojama, tačiau teisės aktuose gali būti numatytos šio reiškinio išimtys – kaip antai, jeigu prievolė alyginti ieškovui žalą yra susijusi su kelių subjektų veiksmais. Nagrinėjamoje byloje buvo sprendžiamas atsakomybės dėl naudojamos automobilių stovėjimo aikštelės įtrūkimų šio statinio sienose atsakomybės taikymo statybos dalyviams klausimas. Teismo paskirto eksperto ekspertizės akte buvo nustatyta, kad šių įtrūkių atsiradimą lėmė bendri projektuotojo, rangovo, projekto vykdymo priežiūros vadovo, techninio prižiūrėtojo veiksmai (tiek veikimas, tiek neveikimas), ko pasekoje buvo pažeistos imperatyvios statytos procesą reglamentuojančių teisės aktų nuostatos: t.y., išvardytų subjektų bendri veiksmai lėmė, kad statinyje įvyko įtrūkimai, dėl ko šis statinys nebeatitinka esminių statinio reikalavimų, todėl statybos dalyvių atsakomybė už atsiradusią žalą yra solidari ir jie statytojui kilusią žalą turi atlyginti bendrai.¹²¹

Vilniaus apygardos teismas nutartyje Nr. 2A-158-258/2016¹²² ir Lietuvos Aukščiausiasis teismas nutartyje Nr. 3K-7-59/2008¹²³ aiškino ir plėtojo solidarios atsakomybės klausimą. Teigiama, kad norint taikyti solidarią atsakomybę bendraatsakovų atžvilgiu, turi būti tenkinama bent viena iš žemiau paminėtų sąlygų – t.y.:

1. Subjektai yra susiję bendrais veiksmais, dėl kurių kilo žalingos pasekmės;
2. Atliktų neteisėtų veiksmų atžvilgiu šiuos subjektus sieja bendri veiksmai. Šią sąlygą Teismas plėtoja ta linkme, kad ji gali būti taikoma ir tuomet, kad neteisėtus veiksmus atlikęs subjektas nors ir šiais veiksmais tiesiogiai nepadaro žalos ieškovui, tačiau jis turi žinių apie tiesioginę žalą sukėlusio subjekto neteisėtus veiksmus;
3. Taip pat subjektai gali būti traukiami solidarion atsakomybėn ir tuomet, nors tiesiogiai ir nepadaro žalos ieškovui, tačiau savo veiksmais prisideda prie tos žalos inicijavimo, kurstymo;

¹²⁰ „Kauno apygardos teismo 2013m. gegužės 2d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-466-259/2013”. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/258492262978232/2-466-259/2013>.

¹²¹ *Ibid*

¹²² „Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjo kolegijos 2016m. birželio 23d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-158-258/2016”. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/238084496783462/2A-158-258/2016>.

¹²³ „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2008m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-59/2008. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=27bdd722-c97b-4f8d-b49a-09d6a525a718>.

4. Nors subjektų ir nesieja atliktų veiksmų bendrumas, tačiau jie, veikdami atskirai, padaro žalos ieškovui ir dėl to neįmanoma nustatyti, kiek kiekvienas iš atsakovų prisidėjo prie žalos atsiradimo atskirai arba kai žala atsirado būtent dėl bendraatsakovų veiksmų;

5. Jei žala atliekama vieno subjekto, o kitas subjektas yra atsakingas už žalą atlikusio subjekto veiksmus;

6. Jei pareiga ieškovui atlyginti žalą kyla skirtingu pagrindu – t.y., vienam atsakovui – iš sutartinės, kitam – iš deliktinės atsakomybės.¹²⁴

Taigi, Vilniaus apygardos teismo nutartyje Nr. 2A-158-258/2016 nustatyta solidarioji atsakomybė statinio valdytojui, rangovui ir statinio techniniam prižiūrėtojui, nes buvo įrodyta, kad žala ieškovui, pasireiškusi dėl liūties įvykusio lietaus kanalizacijos vamzdyno defekto, ko pasekoje kanalizacijos vamzdyno jungtys išsimovė ir užpylė patalpas, todėl atsakovus siejo bendri veiksmai pasekmių atžvilgiu (t.y., rangovo netinkamai atlikti statybos darbai, statinio valdytojo – netinkamai patalpų priežiūra, kad būtų išvengta žalos, techniniam prižiūrėtojui – nesavalaikis pastato būklės tikrinimas ir atitinkamų veiksmų, siekiant išvengti žalos, nesiemimas) ir, nepaisant to, kad atsakovų veiksmai nėra atlikti bendrai, tačiau jų atsakomybė yra lygiavertė, ir dėl šios priežasties atskirti atsakomybės dalimis nėra įmanoma.¹²⁵

Kauno apygardos teismo nutartyje Nr. 2-364-605/2011¹²⁶ sprendė projektuotojo, rangovo ir statinio statybos techninio prižiūrėtojo civilinės atsakomybės už stoginės virš mūrinių garažų sugriuvimą taikymo klausimą. Teismas, šioje byloje sprenddamas šį klausimą ir siekdamas nustatyti statinio avarijos priežastis, pasitelkė ekspertą, kuris atliko statinio projekto ir stogo griuvimo mechanizmo ekspertizę. Joje buvo nustatytos kelios analizuojamo statinio avarijos priežastys, kaip antai: suprojektuotos gegnės negali atlaikyti suprojektuotų apkrovų – t.y., veikiant apkrovoms, gegnės sienelė suklumpa, ir tai gali būti viena iš tikėtinų statinio avarijos priežasčių (tai pripažįstama projektavimo klaida, už kurią atsakomybė turi būti taikoma statinio projektuotojui), taip pat buvo nustatyta, kad gegnių konstrukcijos padėklai sienos ašyje ir varžtai įrengti ne tokie, kaip numatyti techniniame projekte (tai rangovo klaida, dėl kurios atsakomybė gali būti taikoma šiam subjektui), statinio griūčiai taip pat turėjo įtakos ir projektinio sprendinio pakeitimas be projektuotojo sutikimo (pareiga prižiūrėti statinio statybos darbų vykdymą nenukrypstant nuo projektinių sprendinių tenka statinio statybos techniniam prižiūrėtojui, tačiau

¹²⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2008m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-59/2008. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=27bdd722-c97b-4f8d-b49a-09d6a525a718>.

¹²⁵ „Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016m. birželio 23d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-158-258/2016”. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/238084496783462/2A-158-258/2016>.

¹²⁶ „Kauno apygardos teismo 2011m. balandžio 4d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-364-605/2011”. Žiūrėta 2017 02 11 per internetą <http://eteismai.lt/byla/108340640480196/2-364-605/2011>.

šiam neatlikus paminėtos pareigos, turi būti taikoma atsakomybė už analizuojamos stoginės sugriuvimą). Todėl Teismas, atsižvelgdamas į ekspertizės išvadas, kuriose nėra nustatyta pagrindinė ir tikėtina statinio avarijos priežastis ir neįmanoma nustatyti, dėl kurio iš atsakovo kaltės įvyko statinio griūtis, priėjo išvados, kad buvo bendros rangovo, projektuotojo ir statinio techninio prižiūrėtojo kaltės dėl statinio griūties, todėl šie subjektai turi būti traukiami solidarion atsakomybėn.¹²⁷

Ir atvirksčiai, Kauno apygardos teismas nutartyje Nr. 2A-609-230/2015¹²⁸ sprendė solidariosios atsakomybės atsakovams netaikymo klausimą. Šioje byloje buvo sprendžiamas klausimas dėl birių produktų terminalo dalių įgriuvimo dėl didelio vėjo atsakomybės taikymo statinio projektuotojui ir rangovui. Projektuotojo atsakomybė grindžiama tuo, kad šis subjektas nesivadovavo statybos techniniame reglamente numatytais reikalavimais vėjo apkrovoms, o rangovo – kad šis statinį statė nesilaikydamas projekto sprendinių: statinio konstrukcijas tvirtino mažesniu, nei numatyta projekte, vinių skaičiumi, ko pasekoje įvyko statinio avarija. Teismas priėjo išvados, kad solidarioji atsakomybė atsakovams šioje byloje nėra taikoma: šis teiginys buvo grindžiamas tokiais argumentais - projektavimo darbų sutartimi projektuotojas atliko projektavimo darbus pagal tuo metu galiojusius teisės aktus, o reikalavimas dėl didesnių vėjo apkrovų taikymo įsigaliojo tuomet, kad sutartiniai santykiai tarp užsakovo ir projektuotojo buvo pasibaigę, ir projektuotojas projektą vykdymui buvo perdavęs užsakovui: šiuo pagrindu, projektuotojui nekyla pareiga koreguoti projekto sprendinius, pasibaigus projektavimo darbų rangos teisiniams santykiams. Kalbant apie rangovo atsakomybės taikymą, nustatyta, kad ieškovė neįrodė, kad objekte, kuriame įvyko statinio griūtis, visos rangos darbus atliko atsakovas: buvo nustatyta, kad rangos darbus atliko ne tik atsakovas, bet ir kiti rangovai, kurie nebuvo įtraukti į ieškinį, todėl neįmanoma įrodyti atsakovų kaltės; dėl šios priežasties solidarioji atsakomybė atsakovams negali būti taikoma, ir ieškinys dėl žalos priteisimo atsakovams yra atmetamas.¹²⁹ Siekiant teisingai išspręsti tokio pobūdžio ginčą ir paskirstyti atsakomybę, turi būti vadovaujamosi žemiau nurodomis taisyklėmis: nustačius, kad ieškovas, siekdamas priteisti žalą už statinio sugriuvimą iš atsakovų, turi įtraukti į ieškinį visus asmenis, kurie gali atsakyti už statinio avariją, nes kitu atveju, teismas neturi galimybės tinkamai išaiškinti visas aplinkybes,

¹²⁷ „Kauno apygardos teismo 2011m. balandžio 4d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-364-605/2011”. Žiūrėta 2017 02 11 per internetą <http://eteismai.lt/byla/108340640480196/2-364-605/2011>.

¹²⁸ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015m. balandžio 27d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-609-230/2015. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/27913804664721/2A-609-230/2015>.

¹²⁹ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015m. balandžio 27d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-609-230/2015. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/27913804664721/2A-609-230/2015>.

turinčias įtakos atsakomybės nustatymui ir paskirstymui subjektams: kitu atveju ginčas liktų neišspręstas.¹³⁰

Analizuojant atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymo bylas, pastebėta, kad statinio griūties priežasčių nustatymui ir atsakovų kaltės klausimui išspręsti teismas dažnai į pagalbą pasitelkia ekspertus, kurie, atlikę statinio ir jo avarijos priežasčių ekspertizę, surašo aktą, kuriame detalčiai aprašomi veiksmai, lėmę tam tikro statinio sugriuvimą. Šis ekspertizės aktas įprastai būna esminis įrodymas teismui, nustatant atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymo ribas. Statinio ekspertizės akto reikšmę teisminiame procese aiškino Kauno apygardos teismas savo nutartyje Nr. 2A-1980-436/2015¹³¹ bei Lietuvos Aukščiausiasis teismas nutartyje Nr. 3K-3-26/2005¹³². Šioje nutartyje teigiama, kad nors byloje dėl žalos priteisimo ekspertizės aktas nelaikomas kaip privalomas ir būtinas visais atvejais ir įstatymas neįpareigoja teismo skirti ekspertizę, o eksperto išvada tokiose byloje nesaisto teismo, tačiau dažniausiai ekspertizės išvados yra logiškos, suprantamos ir savo išsamumu bei pagrįstumu pakankamos pagrindinei statinio avarijos priežasčiai nustatyti. Ekspertizė teismo proceso metu yra skiriama tada, kai norint išspręsti byloje kilusį teisminį ginčą, kuriam reikalingos specialiosios tos srities mokslo, technikos, amato ar panašaus pobūdžio žinios. Pažymėtina, kad ekspertizės skyrimas turi būti pagrįstas ne spėjimu, kad ekspertizės skyrimas yra būtinas ir tikslingas byloje reikšmingų aplinkybių išnagrinėjimui, o teismo įsitikinimu. Jei ekspertizę skirti reikalauja byloje dalyvaujanti šalis, tuomet jis turi motyvuoti tokį reikalavimą, koku pagrindu jis tikisi nustatyti ar paneigti byloje egzistuojančias tam tikras aplinkybes. Ekspertizės skyrimas, nepagrindus jos tikėtino nustatyti reikšmingus byloje duomenis, prieštarautų proceso ekonomiškumo ir koncentracijos principams.¹³³

Pažymėtina, kad statinio ekspertizė yra vienas iš esminių įrodymų teismo procese. Įrodymų rinkimas ir jų vertinimas yra svarbi aplinkybė, siekiant nustatyti kaltus asmenis dėl statinio sugriuvimo ir tinkamai paskirstyti jiems atsakomybę. Teismas, vertindamas ekspertizės aktą, vadovaujasi savo vidiniu įsitikinimu, kuris turi susiformuoti visapusiškai, išsamiai ir objektyviai ištyrus visus byloje esančius įrodymus. Įvertinami įrodymai, patvirtinantys ar paneigiantys ekspertizės akte ir išvadose esančias aplinkybes – atlikdamas tokį vertinimą, teismas turi

¹³⁰ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015m. balandžio 27d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-609-230/2015. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/27913804664721/2A-609-230/2015>.”

¹³¹ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų kolegijos 2015m. lapkričio 23d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1980-436/2015”. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/261518889773685/2A-1980-436/2015>.

¹³² „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005m. sausio 10d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25/2005”. Žiūrėta 2017 02 10 per internetą <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=01239596-194b-4305-9799-8feb4efca021>.

¹³³ *Ibid*

atsižvelgti į visus byloje esančių įrodymų patikimumą, prigimtį, išsamumą, tikslumą, detalumą bei kitus aspektus, kurie sudaro pagrindą eksperto išvadą vertinti kaip patikimą įrodymą arba, priešingai, nuspręsti, kad ekspertizės išvados yra nepagrįstos, ir tokiu pagrindu teismas prieina išvados, kad ekspertizės išvadomis teismas nesivadovaus.¹³⁴ Pabrėžtina, kad teismo ekspertizė, kaip įrodymas, neturi išankstinės galios, todėl ekspertizės aktas turi būti vertinamas kartu su kitais byloje surinktais įrodymais pagal bendrąsias įrodinėjimo taisykles, tačiau ekspertizės akte esantys duomenys dažniausiai dėl gavimo aplinkybių ir savo prigimties laikomi patikimesniais už įrodymus, surinktus kitais šaltiniais.¹³⁵

Teismas, vertindamas kitus analizuojamoje byloje esančius įrodymus, taip pat remiasi savo vidiniu įsitikinimu, kuris susijęs su visapusišku aplinkybių, įrodinėjamų proceso metu, ištyrimu, vadovaudamasis teisės aktų nuostatomis. Aplinkybių įrodinėjimas byloje yra byloje dalyvaujančių asmenų ir bylos šalių teisė bei pareiga. Netinkamai įvykdžius įrodinėjimo pareigą, bylos šalis gali sulaukti neigiamų padarinių savo atžvilgiu – atmesti tos bylos šalies ieškinį, priešieškinį arba neteisingai taikyti atsakomybę bylos šalims. Vertindamas įrodymus, teismas turi vertinti kiekvienos byloje esančias reikšmingas aplinkybes – įrodymo įrodomąją reikšmę bei iš byloje esančių įrodymų daugumos padaryti pagrįstas išvadas, ar tam tikri faktai egzistavo, ar ne. Aplinkybės, kaip įrodymai, vertinami ne tik pagal įrodinėjimo taisykles, bet ir remiantis logikos dėsniais bei tikimybių pusiausvyros principu.¹³⁶

Teismas, analizuodamas teisės aktų nuostatas dėl statybos dalyvių atsakomybės už statinio sugriuvimą nustatymą, formuluoja taisyklę, kad šios nuostatos nustato specifinę įrodinėjimo naštos paskirstymą tarp statybos dalyvių, nurodytų Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje. Akcentuojama, kad tokio ginčo atveju, statytojas (užsakovas) turi pareigą įrodyti tik statinio defektų ar sugriuvimo buvimo faktą, tačiau jis neprivalo įrodyti statybos dalyvių neteisėtų veiksmų ir priežastinio ryšio tarp rangovo neteisėtų veiksmų ir kilusios žalos buvimo faktą.¹³⁷ Tuo tarpu statybos dalyvis, tokio tipo bylose dalyvaujantis kaip atsakovas, siekdamas išvengti atsakomybės už statinio sugriuvimą jo atžvilgiu taikymo, turi pareigą įrodyti, kad statinys sugriuvo dėl objekto ar jo dalių normalaus nusidėvėjimo, užsakovo netinkamų veiksmų ar kitų statybos dalyvių veiksmų. Taigi, įrodinėjimo našta įrodyti aplinkybes, šalinančias atsakovo

¹³⁴ „Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus kolegijos 2012m. birželio 11d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1245-781/2012“. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/14472905648351/2A-1245-781/2012>.

¹³⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009m. lapkričio 16d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-503/2009“. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/58004490075449/3K-3-503/2009>.

¹³⁶ „Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013m. sausio 3d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-5-280/2013“. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/127934115217014/2A-5-280/2013>.

¹³⁷ „Kauno apygardos teismo 2013m. gegužės 2d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-466-259/2013“. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/258492262978232/2-466-259/2013>.

atsakomybę už statinio sugriuvimą, turi įrodyti pats atsakovas. Taip pat atsakovas, remdamasis Civilinio kodekso 6.696 straipsniu, turi įrodyti, kad dėl statinio sugriuvimo kalti kiti statybos dalyviai (kaip antai, statinio projektuotojas, statinio techninis prižiūrėtojas, statinio rangovas) – neįrodžius šios aplinkybės, atsakovui kyla pareiga atsakyti už žalą, kilusią dėl įvykusio statinio sugriuvimo.¹³⁸

Vadinasi, teisiniame procese dėl atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymo, atlikus procedūrinius veiksmus – t.y., nustatius civilinės atsakomybės rūšį, solidariosios atsakomybės taikymo sąlygų buvimą, bei įvertinus byloje esančių įrodymų tyrimą, prieinama prie pagrindinio klausimo – atsakomybės kilimo kriterijų statybos dalyviams, nurodytiems Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje, taikymo ir įrodymo klausimo. Teismas yra nustatęs, kad tiek rangovas, vykdydamas statybos darbus, tiek statinio projektuotojas, atlikdamas statinio projektavimo darbus, tiek techninis prižiūrėtojas, vykdydamas statinio statybos techninę priežiūrą, veikia kaip verslininkas – t.y., išvardytų darbų atlikimas šiems statybos dalyviams yra verslas, todėl atsakomybė už savo įsipareigojimų nevykdymą taikoma griežtoji – be kaltės.¹³⁹ Lietuvos Aukščiausiasis teismas formuluoja praktiką, kad statybos dalyviai, vykdydami savo funkcijas, veikia kaip tos srities profesionalai, todėl jiems taikoma didesnė atsakomybė už tinkamą statybos darbų rezultato sukūrimą, negu užsakovui, todėl atsakomybė šiems statybos dalyviams už statinio sugriuvimą taikoma griežtoji.¹⁴⁰ Atsižvelgiant į šiuos teismo suformuluotus teiginius, kaltės klausimas, sprendžiant atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymo klausimą, tokio pobūdžio byloje nėra nagrinėjamas.

Kita civilinės atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymo sąlyga – neteisėti veiksmai. Kaip nurodoma Lietuvos Apeliacinio teismo 2011m. vasario 23d. sprendime Nr. 2A-91/2011, neteisėti veiksmai pasireiškia kaip statybos dalyvių pareigų, nurodytų norminiuose teisės aktuose (Statybos įstatyme, Statybos techniniuose reglamentuose) bei sutartyse su statytoju (užsakovu), netinkamas atlikimas arba visiškai neatlikimas. Kaip antai, analizuojamoje byloje neteisėti veiksmai pasireiškė kaip netinkamas projekto vykdymo priežiūros organizavimas, statytojo pareigų neatlikimas, nepakankamas atliekamų statybos darbų kokybės kontroliavimas, rangovo atliekamų statybos darbų vykdymas ne pagal suderintą statybos projektą, statybos darbų atlikimas, nesivadovaujant įstatymais, normatyviniais statybos techniniais, statinio saugos ir

¹³⁸ „Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus kolegijos 2012m. birželio 11d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1245-781/2012”. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/14472905648351/2A-1245-781/2012>.

¹³⁹ „Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus kolegijos 2012m. birželio 11d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1245-781/2012”. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/14472905648351/2A-1245-781/2012>.

¹⁴⁰ „Kauno apygardos teismo 2013m. gegužės 2d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-466-259/2013”. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/258492262978232/2-466-259/2013>.

paskirties dokumentais, nesilaikant projektavimo sąlygų reikalavimų.¹⁴¹ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų kolegija 2015m. lapkričio 23d. nutartyje Nr. 2A-1980-436/2015 nustatė neteisėtų veiksmų buvimą iš ieškovo – t.y., statytojo, pusės. Šioje byloje neteisėti veiksmai pasireiškė kaip savavališkos statybos vykdymas – t.y., statybos darbų atlikimas, neturint statybą leidžiančio dokumento, kas sąlygojo savavališkai statomo pastato dalies sugriuvimą, be to, pažymėtina, kad šioje byloje neteisėti veiksmai pasireiškė ir ieškovo atliekamais neteisėtais kito statinio griovimo darbais – t.y., griovimo darbai analizuojamoje byloje buvo atliekami, neturint leidimo atlikti statinio griovimo darbus.¹⁴² Kaip ir buvo minėta anksčiau, nustačius atsakovo (dažniausiai šių bylų tipo atveju – statybos dalyvio) neteisėtų veiksmų egzistavimą, jo kaltė preziumuojama – tai dar kartą pagrindžiama darbo autorės aukščiau išreikšta mintis, kad kaltės klausimas atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymo bylose nėra aktualus ir atskirai nėra sprendžiamas.

Kitas svarbus atsakomybės už statinio sugriuvimą nustatymo ir taikymo aspektas – kilusios žalos pasireiškimas bei jos dydžio įvertinimas. Pažymima, kad bylose dėl atsakomybės už statinio sugriuvimą nustatymo ir taikymo būtent teismui kyla pareiga konstatuoti, ar egzistuoja atsakovo prievolė atlyginti ieškovui kilusią žalą dėl įvykusios statinio griūties. Pabrėžtina, kad subjektas, turintis reikalavimo teisę atlyginti kilusią žalą, gali šią reikalavimo teisę perleisti kitam asmeniui, o šis subjektas taip pat turi teisę kreiptis į teismą dėl priverstinio reikalavimo teisės įgyvendinimo.¹⁴³

Pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.249 straipsnį teigiama, kad žala pasireiškia subjekto turto sužalojimu, netekimu, subjekto turėtomis išlaidomis, priskiriamomis tiesioginiams nuostoliams, o taip pat ir negautomis pajamomis, priskiriamoms netiesioginiams nuostoliams, kurios būtų gautos šio subjekto, jei nebūtų buvę neteisėtų veiksmų.¹⁴⁴ Pažymima, kad bylose dėl atsakomybės už statinio sugriuvimą asmeniui, kuris reikalauja atlyginti žalą (dažniausiai – sugriuvusio statinio savininkui, naudotojui, statytojui ar užsakovui), kyla pareiga įrodyti jam padarytų nuostolių dydį. Nuostolių dydis teismo proceso metu įrodinėjamas pagal asmens, kuris patyrė žalą, sudarytą nuostolių sąmatą, kurią sudaro specialistas. Antai, Kauno apygardos teismo 2011m. lapkričio 23d. nutartyje Nr. 2A-1980-436/2015, nustatydamas kilusią žalą, vadovavosi ieškovo pateikta specialisto sudaryta sąmata, kuri rengta pagal žalos kilimo laiku galiojusias kainas (šis aspektas labai svarbus, nes ieškovas dažniausiai reikalauja atlyginti

¹⁴¹ „Lietuvos Apeliacinio teismo 2011m. vasario 23d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A-91/2011“. Žiūrėta 2017 02 26 per internetą <http://eteismai.lt/byla/255990941275926/2A-91/2011>.

¹⁴² „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų kolegijos 2015m. lapkričio 23d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1980-436/2015“. Žiūrėta 2017 02 26 per internetą <http://eteismai.lt/byla/261518889773685/2A-1980-436/2015>.

¹⁴³ „Lietuvos apeliacinio teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012m. sausio 20d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-76/2012“. Žiūrėta 2017 02 26 per internetą <http://eteismai.lt/byla/253849110189007/2A-76/2012>.

¹⁴⁴ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“. *Valstybės žinios* 74-2262 (2000).

nuostolius pagal sąmatos rengimo metu galiojusias kainas), tačiau pagal teismų formuluojamą praktiką, nuostolių dydis nustatinėjamas pagal žalos kilimo metu (tiksliau, žalos kilimo mėnesio – šioje byloje statinys sugriuvimo 2013m. balandžio mėnesį, todėl sąmata buvo sudarinėjama pagal 2013m. balandžio mėnesį galiojusias kainas). Sąmatoje statinio sugriuvimo padarinių šalinimo kaštai bei sugriuvusio pastato atstatymui (jei to reikalauja žalą patyręs asmuo) reikalingi kaštai turi būti nurodomi kuo įmanoma objektyviau. Pažymima, kad žalos dydžiui nustatyti galima remtis ir kitais leidžiamais įrodymais, kaip antai, sąskaitomis faktūromis, kurios buvo skirtos sugriuvusio pastato statybai reikalingų statybinių medžiagų pirkimui, turto įvertinimo ataskaitos (jei tokios buvo atliekamos statinio statybos ar statinio naudojimo metu), ir pan.¹⁴⁵

Atsakomybės už statinio sugriuvimą nustatymo ir taikymo byloje aktualus tampa ir būsimos žalos atsiradimo tikimybės ir nustatymo klausimas. Ši klausimas tampa svarbus tuomet, kai įgriūna dalis pastato arba egzistuoja tikimybė, kad dėl įvykusios statinio griūties ateityje gali atsirasti dar didesnių nuostolių. Šis klausimas buvo nagrinėjamas Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012m. sausio 20d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 2A-76/2012, teigdamas, kad teismas turi diskreciją pasirinkti, ar atidėti būsimos žalos kilimo įvertinimą, ar įvertinti būsimos žalos kilimo dydį, remiantis realia jos kilimo tikimybe. Pažymima, kad nors žala dar nekilo, tačiau egzistuoja reali ir akivaizdi grėsmė, kad ateityje žala kils, tada teismas turi teisę priimti ieškovo reikalavimą atlyginti ieškovo prašomą būsimos žalos atlyginimą. Šis atlyginimas gali pasireikšti keliais būdais – konkrečios sumos priteisimu, periodinių išmokų mokėjimu ar įpareigojimu subjektui, kuris atsakingas už būsimos žalos kilimą, atlyginti ateityje kiliančią žalą.¹⁴⁶

Nustatinėjant dėl statinio sugriuvimo kilusios žalos dydį, kyla tinkamo ir objektyvaus žalos dydžio įvertinimo problema. Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014m. sausio 30d. nutartyje Nr. 2A-30-227/2014¹⁴⁷ buvo sprendžiamas atsakomybės už šiltnamio sugriuvimą taikymo klausimas. Teismui buvo pateikta eksperto sudaryta statinio sugriuvimo nuostolių sąmata, kurioje sugriuvusio šiltnamio atstatymo kaštai buvo nurodomi įvertinus, kad atstatymo darbams bus naudojamos naujos statybinės medžiagos, tačiau statomas šiltnamis buvo statomas iš 40 metų senumo konstrukcijų, todėl sugriuvusio šiltnamio atstatymo kaštai naujomis statybinėmis medžiagomis reikštų, kad atstatytas šiltnamis taptų vertingesnis už

¹⁴⁵ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų kolegijos 2015m. lapkričio 23d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1980-436/2015“. Žiūrėta 2017 02 26 per internetą <http://eteismai.lt/byla/261518889773685/2A-1980-436/2015>.

¹⁴⁶ „Lietuvos apeliacinio teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012m. sausio 20d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-76/2012“. Žiūrėta 2017 02 26 per internetą <http://eteismai.lt/byla/253849110189007/2A-76/2012>.

¹⁴⁷ „Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014m. sausio 30d. Nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-30-227/2014“. Žiūrėta 2017 02 26 per internetą <http://eteismai.lt/byla/184602600679489/2A-30-227/2014>.

sugriuvusį statomą šiltnamį – vadinasi, atkurtas daiktas taptų vertingesnis už buvusį, todėl žalą padaręs asmuo, atlyginęs nustatytus nuostolius, patirtų finansinį praradimą, o atstatyto šiltnamio savininkas praturtėtų žalą padengusio asmens sąskaita.¹⁴⁸ Taigi, tokia sąmata, nustatinėjant kilusios žalos dydį, nėra tinkama, todėl teismas turi teisę skirti papildomą sąmatos skaičiavimą.

Taip pat nustatinėjant žalos dydį ir jos atlyginimo proporcijas žalą sukėlusiams subjektams, atsižvelgiama į tai, kiek kiekvienas subjektas prisidėjo prie kilusios žalos atsiradimo. Kaip antai, analizuojamoje byloje Nr. 2A-30-227/2014 atsakingas už sugriuvusį šiltnamį atsakovas – šiltnamio rangovas – netinkamai atliko šiltnamio statybos darbus 584.60m² plote iš bendro 1500 m² šiltnamio ploto, todėl rangovui privalomos atlyginti žalos dydis nustatinėjamas pagal proporcingai jo atliktus darbus (t.y., jei visos žalos dydis nustatytas 45 000 Lt, tai rangovas turi ieškovei atlyginti $45\,000\text{Lt} * 584.60\text{m}^2/1500\text{m}^2 = 17\,538\text{Lt}$).¹⁴⁹

Taip pat pabrėžtina, kad į žalos atlyginimą įeina ir palūkanos už priteistą atlyginti sumą nuo bylos iškėlimo teisme iki pilno teismo sprendimo įvykdymo. Ši suma taip pat paskaičiuojama proporcingai nuo atsakovo atliktų darbų dalies dydžio. Be to, į nuostolių dydį įskaičiuojamos ir bylinėjimosi išlaidos, kurios yra proporcingos teismo patenkintų reikalavimų daliai ir procesinių dokumentų įteikimo bei liudytojų atvykimo išlaidos. Beje, šios išlaidos taip pat proporcingai paskirstomos už žalą atsakingiems asmenims pagal jų atliktų darbų sugriuvusiame objekte dydį.¹⁵⁰

Dar vienas svarbus aspektas, siekiant įvertinti atsakomybę už statinio sugriuvimą – priežastinio ryšio neteisėtų veiksmų ir kilusios žalos nustatymas ir įvertinimas. Pažymima, kad atsakomybė už statinio sugriuvimą Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje nurodytiems asmenims taikoma tik tada, kai įrodomos būtinosios civilinės atsakomybės kilimo sąlygos: neteisėti veiksmai, kaltė dėl neteisėtų veiksmų atlikimo, žala ir priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų ir kilusios žalos. Taigi, ieškovas turi įrodyti atsakovo (bylų dėl atsakomybės už statinio sugriuvimą nustatymo ir taikymo atveju – statybos dalyvio) atliktus pažeidimus (t.y., neteisėtus veiksmus), lėmusios pastato sugriuvimą – vadinasi, jis turi įrodyti priežastinio ryšio egzistavimą.¹⁵¹

¹⁴⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001m. rugsėjo 19d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-763“. Žiūrėta 2017 02 26 per internetą <http://eteismai.lt/byla/244064429050249/2-79-948/2013>.

¹⁴⁹ „Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014m. sausio 30d. Nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-30-227/2014“. Žiūrėta 2017 02 26 per internetą <http://eteismai.lt/byla/184602600679489/2A-30-227/2014>.

¹⁵⁰ *Ibid*

¹⁵¹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015m. kovo 31d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-167-611/2015“. Žiūrėta 2017 02 26 per internetą <http://eteismai.lt/byla/183762697575564/3K-3-167-611/2015>.

Priežastinio ryšio nustatymas civilinio pobūdžio bylose dėl atsakomybės už statinio sugriuvimą nustatymo gali būti padalytas į dvi dalis: pirmame etape, naudojant ekvivalentinio priežastinio ryšio teoriją, yra siekiama nustatyti faktinį priežastinį ryšį – t.y., nustatoma, ar žalingi padariniai kilo iš neteisėtų veiksmų: vertinama, ar žalingi padariniai būtų atsiradę, jei nebūtų atlikti neteisėti veiksmai. Antroje dalyje vertinamas teisinis priežastinis ryšys – t.y., siekiama nustatyti, ar kilę padariniai nėra pernelyg teisiškai nutolę nuo atliktų neteisėtų veiksmų: ar atsakovas, elgdamasis kaip apdairus ir atsakingas profesionalas (šiuo atveju, statybos dalyvis, kuris, atlikdamas statybos darbus, veikia kaip verslininkas, kuomet statybos darbai yra pagrindinė jo profesinė veikla), neteisėtų veiksmų atlikimo metu galėtų numatyti žalos kilimo tikimybę, neteisėtais veiksmais pažeistos teisės prigimtį ir vertę bei pažeisto teisinio reglamentavimo apsauginį tikslą. Pažymima, kad ir netiesioginis priežastinis ryšys neturėtų būti pernelyg nutolęs nuo neteisėto veiksmo.¹⁵²

Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2016m. birželio 23d. nutartyje Nr. 2A-158-258/2016 analizavo netiesioginio priežastinio ryšio reikšmę taikant atsakomybę už statinio sugriuvimą: taikant deliktinę atsakomybę (ši civilinės atsakomybės rūšis dažniausiai taikoma bylose dėl atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymą) netiesioginis priežastinis ryšys yra pripažįstamas kaip tinkama civilinės atsakomybės taikymo sąlyga tuo atveju, jei atsakovo atlikti neteisėti veiksmai (veikimas ar neveikimas) padėjo atsirasti žalai ar padidėti nuostoliams. Analizuojamoje byloje dėl nepakankamo atsakovo (pastato valdytojo – administratoriaus) rūpestingumo ir netinkamos pastato konstrukcijos įvyko statinio avarija.¹⁵³

Taigi, apibendrinant, galima teigti, kad teisminis atsakomybės už statinio sugriuvimą bylos nagrinėjimas prasideda ieškinio padavimu: tokio tipo bylose ieškovu dažniausiai tampa statinio savininkas (statytojas, užsakovas, valdytojas), o atsakovais – asmenys, nurodyti Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje. Toliau siekiama nustatyti, kokio tipo civilinė atsakomybė – sutartinė ar deliktinė – turi būti taikoma: atsižvelgiant į civilinės atsakomybės rūšį, skiriasi civilinės atsakomybės kilimo ir taikymo sąlygos, tačiau bet kuriuo atveju ieškovui kyla pareiga įrodyti atsakomybės kilimo sąlygas; ginčo šalims esant sutartiniuose santykiuose ir įrodžius atsakovo neteisėtus veiksmus, jo kaltės įrodinėti nebereikia; deliktinių santykių atveju – atsakovas privalo įrodyti savo nekaltumą, nes šiuo atveju jo kaltė preziumuojama. Ieškovui neįrodžius visų būtinųjų civilinės atsakomybės sąlygų, atsakovas atleidžiamas nuo atsakomybės jo požiūriu

¹⁵² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014m. birželio 27d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-364/2014“. Žiūrėta 2017 02 26 per internetą <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=61d526cd-3dfe-4de8-9c76-e13f79fd3573>.

¹⁵³ „Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016m. birželio 23d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-158-258/2016“. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/238084496783462/2A-158-258/2016>.

taikymo. Toliau tokio tipo bylose siekiama nustatyti, ar egzistuoja solidarios civilinės atsakomybės taikymo sąlygos, kurios plačiai analizuojamos Lietuvos Aukščiausio Teismo nutartyje Nr. 3K-7-59/2008. Siekiant įvertinti priežastis, lėmusias pastato sugriuvimą, teismo proceso metu pasitelkiamas ekspertas, nors jis nėra ir privalomas ir būtinas veiksmas, tačiau ekspertizės skyrimas yra tikslingas byloje reikšmingų aplinkybių išnagrinėjimui, pagrįstas ne spėjimu, o teismo įsitikinimu. Įrodymų rinkimas ir vertinimas yra svarbi aplinkybė, siekiant nustatyti asmenis, atsakingus už statinio sugriuvimą – aplinkybės, kaip įrodymai, teisme vertinami ne tik pagal įrodinėjimo taisykles, bet ir pasitelkiant logikos ir tikimybių pusiausvyros principus: ieškovas turi įrodyti statinio sugriuvimo faktą, o aplinkybes, šalinančias atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymą, turi įrodyti atsakovas. Pažymima, kad kaltės klausimas bylose dėl atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymo, nėra nagrinėjamas, nes atsakovai, vykdydami savo funkcijas, veikia kaip profesionalai, todėl jiems taikoma griežtoji atsakomybė be kaltės. Neteisėti veiksmai atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymo bylose dažniausiai pasireiškia kaip atsakovo – statybos dalyvio, nurodyto Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje, pareigų, nurodytų teisės aktuose, statybos techniniuose reglamentuose ir sutartyse su užsakovu, nesilaikymas ar netinkamas atlikimas. Tačiau galimi ir ieškovo (dažniausiai statinio savininko) neteisėti veiksmai – kaip antai, savavališkos statybos darbų atlikimas, ko pasekoje, proporcingai sumažinama atsakovo atsakomybė. Dar viena atsakomybės taikymo sąlyga – kilusi žala: teismui kyla pareiga konstatuoti, ar atsakovui egzistuoja prievolė atlyginti žalą ieškovui dėl statinio sugriuvimo kilusios žalos. Žalos dydį nustato specialistas, parengdamas sąmatą pagal statinio sugriuvimo metu galiojusias kainas: žalos dydžiui reikšmingas ne tik pastato atstatymui reikalingos, dėl statinio griūties kilusiems padariniams pašalinti skirtos išlaidos, bet ir įvertinama būsimoji žalos kilimo sąlygos. Žalos dydis ir jos atlyginimas proporcingai paskirstomas pagal atsakovo atliktų darbų sugriuvusiame pastate mastą bei ieškovo kaltę. Dar vienas atsakomybės taikymo aspektas – priežastinio ryšio nustatymas, kuris vykdomas nustatant faktinį, o po to ir teisinį priežastinį ryšį: pažymima, kad atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymo bylose svarbus ir netiesioginio priežastinio ryšio klausimas: t.y., jis pripažįstamas kaip tinkama atsakomybės taikymo sąlyga, jei atsakovo neteisėti veiksmai padėjo atsirasti ar padidėti kilusiems nuostoliams.

Taigi, įvertinus visas civilinės atsakomybės už statinio sugriuvimo ir taikymo sąlygas, kitame darbo skyriuje bus analizuojama kiekvieno statybos dalyvio, nurodyto Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje, atsakomybę mažinantys ar didinantys kriterijai, vertinami teismų praktikoje.

3.3. Atskirų statybos dalyvių, nurodytų Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje, atsakomybės taikymo, mažinimo bei didinimo kriterijai, formuluojami Lietuvos teismų praktikoje

Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje nurodomi asmenys, kuriems gali būti taikoma atsakomybė už statinio sugriuvimą. Pažymėtina, kad 2017m. sausio 1d. buvo priimta šio įstatymo straipsnio redakcija, kuomet atsakingų asmenų ratą papildė ir statinio projekto ekspertizės vadovas, tačiau atsižvelgiant į trumpą laikotarpį po šio įstatymo pataisos įsigaliojimo, dar nėra teismų praktikos, susijusios su atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymo projekto ekspertizės vadovui, todėl šiame skyriuje nebus analizuojama projekto ekspertizės vadovo atsakomybės taikymo, mažinimo, didinimo kriterijų apžvalga. Taip pat pažymėtina, kad kaip ir buvo aptarta anksčiau darbe, į atsakingų asmenų ratą turėtų būti traukiamas ir statinio savininkas, todėl šio subjekto atsakomybės taikymo klausimas, atsakomybės kriterijų nustatymo teismų praktikoje apžvalga bus vykdoma šioje darbo dalyje.

Pažymima, kad statybos proceso metu statybos dalyvių veiksmai yra individualūs, nulemti sudarytų sutarčių sąlygų, normatyvinių teisės aktų reikalavimų, todėl dažniausiai ne visi statybos proceso dalyviai vienodai lygiaverčiai savo veiksmais prisideda prie priežasčių, nulėmusių statinio ar jo dalies sugriuvimą, todėl teismas turi individualiai analizuoti kiekvieno iš statybos dalyvių, nurodytų Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje, veiksmus, atlikti šių veiksmų įtakos statinio griūčiai rezultatą, tokiu pagrindu nustatydamas kiekvieno statybos proceso dalyvio kaltę ir tuo pagrindu atsirandančią civilinę atsakomybę.¹⁵⁴

Analizuojant statytojo (pastato savininko, užsakovo, valdytojo) atsakomybės už statinio sugriuvimą kriterijus, svarbu pažymėti, kad statybos darbai gali būti organizuojami dviem būdais: rangos būdu (kuomet statybos darbų atlikimui pasitelkiamas profesionalas – statybos rangovas) ir ūkio būdu (kuomet statybos darbus atlieka pats savininkas savo jėgomis). Kauno apygardos teismo Civilinių bylų kolegija 2015m. lapkričio 23d. nutartyje Nr. 2A-1980-436/2015 aiškino statybos ūkio būdu prasmę ir atsakomybės už statinio sugriuvimą paskirstymą, vykdamas statybas ūkio būdu. Pažymima, kad norminiai teisės aktai leidžia statybą organizuoti ūkio būdu, tačiau vadovaujantis Statybos įstatymo nuostatomis, teigiama, kad jei statyba vykdoma ūkio būdu, tuomet statytojas perima teisės aktuose numatytas rangovo teises ir pareigas – kitaip

¹⁵⁴ “Kauno apygardos teismo 2013m. gegužės 2d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-466-259/2013”. Žiūrėta 2017 02 10 per internetą <http://eteismai.lt/byla/258492262978232/2-466-259/2013>.

tariant, pats statytojas tampa rangovu. Taigi, nagrinėjamu atveju statytojas, savo iniciatyva pradėjęs darbus be statybą leidžiančio dokumento, kuomet šis dokumentas buvo privalomas, bei savo jėgomis įrengdamas sudėtingos konstrukcijos drenažą, atliko neteisėtus veiksmus, pažeisdamas Statybos įstatymo imperatyviai nustatytus reikalavimus (t.y., darbus vykdė be atitinkamai parengto ir kompetentingų valdžios įstaigų patvirtinto projekto, statybą leidžiančio dokumento bei nepaskirdamas statybos techninės priežiūros); pažymima, kad statyba be leidžiančio dokumento laikoma savavališka, kas ir sąlygojo namo griūtį. Tokie statytojo veiksmai vertinami kaip neteisėti Civilinio kodekso 6.246 straipsnio prasme¹⁵⁵, todėl, kaip ir buvo paminėta anksčiau, nustačius neteisėtų veiksmų buvimą, subjekto kaltė preziumuojama – vadinasi, aukščiau išvardyti kriterijai lemia statinio statytojo (o taip pat ir savininko, užsakovo ar valdytojo) atsakomybės laipsnio padididinimą: analizuojamu atveju, kaltu dėl netinkamai įrengto drenažo, lėmusio pastato griūtį, pripažinus ieškovą (statytoją), atsakovų atsakomybė mažinama ieškovo padidintos kaltės laipsniu.

Dažnai statytojai, siekdami išvengti atsakomybės už statinio sugriuvimą, stengiasi prisidengti tariamais statybos dalyviais. Tokia situacija buvo analizuojama Vilniaus apygardos teismo 2012m. balandžio 2d. nutartyje Nr. 2-2657-577/2012. Analizuojamu atveju name kilo gaisras, kurio pagrindinė priežastis – priešgaisrinės saugos taisyklių pažeidimai įrengiant dūmtraukį. Taigi, buvo prieita išvados, kad kilęs gaisras ir jo sukelti padariniai laikytini statinio sugriuvimu Civilinio kodekso 6.696 straipsnio prasme, o bendrųjų priešgaisrinių saugos taisyklių pažeidimas yra pagrindas statybos dalyvių atsakomybei atsirasti. Kaip ir buvo minėta, pagrindinė statinio avarijos priežastis – priešgaisrinės saugos reikalavimų nesilaikymas, įrengiant dūmtraukį, todėl, kaip teigė ieškovė, atsakomybė tenka jį įrengusiam rangovui, techniniam prižiūrėtojui ir projektuotojui, tačiau teismas nesutiko su tokia ieškovės pozicija, nes buvo nustatyta, kad su projektavimo įmone jokių sutarčių nebuvo sudaryta, o ieškovė nepriėmė darbo rezultato ir nemokėjo už atliktus projektavimo darbus, projektuotojas pagal statybos techninio reglamento reikalavimus nepasirašė projekto, prisimdamas atsakomybę, kad jo parengtas projektas atitinka normatyvinių teisės aktų reikalavimus, todėl konstatuotina, jog tarp statinio statytojo ir projektuotojo jokių sutartinių santykių nebuvo: vien aplinkybė, kad projektavimo įmonė įrašyta į statybą leidžiantį dokumentą kaip projekto rengėjas, pagal byloje surinktus įrodymus, nesudaro pagrindo teigti, kad ieškovui atsiranda reikalavimo teisė į projektavimo įmonę; be to, byloje nebuvo surinkta įrodymų, kad atsakovas – rangovas – atliko kokius nors statybos darbus, ar kad techninis prižiūrėtojas vykdė techninę priežiūrą, nes nėra įrodymų, ar su atsakovais buvo sudarytos darbų vykdymo sutartys, ko reikalauja teisės aktų nuostatos, todėl

¹⁵⁵ “Kauno apygardos teismo Civilinių bylų kolegijos 2015m. lapkričio 23d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1980-436/2015”. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/261518889773685/2A-1980-436/2015>.

nebelieka pagrindo spręsti atsakovų atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymo¹⁵⁶. Taigi, kaip ir buvo pasisakyta anksčiau šiame darbe, ieškovui neįrodžius atsakovų atsakomybės taikymo sąlygų, atsakovai atleidžiami nuo atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymo. Taigi, šiuo atveju neįrodžius sutartinių santykių tarp ieškovo ir atsakovų egzistavimo, prieinama išvados, kad statyba buvo vykdoma ūkio būdu ir, atsižvelgiant į ankstesnės bylos aiškinimą, visa atsakomybė už statinio sugriuvimą pereina ieškovui (statinio savininkui, statytojui, užsakovui ar valdytojui).

Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013m. rugsėjo 6d. nutartyje Nr. 2-204-212/2012 buvo analizuojamos statytojo pareigos pranešti apie įvykusią statinio avariją kompetentingoms institucijoms atsakomybės taikymo klausimas. Apie ikiteisminį statinio griūties tyrimą, jo reikšmingumą ir privalomumą buvo kalbama šio darbo 3.1 skyriuje. Teismas šioje byloje priėjo išvados, kad teisės aktai pakankamai aiškiai nustato statinio savininko pareigą apie įvykusią statinio avariją pranešti kompetentingoms institucijoms. Analizuojamu atveju ieškovas tokios pareigos neįvykdė, nereikalavo, kad rangovas pašalintų dėl statinio griūties kilusius nuostolius, o avarijos padarinių šalinimui pasitelkė kitą rangovą, tačiau ieškovas neįrodė, kad nuostolių pašalinimo darbai buvo atlikti ir priimti tinkamai. Be to, atlikta statinio griūties priežasčių ekspertizė nustatė, kad statinio griūtis įvyko dėl netinkamo pastato eksploatavimo – šildymo sistemos atjungimo, ko pasekoje, užšalus lietaus nuotekų šalinimo sistemai, ant stogo susikauptė sniego, dėl šios apkrovos įvyko statinio griūtis: vadinasi, statybos dalyviai savo veiksmais nenulėmė kilusių žalingų pasekmių – stogo griūties, taigi, statinio griūtis pasireiškė pastato savininko neteisėtais veiksmais: pastato naudojimo metu stogo įlajos nebuvo šildomos elektra, lietaus nuotekų nuvedimo nuo stogo sistemos šalčio metu nebuvo apsaugotos nuo užšalimo, nesiiimta priemonių ant stogo susidariusiam sniegui pašalinti. Taigi, pastato savininko neteisėti veiksmai atleidžia statybos dalyvius nuo atsakomybės už statinio sugriuvimą, todėl visa atsakomybės našta paskirstoma statinio savininkui.¹⁵⁷

Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2016m. birželio 23d. nutartyje Nr. 2A-158-258/2016 sprendė pastato savininko ir valdytojo atsakomybės už statinio avariją taikymo klausimą. Pastato savininkas, kaip turto valdytojas, atsako už turto padarytą žalą. Žalos padarymas dėl pastato įrenginių trūkumų atveju, kai nustatomos visos civilinės atsakomybės sąlygos, yra taikoma deliktinė civilinė atsakomybė savininkui, nebent įrodoma, kad žala kilo dėl nenugalimos jėgos, nukentėjusio asmens tyčios ar didelio neatsargumo – tik esant šioms aplinkybėms, pastato savininkas atleidžiamas nuo žalos atlyginimo. Pastato valdytojas

¹⁵⁶ „Vilniaus apygardos teismo 2012m. balandžio 2d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2657-577/2012“. Žiūrėta 2017 02 27 per internetą <http://eteismai.lt/byla/110478492994321/2-2657-577/2012>.

¹⁵⁷ „Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013m. rugsėjo 6d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-204-212/2013“. Žiūrėta 2017 02 27 per internetą <http://eteismai.lt/byla/156454789481395/2-204-212/2013>.

pastato valdymo sutartimi įsipareigoja teikti visas būtinas pastato valdymo paslaugas, į kurių turinį įeina ir saugių pastato naudojimo sąlygų garantija, todėl pastato valdytojas, kaip profesionalas, analizuojamoje byloje turėjo atlikti lietaus kanalizacijos kokybės patikrą ir informuoti pastato savininką apie lietaus kanalizacijos sistemos rizikos lygį ir imtis veiksmų dėl vamzdyno naudojimo rizikos mažinimo: pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atsakingai, neužtikrino, kad lietaus kanalizacijos sistema atitiks jos paskirtį, todėl pastato valdytojas, kartu su pastato savininku, traukiami solidarion atsakomybėn už žalą, atsiradusios dėl statinio avarijos, padengimą.¹⁵⁸

Svarbus dar vienas aspektas – kriterijų, mažinančių savininko atsakomybės laipsnį, nustatymas. Kauno apylinkės teismas 2015m. gegužės 27d. sprendime Nr. 596-752/2015 analizavo pastato statytojo atsakomybės laipsnio mažinimo klausimą. Analizuojamu atveju buvo nustatinėjamos statinio griūties priežastys. Teismas nustatė, kad tiesioginė statinio avarijos priežastis – tranšėjų iškasimas šalia namo, kuris įgriuvo. Nustatyta, kad tranšėjų iškasimo darbus atliko atsakovas – rangovas, kuris atlikdamas kasimo darbus ir matydamas, kad ieškovas neturi tinkamai paruošto ir suderinto kasimo projekto, turėjo įvertinti tokių darbų riziką ir nesutikti atlikti kasimo darbų tol, kol nebus pateiktas kasimo projektas, tačiau tokius darbus atliko: aplink sugriuvusio namo pamatus iškasė galias tranšėjas ir jas paliko neužkastas, tačiau, veikdamas kaip verslininkas – profesionalas, turėjo įvertinti, kad tokių veiksmų atlikimas padidina tikimybę išjudinti namo pamatus, ko pasekoje gali įvykti statinio avarija – taigi, rangovas nebuvo toks atidus ir rūpestingas, kiek atitinkamomis sąlygomis buvo būtina. Byloje taip pat buvo nustatyta, kad dėl statinio sugriuvimo buvo ir ieškovo kaltės, taigi, kilusius nuostolius ieškovas turi padengti ne visus, jo nuostolių dydis mažinamas pagal atsakovo kaltų veiksmų dydį. Šiuo atveju, teismas konstatavo, kad yra pagrindas solidarajai ieškovo ir atsakovo atsakomybei taikyti (žala padaryta bendrais šių subjektų veiksmais), nuostolius paskirstant taip: 70 proc. nuostolių sumos turi atlyginti ieškovas, 30 proc. – atsakovas.¹⁵⁹

Dar vienas kriterijus, kaip ir buvo užsiminta anksčiau, mažinantis ar šalinantis statinio savininko atsakomybę – nenugalimos jėgos (force majeure) egzistavimas. Aplinkybių, sudarančių pagrindą konstatuoti, kad įvyko nenugalima jėga, visuma buvo atskleista Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012m. birželio 6d. nutartyje Nr. 3K-3-268/2012. Šioje nutartyje nustatyta, kad norint konstatuoti nenugalimos jėgos buvimą, turi būti įrodytos visos sąlygos: tokių aplinkybių nebuvo sudarant sutartį, o jų atsiradimo nebuvo įmanoma numatyti, dėl

¹⁵⁸ „Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjo kolegijos 2016m. birželio 23d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-158-258/2016“. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/238084496783462/2A-158-258/2016>.

¹⁵⁹ „Kauno apylinkės teismo 2013m. gegužės 27d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A-1980-436/2015“. Žiūrėta 2017 02 26 per internetą <http://eteismai.lt/byla/261518889773685/2A-1980-436/2015>.

susidariusiu aplinkybių sutarties neįmanoma įvykdyti, sutarties šalis, kuri neįvykdė sutarties, negalėjo tų aplinkybių kontroliuoti ir užkirsti kelio šių aplinkybių atsiradimui, šalis nebuvo prisiėmusi tų aplinkybių atsiradimo rizikos – pažymėtina, kad nesant visų šių sąlygų visumos, negalima pripažinti nenugalimos jėgos egzistavimo; taip pat kiekvienu atveju nenugalimos jėgos sąlygos turi būti nustatinėjamos individualiai, o šių sąlygų egzistavimą turi įrodyti jomis besigrindžianti šalis – statinio savininkas (valdytojas). Analizuojamu atveju, pastato valdytojas siekė įrodyti, kad išskirtinės meteorologinės sąlygos – didelė liūtis – priskirtina nenugalimos jėgos aplinkybei, lėmusiai statinio avariją, nes šių meteorologinių sąlygų nebuvo įmanoma iš anksto numatyti, tačiau, teismo vertinimu, didelė liūtis negalėjo sutrukdyti pastato valdytojui laikytis pareigos tinkamai rūpintis pastatu ir užtikrinti jo konstrukcijų tinkamą veikimą: nenugalima jėga būtų pripažįstama tik tuomet, jei įgriuvusiame pastate būtų tinkamai sutvarkyti ir eksploatuojami pastato įrenginiai ir konstrukcijos.¹⁶⁰

Taigi, analizuojant atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymą statinio statytojui (savininkui, užsakovui, valdytojui), prieinama išvados, kad aplinkybės, didinančios statinio statytojo aplinkybę, yra netinkamas norminiuose teisės aktuose nustatytų statytojo pareigų nesilaikymas, savavališkos statybos darbų vykdymas, statybos ūkio būdu vykdymas, nesilaikant numatytų statybos dalyvių pareigų, netinkama pastato naudojimo priežiūra, netinkamas pastato valdymas, nesilaikant atidumo ir rūpestingumo pareigos, o aplinkybės, mažinančios statinio statytojo atsakomybę – solidarios atsakomybės su kitais statybos dalyviais egzistavimas, netinkamas kitų statybos dalyvių įstatymiškai nustatytų pareigų vykdymas ar nevykdymas, o taip pat ir nenugalimos jėgos egzistavimas.

Toliau darbe apžvelgiami kriterijai, suformuluoti Lietuvos teismų praktikoje, kuriais remiantis, subjektams, nurodytiems Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje, taikoma (mažinama ar didinama) atsakomybė už statinio sugriuvimą. Pirmiausia apžvelgiami statinio projektuotojo atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymo kriterijai. Pabrėžtina, kad Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje nėra numatyta projekto vadovo ar projekto dalies vadovo atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymo, todėl reikia atsižvelgti, kad atsakomybėn traukiamas būtent projektuotojas – dažniausiai juridinis asmuo, kuris paskiria projekto vadovą, su kuriuo yra susijęs darbo santykiais, vadinasi, projekto vadovui atsakomybė už netinkamą pareigų atlikimą gali būti

¹⁶⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012m. birželio 6d. Nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-268/2012“. Žiūrėta 2017 02 27 per internetą <http://eteismai.lt/byla/9598439940221/3K-3-268/2012>.

taikoma darbdavio (šiuo atveju – projektuotojo) iniciatyva, remiantis Darbo kodekso normų, kurios reglamentuoja darbuotojų veiksmais darbdaviui padarytos žalos atlyginimą, pagrindu.¹⁶¹

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2012m. sausio 20d. nutartyje analizavo projektuotojo (ir techninio, ir darbo projekto rengėjo) atsakomybės taikymo klausimą, įvykus jų suprojektuoto pastato griūčiai. Byloje pažymima, kad ieškovas sudarė projektavimo darbų sutartį su atsakovu, kad šis parengtų techninį projektą; atsakovas pasitelkė kitą subjektą – projektuotoją darbo projektui parengti. Pirmosios instancijos teismo nutartyje buvo nustatyta, kad statinio griūtis buvo nulemta dėl netinkamai suprojektuotos ryšių sistemos, todėl pagrindiniam projektuotojui tenka atsakomybė už statinio sugriuvimą, nes netinkamas ryšių sistemos suprojektavimas suvokiamas kaip projektuotojo atlikti neteisėti veiksmai (kaip ir buvo išaiškinta anksčiau, nustačius subjekto neteisėtų veiksmų egzistavimą, jo kaltė preziumuojama): pažymėtina, kad projektavimo darbus, dėl kurių sugriuvo statinys, atliko atsakovo pasitelktas kitas projektuotojas (kaip teigiama, šis projektuotojas netinkamai vykdė savo pareigas, numatytas normatyviniuose teisės aktuose, kas laikoma neteisėtų veiksmų atlikimu), todėl teismas nustatė, kad žala ieškovui buvo atliktas bendrais atsakovo ir jo pasitelkto subjekto veiksmais (darbams atlikti pasitelkiant kitą subjektą, atsakovas tampa generaliniu rangovu, kuris ieškovui atsako už pasitelktų subrangovų prievolių įvykdymą), todėl buvo nustatyta solidarioji atsakomybė ir iš šių subjektų buvo priteista solidariai 1 591 974,57Lt žalai atsirasti: pabrėžtina, kad bendraatsakovių kaltės laipsnio nustatymas nebuvo vykdomas, todėl ši suma žalai padengti buvo padalinta atlyginti per pusę.¹⁶²

Kitoje byloje buvo priimtas priešingas sprendimas dėl atsakomybės taikymo projektuotojui (projektavimo darbų rangovui) ir jo pasitelktam subrangovui. Byloje nebuvo kildinamas ginčas, kad įvykus statinio griūčiai, griūties priežastimi buvo netinkamas projektinės dokumentacijos parengimas. Statinio griūties tyrimo akte buvo nustatyta, kad projektavimo klaidos, nulėmusios pastato griūtį, atliktos būtent subrangovo parengtoje konstrukcinėje projekto dalyje, todėl ieškovas (sugriuvusio statinio savininkas) atsakovu už statinio sugriuvimą byloje traukė projektuotojo subrangovą, parengusį projekto konstrukcinę dalį, dėl kurio klaidų ir įvyko statinio griūtis (teismo nuomone, projekto parengimas su klaidomis laikytinas neteisėtais veiksmais), o pagrindinį projektuotoją – trečiuoju asmeniu, nepareiškusiu savarankiškų reikalavimų. Kaip ir minėta, projektavimo klaidos, buvusios statinio sugriuvimo priežastimi, nustatytos konstrukcinėje dalyje, kuri parengta subrangovo, dėl tos priežasties atsakovas turi atlyginti

¹⁶¹ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010m. sausio 20d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-76/2012“. Žiūrėta 2017 03 03 per internetą <http://eteismai.lt/byla/253849110189007/2A-76/2012>.

¹⁶² „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010m. sausio 20d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-76/2012“. Žiūrėta 2017 03 03 per internetą <http://eteismai.lt/byla/253849110189007/2A-76/2012>.

trečiajam asmeniui nuostolius, kuriuos šis patyrė dėl atsakovo netinkamai parengtų dokumentų: trečiasis asmuo savo reikalavimo teisę gali perleisti kitam asmeniui – šiuo atveju, ši reikalavimo teisė buvo perleista ieškovui (atsakovas šiuo atveju atsakingas trečiajam asmeniui už tai, kad pirmosios instancijos teisme trečiajam asmeniui buvo paskirtas nuostolių atlyginimas už statinio sugriuvimą), o tretysis asmuo (pagrindinis projektavimo darbų rangovas) buvo atleistas nuo atsakomybės, todėl visos žalos, kilusios dėl įvykusios statinio griūties, atlyginimo pareiga kyla projektavimo darbų subrangovui.¹⁶³

Kitoje byloje buvo sprendžiamas projektuotojo atsakomybės už statinio sugriuvimą padidinimo klausimas. Byloje buvo analizuojamas atsakomybės taikymo dėl statomo pastato įgriuvimo klausimas, ko pasekoje dėl įvykusios statomo pastato avarijos laiku buvo neužbaigti statybos darbai, dėl to statytojas (ieškovas) patyrė nuostolių. Ieškovas byloje bendraatsakoviais traukė ir projektuotoją, ir rangovą, kuris laiku neatliko statybos darbų, tačiau teismas priėjo išvados, kad rangovas nėra atsakingas už ieškovo patirtus nuostolius dėl laiku neatliktų statybos darbų nuo laikotarpio, kai įvyko statomo statinio griūtis iki statybos užbaigimo procedūrų įvykdymo: buvo nustatyta, kad po pastato griūties statybos darbai turėjo būti sustabdyti, siekiant atlikti statinio avarijos griūties priežasčių ir padarinių šalinimo plano tyrimą: tyrime išaiškinta, kad statinio griūtis įvyko dėl projektinės dokumentacijos neišsamumo, projektavimo klaidų, vadinasi, rangovas nėra atsakingas už statinio sugriuvimą ir dėl uždelsimo užbaigti statybos darbus nėra tuo pačiu atsakingas, nes nuo statinio griūties, atsižvelgiant į statinio griūties priežasčių tyrimo išvadas, statybos darbai negalėjo būti atnaujinti iki tol, kad nebus parengta pastatytų konstrukcijų būklės analizė ir silpnų konstrukcijų sustiprinimo projektas. Taigi, teismas, analizuodamas atsakomybės taikymo bendraatsakoviams – rangovui ir projektuotojui – klausimą, priėjo nuomonės, kad rangovui atsakomybė už statinio sugriuvimą neturi būti taikoma, nes įrodyta, kad žalos atsiradimo didžiausia kaltės dalis tenka projektuotojui dėl netinkamai parengtos projektinės dokumentacijos, ko pasekoje ir įvyko statomo pastato griūtis (nustatyta, kad statomo pastato dalis sugriuvo dėl projektuotojų padarytų skaičiavimo klaidų, neteisingų konstrukcinių elementų skaičiavimo, neišsamios projektinės dokumentacijos, be to, pripažinta, kad projektuotojo veikla, rengiant projektą, buvo aplaidi: atliktų konstrukcinių skaičiavimų patikrinimo ataskaitoje nurodoma, kad daug pastato konstrukcinių elementų suprojektuota laikomoji galia yra nepakankama – vadinasi, prieita išvados, kad griūtis įvyko dėl netinkamo projektavimo, o ne dėl netinkamų statybos rangos darbų – šiuo pagrindu rangovas visiškai

¹⁶³ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010m. sausio 20d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-76/2012“. Žiūrėta 2017 03 03 per internetą <http://eteismai.lt/byla/253849110189007/2A-76/2012>.

atleidžiamas nuo atsakomybės už statinio sugriuvimą), todėl šiuo atveju visas žalos už statinio sugriuvimą alyginimas tenka projektuotojui.¹⁶⁴

Projektuotojo civilinės atsakomybės už statinio įgriuvimą taikymo klausimas buvo nagrinėjamas Kauno apygardos teismo 2013m. gegužės 2d. nutartyje Nr. 2-466-259/2013. Šioje byloje bendraatsakoviais už statinio dalies įgriuvimą buvo traukiami visi subjektai, nurodyti Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje, tačiau šioje dalyje bus aptariami tik tie aspektai, kurių pagrindu didinama/mažinama projektuotojo atsakomybė už statinio dalies įgriuvimą. Nutartyje buvo išskirti aspektai, kuriems esant, projektuotojo atsakomybės laipsnis yra didinamas: t.y., (1) projekto rengimo metu atliktos projektavimo klaidos, (2) darbo projekto sprendiniai parengti, neatlikus techninio projekto korekcijos, techninio projekto sprendiniams skiriantis nuo darbo projekto sprendinių, (3) projektinė pastato konstrukcinė schema parengta, neįvertinus gelžbetoninių konstrukcijų mazgų judrumo; (4) projektuotojui kyla pareiga garantuoti, kad jo parengto projekto sprendiniai užtikrintų esminius statinio reikalavimus – šiuo atveju, buvo nustatyta, kad įgriuvęs pastatas pagal projektinius sprendinius netenkino vieno iš esminių statinio reikalavimų – t.y., mechaninio atsparumo ir pastovumo dėl netinkamai parengtų darbo projekto sprendinių: vadinasi, už netinkamai parinktus projekto sprendinius ir dėl to įvykusį statinio įgriuvimą atsako šių projektinių sprendinių rengėjas, (5) darbo projekto sprendinių rengimas, nesilaikant techninio projekto sprendinių, laikomas neteisėtais veiksmais – t.y., norminių teisės aktų reikalavimų, reglamentuojančių projektuotojo pareigas, pažeidimas.

Šioje nutartyje buvo išskirti ir kriterijai, mažinantys projektuotojo kaltės laipsnį – t.y., (1) jei užsakovas skubina statybos dalyvius atlikti statybos darbus, kai kuriuos atlieka nesilaikydamas teisės aktų reikalavimų dėl statybos darbų vykdymo eiliškumo, nesulaukdamas eksperto išvadų dėl projekto sprendinių tinkamumo, tuomet projektuotojas, kuris veikia pagal užsakovo reikalavimus, negali būti laikomas atsakingu už užsakovo veiksmų pasekmes; (2) jei užsakovas reikalauja pradėti atlikti darbus nesant parengtam darbo projektui arba dar neįvykdžius darbo projekto ekspertizės, tuomet projektuotojas atleidžiamas nuo atsakomybės už statinio sugriuvimą, nes atlikęs teisės aktų pažeidimus dėl statybos darbų vykdymo neturint darbo projekto, visą riziką, susijusią su projekto neišbaigtumu, prisiima užsakovas; (3) jei užsakovas, priimdamas projektavimo darbus be jokių pastabų ir po galutinio darbo priėmimo – perdavimo nepareiškęs jokių pretenzijų, nebegali remtis šių trūkumų, kurie galėjo būti nustatyti normaliai priimant darbo rezultata (t.y., akivaizdūs trūkumai) egzistavimo faktu.

¹⁶⁴ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007m. balandžio 12d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-200/2007“. Žiūrėta 2017 03 03 per internetą <http://eteismai.lt/byla/41173518042784/2-200/2007>.

Taigi, analizuojamoje nutartyje, įvertinęs projektuotojo atsakomybę didinančias/mažinančias aplinkybes, o taip pat ir kitų statybos dalyvių kaltės laipsnį, nustatyta, kad projektuotojo neteisėti veiksmai lėmė 50 procentų visos žalos dydžio, todėl pagal nustatytą projektuotojo atsakomybės laipsnį, projektuotojui buvo priskirta 631 490,51 Lt žalos atlyginimo.¹⁶⁵

Kitas subjektas, traukiamas į asmenų, atsakingų už statinio sugriuvimą, ratą pagal Civilinio kodekso 6.696 straipsnį – rangovas. Teismų praktikos, susijusios su šio subjekto atsakomybės taikymu, yra gausiausia. Toliau aptariamai rangovo atsakomybę šalinantys/mažinantys/didinantys aspektai, suformuluoti Lietuvos teismų praktikoje.

Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014m. sausio 30 d. nutartyje buvo analizuojamas rangovo atsakomybės klausimas, įvykus pastatyto šiltnamio dalies griūčiai. Teismo ekspertizės metu buvo nustatyta, kad esama rangovo kaltės dėl pastato dalies sugriuvimo, o ši nuostata grindžiama tokiais kriterijais: (1) konstatuota, kad statybos darbai buvo vykdomi, nesilaikant Lietuvos Respublikos statybos įstatymo nuostatų bei poįstatyminio teisės akto, reglamentuojančio esminį statinio reikalavimą – mechaninį atsparumą; (2) statant įgriuvusį šiltnamį, buvo netinkamai vykdomi projekto reikalavimai, o kai kurie reikalavimai – visai neįvykdyti: kaip antai, netinkamai sumontuoti pamatų stulpeliai (jų matmenys neatitinka numatytų projekte, netinkamai sudėta armatūra, nėra jos apsauginio sluoksnio, stulpelis neapibetonuotas), dėl ko nešanti konstrukcija dirba kitaip, atsiranda papildomas ekscentricetas, didesnis už įvertintą projekte, kai kur nesumontuoti projekte numatyti vėjo ryšiai, dėl to susikaupė per didelis sniego sluoksnis, ko pasekoje ir įvyko šiltnamio dalies griūtis, (3) taip pat nustatyta, kad rangovas nesilaikė statybos procesui keliamų reikalavimų: nebuvo pildomas statybos darbų žurnalas, neužtikrintas nebaigtos statybos saugumas, statybos darbai buvo vykdomi turint tik tipinį projektą; (4) rangovas, žinodamas aplinkybę, kad šiltnamis bus statomas iš senų medžiagų, prieš tai turėjo įsitikinti šių medžiagų kokybe ir informuoti statytoją, jei būtų nustatyta, kad iš tokių medžiagų neįmanoma statyti šiltnamio: to nepadaręs ir nepareikalavęs senų medžiagų kokybę įrodančių dokumentų, rangovas prisiėmė riziką, kad dėl naudojamų nekokybiškų medžiagų gali įvykti statinio griūtis, kadangi statybos objekto ar jo dalies žuvimo rizika, kol jį priims statytojas, tenka rangovui. Kaip matyti, objektas nebuvo tinkamai priimtas statytojo iš rangovo, todėl rangovui statybos metu teko pareiga pasirūpinti, kad nuo statomo šiltnamio būtų nukastas sniegas: to neatlikus ir dėl statytojui kilusios žalos, sugriuvus šiltnamiui, atsakomybę tenka rangovui.

¹⁶⁵ “Kauno apygardos teismo 2013m. gegužės 2d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-466-259/2013”. Žiūrėta 2017 02 10 per internetą <http://eteismai.lt/byla/258492262978232/2-466-259/2013>.

Byloje buvo vertinami kriterijai, kurie mažino rangovo atsakomybės už šiltnamio dalies įgriuvimą, laipsnį: kaip antai, (1) ieškovė statybos metu buvo nepakankamai rūpestinga: šiltnamio statybos metu nebuvo paskyrusi techninės priežiūros, todėl apsiėmė visą riziką, susijusią su šios pareigos neįvykdymu (tačiau teismo nuomone, rangovas, net ir nesant paskirto techninio prižiūrėtojo, statybos darbus privalėjo atlikti kokybiškai, nenusižengiant nuo projekto sprendinių), taip pat (2) nekontroliavo rangovo, leisdama jam vykdyti statybos darbus, neturint šiltnamio projekto.

Taigi, teismas, įvertinęs išvardintus kriterijus, mažinančius ir didinančius rangovo atsakomybę, atsižvelgdamas į tai, kad sugriuvo ne visas, o dalis šiltnamio, įvertinęs konstrukcijų įsigijimo kainą, šiltnamio statybinių medžiagų kainą, nustatė, kad viso žalos padaryta už 24 664,27 Lt, tačiau rangovui, atsižvelgiant į sugriuvusios šiltnamio dalies plotą (t.y., 584,60m² iš viso 1500 m² ploto), todėl atlygintinos žalos dydis proporcingai sumažintas sugriuvusios šiltnamio dalies proporcija: $24\ 664,27\text{LT} * (584,60\ \text{m}^2/1500\ \text{m}^2)=9612,488\text{LT}$.¹⁶⁶

Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015m. balandžio 27d. nutartyje Nr. 2A-609-230/2015 buvo analizuojamas statybos dalyvių (statinio projektuotojo ir statinio rangovo) atsakomybės klausimas, įgriuvus statinių kompleksui. Rangos sutarties pagrindu pagal statytojo užsakymą rangovas pagamino statinių metalines konstrukcijas bei jas sumontavo. Teisminio proceso metu buvo išskirtas esminis kriterijus, didinantis rangovo atsakomybę, įvykus jo pastatytų statinių griūčiai: buvo nustatyta, kad rangovas statinių statybą vykdė nesivadovaudamasis projekto sprendiniais: stoglangio ilginiai prie sijos buvo sutvirtinti mažesniu, nei projekte vinių skaičiumi, ko pasekoje statiniai neatlaikė vėjo gūsių ir įgriuvo, žala buvo įvertinta 16 172.44Lt, kurią apmokėjo draudikas, nes rangovas savo veiklos riziką buvo apsidraudęs, o draudikui, išmokėjęs išmoką už žalą, padarytą įgriuvus statiniams, atsiranda regresio teisė į draudėją – rangovą.¹⁶⁷

Lietuvos Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015m. lapkričio 12 d. nutartyje Nr. 2A-611-195/2015 buvo analizuojamas rangovo atsakomybės taikymo klausimas, įvykus rangovo statomo statinio avarijai. Šioje byloje žalos priežasčių atsiradimo ir kilimo metu įgriuvęs objektas buvo tebestatomas, todėl buvo rangovo atsakomybėje, todėl, teismo nuomone, rangovui tenka atsakomybė prieš statytoją dėl statybos darbų objekto sugedimą ar praradimą, net ir nesant rangovo kaltės, ir rangovas prisiima riziką, susijusią su statomo objekto sugadinimu ar

¹⁶⁶ „, Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014m. sausio 30d. Nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-30-227/2014“. Žiūrėta 2017 02 26 per internetą <http://eteismai.lt/byla/184602600679489/2A-30-227/2014>.

¹⁶⁷ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015m. balandžio 27d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-609-230/2015. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/27913804664721/2A-609-230/2015>.

praradimu. Be to, papildomai buvo nustatyta, kad statinio avarija įvyko dar ir dėl rangovo pareigų neatlikimo – pažeidimo: t.y., hidraulinis bandymas turėjo apimti tik vamzdyną, bet rangovas, atlikdamas bandymą, neizoliavo aušintuvų, vandenį leido ne tik per vamzdyną, bet ir per aušintuves (šie veiksmai teismo proceso metu buvo pripažinti kaip neteisėti), vienašališkai išplėte atliekamų darbų mastą, todėl rangovas prisiėmė kylančių neigiamų pasekmių riziką. Pabrėžtina, kad rangovas nesilaikė ne tik sutarties su statytoju sąlygų, bet ir jo veiklai keliamų reikalavimų bei standartų; pažymima, kad veikdamas kaip verslininkas, jis prisiima griežtosios atsakomybės (atsakomybės be kaltės) kilimo riziką. Rangovas savo atsakomybę sumažinti bandė remdamasis faktu, kad prieš atliekant hidraulinį bandymą jam nebuvo pateiktos įrenginių eksploatacijos instrukcijos, tačiau rangovas, veikdamas kaip profesionalas savo srityje, turėjo įvertinti riziką, susijusią su šio bandymo atlikimu, privalėjo imtis priemonių, kad darbai būtų atlikti tinkamai arba neturėdamas tinkamos informacijos apie tokių darbų atlikimą, turėjo juos stabdyti ir iš statytojo pareikalauti informacijos apie šių darbų vykdymo metodiką – byloje nenustatyta, kad tokie veiksmai buvo atlikti, todėl rangovo argumentas, kad šis neturėjo įrenginių naudojimo instrukcijų, nemažina jo atsakomybės laipsnio. Atsižvelgiant į šiuos kriterijus, buvo nustatyta, kad rangovas atsakingas už statomo statinio avariją; byloje nenustatyta rangovo atsakomybę mažinančių kriterijų, todėl rangovui buvo priteista 383 183,94EUR žalos atlyginimo.¹⁶⁸

Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015m. lapkričio 12d. nutartyje Nr. 2A-2014-773/2015 buvo analizuojamas statybos dalyvių (rangovo ir techninio prižiūrėtojo) civilinės atsakomybės už tvoros griūtį taikymo klausimas. Nustatyta, kad prie tvoros dalies įgriuvimo prisidėjo neteisėti rangovo veiksmai – kaip antai, gręžtiniuose pamatuose neįrengti armatūros karkasai, dėl to pažeidžiant esminius statinio reikalavimus – mechaninį atsparumą ir pastovumą, nes laikomoji galia, nurodyta techniniame projekte, nepasiekta, todėl yra nepakankama, įdėtinės detalės pagamintos ne pagal projekte nurodytus reikalavimus – dėl šių priežasčių tvoros ruožas neatlaikė vėjo apkrovos, ko pasekoje ir įvyko tvoros dalies griūtis. Be to, pažymėtina, kad vykdydamas statybos darbus, rangovas privalo juos atlikti pagal suderintą statybos projektą: analizuojamoje byloje rangovas šios pareigos nevykdė, todėl jo atsakomybės už statinio sugriuvimą laipsnis šiuo aspektu padidėja. Nors teisminiame procese savo kaltės rangovas neneigė, o vien tai, kad statinio priėmimo-perdavimo metu trūkumai pamatuose nebuvo nustatyti (t.y., šie trūkumai nebuvo akivaizdūs), nepašalina rangovo pareigos atlyginti žalą, susijusią su tvoros įgriuvimu. Taigi, šioje byloje rangovas neįrodė jo atsakomybę už tvoros

¹⁶⁸ “Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015m. lapkričio 12d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-611-196/2015”. Žiūrėta 2017 03 04 per internetą <http://eteismai.lt/byla/89977986890468/2A-611-196/2015>.

įgriuvimą šalinančių aplinkybių, todėl jis turi atlyginti kilusią žalą – šiuo atveju, teismas įpareigojo rangovą atstatyti nugriuvusios tvoros dalį.¹⁶⁹

Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007m. lapkričio 28d. nutartyje Nr. 3K-3-553/2007 išskirti kriterijai, kurių pagrindu rangovas atleidžiamas nuo atsakomybės už statinio sugriuvimą. Žemesniųjų instancijų teismų nutartyse nustatyta, kad statinys sugriuvo dėl projektuotojo ir techninio prižiūrėtojo kaltės. Statinio griūties priežasčių tyrimo akte pažymėta, kad statinio griūties priežastimis yra projektuotojų klaidos, netinkamai apskaičiavus sniego apkrovas ant stogo, netinkamai suprojektuoti pastato konstrukciniai elementai bei neišsami projektinė dokumentacija, aplaidi projektuotojo veikla, rengiant projektinę dokumentaciją: esant tokioms aplinkybėms, atsirado pagrindas atleisti rangovą nuo atsakomybės už statinio sugriuvimą, vadovaujantis Civilinio kodekso 6.696 straipsnio 3 dalimi, kuriame nurodoma, kad rangovas atleidžiamas nuo atsakomybės, jei įrodoma, kad statinys sugriuvo dėl projektuotojo ar techninio prižiūrėtojo, kurį paskyrė statytojas, kaltės.¹⁷⁰

Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012m. birželio 11d. nutartyje Nr. 2A-1245-781/2012 buvo išskirti dar keli aspektai, kuriems egzistuojant, dideja rangovo atsakomybės už statinio sugriuvimą laipsnis. Nustatyta, kad avarija įvyko išsimovus vamzdžių sujungimo movams, kas nutiko dėl netinkamo jų sumontavimo, o už montavimo medžiagų ir darbų kokybę atsako rangovas, kuriam statybos darbų atlikimas yra verslas, todėl jam taikoma atsakomybė be kaltės; be to, šioje byloje įvykus statinio avarijai ir rangovui neatlygintinai atlikus griūties padarinių pašalinimo darbus, rangovas tokiais savo veiksmais pats pripažino atsakomybę, todėl dėl statinio sugriuvimo rangovui kyla civilinė atsakomybė pagal Civilinio kodekso 6.696 straipsnį, ir ši atsakomybė kyla be kaltės.¹⁷¹

Kauno apygardos teismo Civilinių bylų kolegijos 2015m. lapkričio 23d. nutartyje buvo analizuojamas rangovo atsakomybės už statinio dalies sugriuvimą klausimas, kuomet teismo proceso metu nustatytas statytojo neteisėtų veiksmų egzistavimas, ko pasekoje rangovo kaltės laipsnis buvo sumažintas. Ginčas kilo dėl įvykusios namo avarijos – namo sienos atskilimo: atlikus namo griūties priežasčių ekspertizę, buvo nustatyta, kad avarijos priežastys yra tranšėjų iškasimas prie pat namo pamatų, pasikasant giliau nei pamatų apačia, dėl šios priežasties suaktyvėjęs gruntinis vanduo pagreitino namo griūtį, tačiau atsižvelgiant į tai, kad statytojai

¹⁶⁹ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015m. lapkričio 12d. nutartis byloje Nr. 2A-2014-773/2015“. Žiūrėta 2016 11 13 per internetą <http://eteismai.lt/byla/88688895700824/2A-2014-773/2015>.

¹⁷⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007m. lapkričio 28d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-553/2007“. Žiūrėta 2017 03 04 per internetą <http://eteismai.lt/byla/2037724548118/3K-3-553/2007>.

¹⁷¹ „Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus kolegijos 2012m. birželio 11d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1245-781/2012“. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/14472905648351/2A-1245-781/2012>.

vykdė kapitalinio remonto darbus, pažeidę Lietuvos Respublikos statybos įstatymo ir kitų poįstatyminių teisės aktų reikalavimus – t.y., neparengę kapitalinio remonto projekto, negavę statybą leidžiančio dokumento, susilpnino pastato pamatus, juos atkasdami ir per žiemą laikydami nešildomus, o įvykus avarijai, nesiėmė jokių veiksmų avarijos padariniams šalinti, be to, dalį statybos darbų vykdė ūkio būdu, atlikdami tiek statybos vadovo, tiek techninio prižiūrėtojo funkcijas, tokiais savo veiksmais prisiimdami didžiausią rizikos laipsnį dėl statinio sugriuvimo. Byloje buvo nurodyta, kad drenažo įrengimo darbus vykdė atsakovas, tačiau jam nebuvo pateiktas nei drenažo įrengimo projektas, nei statybą leidžiantis dokumentas (nors, kaip ir buvo išaiškinta anksčiau, pagal Statybos įstatymo nuostatas, rangovas negali pradėti vykdyti statybos darbų tol, kol jam nebus pateiktas galiojantis statybą leidžiantis dokumentas) – vadinasi, buvo netinkamai organizuojamas statybos procesas iš statytojo pusės, todėl teismas, atsižvelgdamas į byloje nurodytas aplinkybes ir įvertinęs, kad dėl namo dalies griūties būta didesnės statytojo kaltės, rangovui priteistinos žalos dydį sumažino 70 procentų – vadinasi, rangovas iš visos nustatytos žalos turi atlyginti tik 11 312EUR * 0,3=3 393,60EUR.¹⁷²

Kauno apygardos teismo 2013m gegužės 2d. nutartyje Nr. 2-466-259/2013 buvo analizuojamas statybos dalyvių atsakomybės už statinio dalies sugriuvimą klausimas. Toliau bus išskirti kriterijai, suformuluoti šioje nutartyje, mažinantys/didinantis rangovo atsakomybę už statinio sugriuvimą. Pirmiausia pateikiami kriterijai, kurie didina rangovo atsakomybę už statinio dalies sugriuvimą: (1) dalis statybos darbų atlikta be parengto ir patvirtinto darbo projekto (pradėjus vykdyti statybos darbus, neturint parengto darbo projekto, rangovas pažeidė statybos proceso organizavimą reglamentuojančius teisės aktus), (2) nebuvo parengtas statybos darbų technologijos projektas, (3) nebuvo laikomasi montavimo instrukcijų ir rangovo statybos taisyklių nurodymų, (4) darbai atlikti su neleistinomis montavimo darbų nuokrypomis: plokštės nesujungtos su rygeliais, rygelių sujungimas įrengtas ne pagal projektą, (5) rangovas, vykdydamas statybos darbus, nukrypo nuo projekto, be to, nesilaikė normatyvinių statybos darbų reikalavimų, kas lėmė esminio statinio reikalavimo – mechaninio atsparumo ir pastovumo – pažeidimą, (6) rangovas, vykdydamas konstrukcinių elementų montavimą, neužtikrino jų projektinės padėties leistinų nuokrypių ribose, ne visos perdangos plokštės sujungtos su rygeliais, ne visos išilginės siūlės tarp plokščių yra kokybiškai sumontuotos, o statybos darbai vykdyti ne pagal pilnai įformintą norminę dokumentaciją.¹⁷³

¹⁷² “Kauno apygardos teismo Civilinių bylų kolegijos 2015m. lapkričio 23d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1980-436/2015”. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/261518889773685/2A-1980-436/2015>.

¹⁷³ “Kauno apygardos teismo 2013m. gegužės 2d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-466-259/2013”. Žiūrėta 2017 02 10 per internetą <http://eteismai.lt/byla/258492262978232/2-466-259/2013>.

Teismas, vertindamas rangovo atsakomybę šalinančius/mažinančius kriterijus, pažymėjo, kad „rangovas, norėdamas išvengti atsakomybės už statinio sugriuvimą, turi įrodyti, kad statinio avarija įvyko dėl objekto ar jo dalių normalaus nusidėvėjimo, objekto naudojimo, statytojo pasamdytų asmenų kaltų veiksmų ar šių subjektų atliktų netinkamai darbų – tačiau priežastis, šalinančias rangovo atsakomybę, privalo įrodyti pats rangovas“.¹⁷⁴ Reikia pažymėti, kad nors ir nenustatoma rangovo atsakomybę už statinio sugriuvimą šalinančių aspektų, šis statybos dalyvis turi atsakyti be kaltės tik įrodžius kitas civilinei atsakomybei atsirasti būtinas sąlygas – kaip antai, neteisėtus veiksmus, nuostolius ir priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir nuostolių, kurie kilo dėl šių veiksmų.¹⁷⁵

Rangovo atsakomybę už statinio sugriuvimą gali būti mažinama, kai nustatoma, kad statytojas savo iniciatyva nukrypo nuo projekto, o pagal statybos norminių teisės aktų reikalavimus statinio techninę priežiūrą vykdant statytojo paskirtam techniniam priežiūrėtojui, tuo pagrindu rangovo atsakomybę gali būti mažinama. Taip pat pažymima, kad rangovas neturi prievolės atlikti projekto vykdymo priežiūros (tokia pareiga tenka statytojui), todėl šiuo aspektu nustatyti trūkumai negali būti priskiriami rangovui, nes autorinę priežiūrą atliekantis projekto vadovas, kuris nepateikė rangovui jokių nurodymų perskaičiuoti bet kokias dedamąsias, todėl šiuo požiūriu rangovas neatliko jokių neteisėtų veiksmų. Pažymima, kad egzistuoja dar viena aplinkybė, mažinanti rangovo atsakomybės už statinio sugriuvimą laipsnį: kaip buvo minėta anksčiau, rangovas, statybos proceso metu, priėmęs iš statytojo statybos aikštelę, atsako už statybos objekto praradimo ar atsitiktinio žuvimo riziką; šioje byloje analizuojama priešinga situacija: rangovo atliktų darbų perdavimo ir priėmimo akte fiksuojama, kad rangovo atlikti darbai atlikti laiku ir tinkamai, o nuo darbų perdavimo akto pasirašymo momento užsakovui pereina atsitiktinio darbų rezultato žuvimo ar sugedimo rizika – vadinasi, užsakovui nuo šio akto pasirašymo tenka pareiga įrodinėti, kad ne jo veiksmai nulėmė statybos darbų objekto sugriuvimą. Tuo pačiu pažymima, kad statinio sugriuvimas buvo lemtas statinio projekto ar kitų brėžinių nurodymų (šiuo atveju, buvo parengti netinkami, neįgyvendinami projekto sprendiniai, nustatyti projektinės dokumentacijos trūkumai) ar pažeidžiant statinio naudojimo taisykles (nustatytas netinkamas objekto eksploatavimas, netinkamas statybos darbų organizavimas, priežiūra, neteisingas darbų rezultato priėmimas), rangovo atsakomybę už statinio sugriuvimą yra mažinama.

¹⁷⁴ “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004m. lapkričio 29d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-652/2004”. Žiūrėta 2017 03 05 per internetą <http://www.teisesgidas.lt/lat.php?id=27357>.

¹⁷⁵ “Kauno apygardos teismo 2013m. gegužės 2d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-466-259/2013”. Žiūrėta 2017 02 10 per internetą <http://eteismai.lt/byla/258492262978232/2-466-259/2013>.

Atsižvelgiant į visus kriterijus, mažinančius ir didinančius rangovo atsakomybę už statinio avariją, teismas įvertino, kad rangovo veiksmai lėmė 30 procentų žalos dėl statinio sugriuvimo dydžio, todėl atlygintinų nuostolių dalis sudaro 1 010 384,87 LT.¹⁷⁶

Dar vienas subjektas, kuris traukiamas į asmenų, atsakingų už statinio sugriuvimą, ratą pagal Civilinio kodekso 6.696 straipsnį – techninis prižiūrėtojas. Toliau pateikiamas sąrašas kriterijų, suformuluotų Lietuvos teismų praktikoje, kuriems esant, techninio prižiūrėtojo atsakomybė už statinio sugriuvimą gali būti mažinama, didinama ar visai netaikoma.

Aplinkybės, kurių pagrindu techniniam prižiūrėtojui mažinama/netaikoma atsakomybė už statinio sugriuvimą:

1. Vien formalus statytojo parodymas, kad sugriuvusio statinio statybos procese subjektas dalyvavo kaip techninis prižiūrėtojas, dar nereiškia, kad jis ir vykdė šiam statybos dalyviui priskiriamas funkcijas. Faktai, kad statytoja tariamam techniniam prižiūrėtojui nepranešė apie statybos darbų vykdymo pradžią, neperdavė statybą leidžiančio dokumento ir statybos darbų žurnalo suponuoja nuomonę, kad techninis prižiūrėtojas savo pareigas ėjo formaliai, todėl žalos dydis šiam statybos dalyviui dėl nukentėjusio asmens kaltės turėtų būti mažinamas;

2. Statytojas, nebūdamas pakankamai rūpestingas ir atidus, neužtikrino, kad tinkamai būtų vykdoma techninė priežiūra, todėl visa atsakomybė, tenkanti už šios pareigos pažeidimą, tenka statytojui, šiuo pagrindu sumažinant techninio prižiūrėtojo atsakomybės už statinio sugriuvimą laipsnį.¹⁷⁷

Aplinkybės, kurioms egzistuojant, didinama techninio prižiūrėtojo atsakomybė už statinio sugriuvimą:

1. Statinio statybos techninis prižiūrėtojas, vykdydamas savo funkcijas, daro įrašus, pastabas statybos darbų žurnale, kuriame nurodo ir statybos darbų trūkumų egzistavimo faktą. Šiuo atveju, šis statybos dalyvis, neužfiksavęs trūkumų buvimo ar darbų neatitikimo su techniniu projektu fakto statybos darbų žurnale ir uždėjęs parašą ties statybos darbų įvykdymo įrašu statybos darbų žurnale, vertintinas kaip techninio prižiūrėtojo sutikimas, kad statybos darbai atlikti tinkamai ir trūkumų nenustatyta, todėl prisiima atsakomybę dėl pasekmių, susijusių su šių trūkumų egzistavimu: jei ieškinyje nurodyti statybos darbų trūkumai egzistavo įrašo statybos

¹⁷⁶ “Kauno apygardos teismo 2013m. gegužės 2d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-466-259/2013”. Žiūrėta 2017 02 10 per internetą <http://eteismai.lt/byla/258492262978232/2-466-259/2013>.

¹⁷⁷ „, Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014m. sausio 30d. Nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-30-227/2014“. Žiūrėta 2017 02 26 per internetą <http://eteismai.lt/byla/184602600679489/2A-30-227/2014>.

darbų žurnale padarymo metu, techninis prižiūrėtojas turėjo pareigą pastebėti šiuos trūkumus, juos nurodyti statybos darbų žurnale, nedelsiant apie juos informuoti užsakovą ir imtis visų veiksmų, kad šie trūkumai būtų pašalinti. Nustačius, kad dėl šių trūkumų įvyko statinio griūtis, techniniam prižiūrėtojui kyla pareiga atsakyti už žalą, padarytą dėl šių trūkumų;

2. Statybos techninis prižiūrėtojas privalo kontroliuoti statinio statybą, ir visi projektiniai pakeitimai turi būti suderinti su šiuo statybos dalyviu, tuo pačiu informuojant ir statytoją. Techniniam prižiūrėtojui nesukontroliavus projekto pakeitimų ir dėl to neinformavus statytojo bei nustačius, kad šie pakeitimai turėjo įtakos statinio griūčiai, šiam statybos dalyviui didinamas atsakomybės už statinio sugriuvimą laipsnis šiuo aspektu;¹⁷⁸

3. Statinio techninis prižiūrėtojas, vykdydamas savo funkcijas, privalo reikalauti, kad rangovas tinkamai, kokybiškai atliktų statybos darbus, tačiau nepasinaudojęs šie teise, ir dėl nekokybiškai atliktų statybos darbų įvykus statinio griūčiai, solidariai su rangovu atsakovu už įvykusią statinio avariją;

4. Nustačius, kad sugriuvusio statinio techninė priežiūra buvo vykdoma netinkamai, techninio prižiūrėtojo atsakomybės už statinio sugriuvimą laipsnis didinamas. Netinkamas techninio prižiūrėtojo pareigų vykdymas gali pasireikšti tokiais veiksmais: atliekamų statybos darbų kontrolės nepakankamumas, buvo nesinaudojama teise reikalauti ištaisyti nekokybiškai rangovo atliktus statybos darbus, norminių statybos teisės aktų reikalavimų nevykdymas - projekto brėžinių su žyma „taip pastatyta“ nepasirašymas – tokie techninio prižiūrėtojo veiksmai, teismo nuomone, vertinti kaip neteisėti ir sąlygojo statinio dalies sugriuvimą;

5. Techninis prižiūrėtojas, nekokybiškai vykdydamas savo pareigas, kaip antai, nedarydamas įtakos rangovui ir kitiems statybos dalyviams, kad šie laiku ir tinkamai pildytų statybos darbų žurnalą, paslėptų darbų patikrinimo aktai buvo atliekami atmestinais, priimant laikančiąsias konstrukcijas, nebuvo pasirašyta šio statybos dalyvio, statybos darbų žurnale neatlikti įrašai apie neleistinus nukrypimus bei nevykdyta priežiūra, ar šie nukrypimai ištaisyti, ar ne, prisiima dėl šių darbų nekokybiškumo galinčią kilti riziką ir pasekmes.¹⁷⁹

Egzistuoja atvejų, kai neįmanoma nustatyti atskirų statybos dalyvių kaltės, todėl teismo proceso metu vertinami bendri jų veiksmai: antai, Kauno apygardos teismo 2011m. balandžio 4d. nutartyje buvo analizuojamas atsakomybės už stoginės sugriuvimą taikymo klausimas. Statinio griūties priežastims nustatyti buvo atlikta ekspertizė, kurioje nurodyta, kad suprojektuotos gegnės negali atlaikyti suprojektuotų apkrovų (projektavimo klaida): tokio tipo gegnės sienelės aukščio ir storio santykis didesnis už norminį, ir veikiant apkrovoms, sienelė suklumpa, dėl ko ir

¹⁷⁸ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015m. lapkričio 12d. nutartis byloje Nr. 2A-2014-773/2015“. Žiūrėta 2016 11 13 per internetą <http://eteismai.lt/byla/88688895700824/2A-2014-773/2015>.

¹⁷⁹ „Kauno apygardos teismo 2013m. gegužės 2d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-466-259/2013“. Žiūrėta 2017 02 10 per internetą <http://eteismai.lt/byla/258492262978232/2-466-259/2013>.

galėjo įvykti statinio avarija. Stogo konstrukcijos elementai įrengti ne tokie, kaip numatyta projekte, siena ties viena ašimi nebuvo surišta su gretimomis sienomis, o naujai sumūryta siena prie ašies neprojektinėje vietoje taip pat lėmė gegnės deformaciją (rangovo ir techninio prižiūrėtojo klaida); taip pat nustatyta, kad iškritęs ir laiku nenuvalytas sniegas, nors jo kiekis buvo mažesnis už norminį, buvo viena iš statinio griūties priežasčių (statinio savininko kaltė), be to, be projektuotojo sutikimo buvo parengti projekto pakeitimai, lėmė statinio griūtį. Taigi, atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, teismas įvertino, kad buvo rangovo, projektuotojo, statybos techninio prižiūrėtojo ir užsakovo kaltės dėl įvykusios statinio griūties, todėl šiuo atveju už atsiradusią žalą šie statybos dalyviai turi atsakyti solidariai.¹⁸⁰

Taigi, apibendrinant galima teigti, kad atsakomybės už statinio sugriuvimą laipsnis statybos dalyviams, nurodytiems Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje, didinamas dėl šiems subjektams keliamų pareigų reikalavimų, nurodytų teisės aktuose bei normatyviniuose statybos dokumentuose, nevykdymo, nesilaikymo ar netinkamo vykdymo, o taip pat ir sutartinių įsipareigojimų su statytoju (užsakovu, savininku, valdytoju) pažeidimai, bendros pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai nesilaikymas, kitų statybos dalyvių veiksmų nekontroliavimas, kuomet šis veiksmas yra statybos dalyvio pareiga, netinkamos kokybės statybinių medžiagų naudojimas, neįgyvendinami ir neteisingi projektiniai sprendiniai, valstybinių institucijų, vykdančių valstybinę statybos priežiūrą, reikalavimų nesilaikymas, o pagrindiniai kriterijai, kuriuos nustačius, mažinama statybos dalyvių atsakomybė už statinio sugriuvimą – kito (-ų) statybos dalyvio (-ų) neteisėtų veiksmų nustatymas, solidariosios atsakomybės su kitais statybos dalyviais egzistavimas, statinio statytojo (užsakovo, valdytojo, savininko) neteisėtų veiksmų atlikimas, statybos dalyvio formalus dalyvavimas statybos procese, faktiškai neatliekant šiam statybos dalyviui statybos norminiuose teisės aktuose keliamų funkcijų.

¹⁸⁰ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2011m. balandžio 04d. sprendimas byloje Nr. 2-364-605/2011“. Žiūrėta 2016 11 14 per internetą <http://eteismai.lt/byla/108340640480196/2-364-605/2011>.

IŠVADOS

1. Civilinė atsakomybė, skiriama į sutartinę (pasireiškianti pažeidus sutartinius santykius) ir deliktinę (pasireiškianti pažeidus bendro pobūdžio prievolę elgtis rūpestingai ir atidžiai) – tai prievolė, atsirandanti įvykus civilinės teisės pažeidimui, kurios pagrindu viena šalis gali reikalauti atlyginti jai kitos šalies padarytus nuostolius, o kita šalis privalo atlyginti padarytus nuostolius ar sumokėti netesybas (netesybų sumokėjimo reikalavimas nėra aktualus statinio sugriuvimo atvejais, nes čia nesprendžiamas pradelstų prievolių įvykdymo klausimas). Skiriamos keturios šios atsakomybės rūšies kilimo sąlygos: kaltė, žala, neteisėti veiksmai, priežastinis ryšys. Atsakomybė už statinio sugriuvimą gali pasireikšti tiek sutartinės (kuomet žala padaroma statybos dalyvio statinio savininkui, kai šiuos subjektus sieja sutartiniai santykiai), tiek deliktinės civilinės atsakomybės pagrindu (kuomet žala padaroma statybos dalyvio tretiesiems asmenims, su kuriais iki žalos kilimo statybos dalyvio nesiejo jokie teisiniai santykiai);

2. Statinio sugriuvimo sampratai priskiriamas viso statinio, jo dalies, konstrukcijų ar atskirų jų dalių griūtis, žemės nuošliaužos, žemės įgriuvimo po statiniu atvejais, nepriklausomai nuo įgriuvusių elementų dydžio ar vertės; taip pat statinio laikančiųjų konstrukcijų deformacijos, gaisras ar trečiųjų asmenų veiksmai, nulėmę statinio sugriuvimą. Asmenys, atsakingi už statinio sugriuvimą, nurodomi Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje, taip pat į šių asmenų ratą traukiamas ir statinio statytojas (savininkas, užsakovas, valdytojas). Atsižvelgiant į šioms statybos dalyviams keliamas pareigas, jas pažeidus ir dėl to įvykus statinio griūčiai, kyla pagrindas taikyti atsakomybę už statinio sugriuvimą. Statinio savininko pareiga – rūpintis statiniu, kad šis neturėtų trūkumų, o šioms atsiradus – juos nedelsiant pašalinti, kad nekeltų pavojaus tretiesiems asmenims. Projekto ekspertizės rangovas atliktos ekspertizės pagrindu patvirtina, kad statinio projektas atitinka esminius statinio reikalavimus. Projektuotojo pareiga – parengti statinio projektą pagal galiojančius teisės aktų reikalavimus, pasirašyti jį, prisiimant atsakomybę, kad šis atitinka esminius statinio reikalavimus. Statybos rangovas privalo vykdyti darbus pagal patvirtintą statybos projektą, laikytis teisės aktų reikalavimų dėl saugios statybos darbų aplinkos kūrimo, tinkamos darbų kokybės užtikrinimo. Statybos techninis prižiūrėtojas privalo kontroliuoti, ar statybos darbai būtų vykdomi pagal projektą, tikrinti jų kokybę.

3. Statinio avarijos tyrimo paskirtis – komisijos iš kompetentingų valstybės institucijų subjektų sudarymas, kurie įvertintų statinio avarijos priežastis, nustatytų galimai kaltus už šį

įvykį subjektus, parengtų statinio avarijos padarinių šalinimo planą. Statybos dalyviams, įvykus statinio avarijai, tenka pareiga pranešti kompetentingoms įstaigoms apie šį įvykį: pažeidus šią pareigą, statybos dalyvis prisiima visą atsakomybę už statinio sugriuvimą, o tolimesnis atsakomybės taikymo klausimas kitiems statybos dalyviams tampa įrodinėjimo priemone teisminėje statinio sugriuvimo tyrimo stadijoje. Ikiteisminė statinio avarijos komisija negali taikyti jokio poveikio priemonių statybos dalyviams, ji gali tik reikalauti statybos dalyvių kvalifikavimą atliekančią instituciją panaikinti kaltų už statinio sugriuvimą statybos dalyvių kvalifikaciją. Taip pat ikiteisminėje statinio avarijos tyrimo stadijoje nėra nustatomas patirtos žalos dydis – jis įvertinamas teisminėje stadijoje;

4. Bylose, susijusiose su statinio sugriuvimu padarytos žalos nustatymu ir padengimu, ieškovu tampa statinio savininkas (statytojas, užsakovas, valdytojas), o atsakovais – statybos dalyviai, nurodyti Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje. Teisminiame procese pirmiausia nustatoma, kokio pobūdžio – sutartinė ar deliktinė - civilinė atsakomybė bus taikoma, ar egzistuoja sąlygos, kurioms esant, statybos dalyviams gali būti taikoma solidari atsakomybė. Siekiant kuo tiksliau nustatyti statinio sugriuvimo priežastis, teisme į pagalbą pasitelkiamas ekspertas, kurio ekspertizės akte nurodytos sugriuvimo priežastys dėl savo išsamumo ir pagrįstumo laikomos pakankamu įrodymu– tačiau ekspertizės aktas nėra vienintelis įrodymas tokio pobūdžio bylose: teismas vertina ir proceso šalių įrodymus, vadovaudamasis savo vidiniu įsitikinimu, susijusiu su visapusiškų aplinkybių ištyrimu: statytojas turi pareigą įrodyti tik statinio sugriuvimo faktą, o statybos dalyvis turi įrodyti, kad statinys sugriuvo ne dėl jo veiksmų. Kadangi statybos dalyviai statybos procese veikia kaip verslininkai, todėl kaltės už statinio sugriuvimą klausimas tokio pobūdžio bylose nėra nagrinėjamas, tačiau vertinamos kitos civilinės atsakomybės kilimo sąlygos – neteisėti veiksmai, kurie šiuo aspektu suvokiami kaip statybos dalyvių pareigų, nurodytų teisės aktuose, nevykdymas ar netinkamas vykdymas, žalos dydį atsakomybės už statinio sugriuvimą bylose turi įrodyti asmuo, reikalaujantis atlyginti patirtą žalą, kurios dydis nustatomas pagal parengtą sąmatą, sudarytą pagal statinio sugriuvimo metu galiojusias kainas, be to, svarbu įvertinti ir būsimos žalos atsiradimo tikimybę ir dydžio nustatymą; priežastinio ryšio neteisėtų veiksmų ir kilusios žalos nustatymo metu vertinamas faktinis ir teisinis priežastinis ryšys: svarbus ir netiesioginis priežastinis ryšys, jei atsakovo neteisėti veiksmai padėjo atsirasti ar padidėti kilusiems nuostoliams;

5. Statybos dalyvių atsakomybę už statinio sugriuvimą didinantys, mažinantys ar panaikinantys kriterijai nėra išskiriami teisės aktuose, jie nustatomi kiekvienu konkrečiu atveju, t.y., teismų praktikoje. Kriterijai, didinantys subjektų atsakomybės už statinio sugriuvimą, laipsnį: neteisėtų veiksmų, kurie pasireiškia kaip pareigų, nustatytų norminiuose teisės aktuose ir sutarčių sąlygose, statybos dalyviams nevykdymas ar netinkamas vykdymas (antai, statybos

darbų vykdymas be statybą leidžiančio dokumento ir patvirtinto projekto, savavališkos statybos darbų atlikimas, netinkamas statinio naudojimo priežiūros vykdymas – statytojo atsakomybės taikymui; projektinių sprendinių parengimas nesilaikant teisės aktų reikalavimų, projektinės dokumentacijos neišsamumas – projektuotojo atsakomybės taikymui; statybos darbų vykdymas, nesilaikant šiems darbams keliamų teisinių reikalavimų, netinkamas projektinių reikalavimų vykdymas, statybos darbų saugos reikalavimų nesilaikymas, nekokybiškų statybinių medžiagų naudojimas statybos metu – rangovo atsakomybės taikymui; rangovo atliekamų darbų kokybės nekontroliavimas, darbų trūkumų nefiksavimas – techninio prižiūrėtojo atsakomybės taikymui); o kriterijai, mažinantys statybos dalyvių atsakomybės už statinio sugriuvimą laipsnį: nenugalimos jėgos egzistavimas, ko pasekoje įvyko statinio griūtis, kitų statybos dalyvių atlikti neteisėtų veiksmai, statinio griūtis, įvykusi dėl normalaus pastato nusidėvėjimo, normalaus statinio naudojimo, formalus statybos dalyvio pareigų vykdymas (t.y., nurodymas, kad subjektas vykdė tam tikro statybos dalyvio funkcijas, tačiau įrodžius, kad šių funkcijų praktiškai nebuvo atlikta, šio subjekto atsakomybės laipsnis mažinamas).

PASIŪLYMAI

1. Vertėtų suvienodinti sąvokas „statinio sugriuvimas“ ir „statinio avarija“, naudojamas teisės aktuose. Sąvoka „statinio sugriuvimas“ naudojama tik Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje, nepaaiškinant jos esmės, o kituose teisės aktuose, kaip antai, Statybos įstatymo 25 straipsnyje bei Statybos techniniame reglamente STR 1.03.01:2016 „Statybiniai tyrimai. Statinio avarija“ naudojama „statinio avarija“ sąvoka, o Statybos techniniame reglamente 2.01.01 (I) „Esminis statinio reikalavimas „Mechaninis atsparumas ir pastovumas“ – „statinio griūtis“, todėl tampa neaišku, ar šios sąvokos gali būti sutapatinamos: tik sisteminis šių sąvokų aiškinimas padeda suvokti jų esmę ir turinį, todėl, siekiant išvengti neaiškumų, ar tam tikri įvykiai priskiriami statinio sugriuvimo atvejams, kurių pagrindu subjektams gali būti taikoma atsakomybė pagal Civilinio kodekso 6.696 straipsnį, siūloma sąvokas „statinio sugriuvimas“, „statinio avarija“, „statinio griūtis“, naudojamas teisės aktuose, suvienodinti, pakeičiant į sąvoką „statinio avarija“.

2. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.696 straipsnyje nurodoma, kad už statinio sugriuvimą atsako statinio projektuotojas, statinio projekto ekspertizės rangovas, statybos rangovas ir statinio statybos techninis prižiūrėtojas, tačiau siūlytina į šių subjektų ratą įtraukti ir statinio savininką (statytoją, valdytoją, užsakovą), kad šiam atsakomybė už statinio sugriuvimą būtų taikoma pagal tą patį Civilinio kodekso straipsnį, kaip ir kitiems statybos dalyviams, o ne pagal Civilinio kodekso 6.266 straipsnį, kuriame reglamentuojama statinio savininko atsakomybė už bet kokią žalą, padarytą dėl pastatų ar statinių, taip išvengiant neaiškumų ir klausimų, ar sugriuvusio statinio savininkas turi būti traukiamas į asmenų, atsakingų už statinio sugriuvimą, ratą;

3. Pagal galiojantį teisinį reglamentavimą, nustatant atsakomybę už statinio sugriuvimą, nėra sprendžiamas viešojo administravimo subjektų, atsakingų už statybą leidžiančių dokumentų išdavimą bei statybos valstybinę priežiūrą, atsakomybės už statinio sugriuvimą klausimas.- t.y., šiems subjektams nėra taikoma atsakomybė už statinio sugriuvimą. Pateikiami keli aspektai, įrodantys, kad šie subjektai turėtų būti traukiami į asmenų, atsakingų už statinio sugriuvimą, ratą: kaip antai, projekto ekspertizės rangovo (subjekto, pagal Civilinio kodekso 6,696 straipsnį traukiamo atsakomybėn už statinio sugriuvimą) parengtos projekto ekspertizės pagrindu, atsižvelgiant į jos išvadas ir projektinius sprendinius, valstybinis subjektas išduoda statybą leidžiantį dokumentą, taip patvirtindamas, kad projekto sprendiniai atitinka esminius statinio reikalavimus, tačiau statinio sugriuvimo metu, nustačius, kad dėl neteisingai atliktos projekto ekspertizės įvyko statinio griūtis, valstybinis subjektas netraukiamas atsakomybėn; be to, statybos valstybinę priežiūrą atliekantis subjektas, pagal Statybos įstatymo 28 ir 34 straipsnį

išduodantis dokumentus, patvirtinančius, kad statinys statomas/pastatytas nepažeidžiant esminių statinio reikalavimų, todėl šie subjektai, atlikę statinio esminių reikalavimų tenkinimo patikrą ir išdavę tai patvirtinantį dokumentą, aplaidžiai atlikę savo pareigas (t.y., netinkamai, neišsamiai įvykdę statinio atitikties esminiams statinio reikalavimams analizę) ir dėl to įvykus statinio sugriuvimui, turėtų būti solidariai su statybos dalyviais traukiami atsakomybėn už statinio sugriuvimą;

4. Statybos įstatymo 13 straipsnyje išvardyti statybos dalyviai, tačiau ne visi jų traukiami atsakomybėn už statinio sugriuvimą. Siūloma, sugriuvus statiniui, spręsti visų statybos dalyvių atsakomybės už šį reiškinį taikymo klausimą, atsižvelgiant į šių subjektų atliekamų funkcijų reikšmę statybos procese: kaip antai, tyrinėtojas atlieka žemės grunto tyrimus, žemės paviršiaus ir statinių esamas ir būsimas deformacijas sklype, šių tyrimų dėka leidžiama nustatyti būsimų pamatų gylį, o netinkamai įvertinus šiuos parametrus, tikimybė, kad statinys sugrius, padidėja. Statybos produktų gamintojas, importuotojas, platintojas, įgaliotasis atstovas atsako už statybinių medžiagų rodiklių, jų laikančiosios galios rodiklių atitikimą kokybės normoms – statybos metu naudojant kokybės rodiklių neatitinkančias medžiagas, gali kilti statinio deformacijos ir griūtis, todėl siūlytina šiuos statybos dalyvius, nagrinėjant bylas dėl statinių sugriuvimų, įtraukti trečiaisiais asmenimis ir nustačius jų atsakomybę įrodančias sąlygas, taikant regresio teisę, išsiieškoti žalos atlyginimą;

5. Ikiteisminiame statinio avarijos tyrime sudaroma komisija iš kompetentingų valstybės institucijų, vadovaujantis STR 1.03.01:2016 “Statybiniai tyrimai. Statinio avarija“ nuostatomis, tačiau pastebėta, kad sudarant statinio avarijos tyrimo komisiją, dažnai į jos sudėtį įtraukiami ir statybos dalyviai – kaip antai, statinio savininkas, valdytojas. Autorės nuomone, siūlytina į komisijos sudėtį įtraukti ne tik viešojo administravimo subjektus, o tuo pačiu ir statinio savininką (statytoją, valdytoją, naudotoją), nes dažniausiai šiam subjektui statinio avarijos metu padaroma žala, o teisiniame procese dėl atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymo, šis subjektas dažniausiai tampa ieškovu; siūlytina, kad kiti statybos dalyviai, nurodyti Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje, šiame etape dalyvautų ne kaip komisijos nariai, o kaip liudininkai, atsižvelgiant į ikiteisminiame statinio avarijos tyrime jiems keliamas kitokio pobūdžio teises ir pareigas, nei avarijos tyrimo komisijos nariams – laiku pranešti apie statinio avariją, imtis visų priemonių, siekiant išvengti didesnės statinio avarijos žalos, komisijos nariams teikti paaiškinimus, parodymus.

6. Autorės nuomone, būtina tobulinti ikiteisminio statinio avarijos tyrimo vykdymo procedūras, numatant aiškias kiekvieno subjekto, sudarančio avarijos komisiją, funkcijas ir pareigas. Siūlytina, kad komisijos sprendimas turėtų būti ne kolegialus, o priimtas statybos srityje kompetentingos institucijos, vykdančios statybos valstybinę priežiūrą – Valstybinės

teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos, atsižvelgiant į minėtos institucijos atliekamas funkcijas statybos proceso metu, kontroliuojant vykdomas statybas, skiriant nuobaudas už savavališkų statybų vykdymą, statybos proceso organizavimo pažeidimus, išduodant dokumentus, patvirtinančius, kad statinio statyba vykdoma/baigta, nepažeidžiant esminių statinio reikalavimų; o kitos institucijos ikiteisminiame statinio avarijos tyrimo etape teiktų tik išvadas, susijusias su statinio avarijos tyrimu jų kompetencijos srityje – kaip antai, apie padarytą žalą gamtai, kultūros paveldo statiniams, ir pan.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

KNYGOS:

1. Ambrasienė. Dangutė, ir kt. *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004;
2. Baranauskas, Egidijus, Karulaitytė – Kvainauskienė, Inga, Kiršienė, Julija ir kt. *Civilinė teisė. Bendroji dalis (vadovėlis)*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006;
3. Čiočys, Petras Algirdas. *Teisės pagrindai*. Vilnius: Vilniaus vadybos kolegija, 2000;
4. Dambrauskienė, Genovaitė, Marcijonas, Antanas, Monkevičius, Algirdas. *Lietuvos teisės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2004;
5. *Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I)*. Vilnius: Justitia, 2002;
6. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I)*. Vilnius: Justitia, 2003;
7. Mikelėnas Valentinas. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995;
8. Vaišvila, Alfonsas. *Teisės teorija (vadovėlis)*. Vilnius: Justitia, 2000;
9. Vansevičius, Stasys. *Valstybės ir teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2000;

STRAIPSNIAI MOKSLINIUOSE ŽURNALUOSE:

1. Juškevičius, Jonas, Rudzinskas, Antanas. „Civilinės atsakomybės už netinkamą asmens priežiūros paslaugų teikimą taikymo Lietuvoje ir Italijoje ypatumai“. *Jurisprudencija*, 12 (114) (2008): 73-81;
2. Norkūnas, Algis. „Kaltė kaip civilinės atsakomybės pagrindas“. *Jurisprudencija*, (28 (20)) (2002): 112-118;
3. Saukalienė, Kristina. „Statybos defektai ir užsakovo atsakomybės už juos problemos“. *Socialinių mokslų studijos* 2(6) (2010) 243-257;
4. Saukalienė, Kristina. „Statybos valdytojas: samprata ir sutartinės atsakomybės ypatumai“. *Socialinių mokslų studijos* III/3 (2011) 1111-1128;
5. Selelionytė – Drukteinienė, Simona. „Deliktinės ir sutartinės atsakomybės konkurencija“. *Justitia*, (1(67)) (2008): 32-33;

6. Selelionytė, Simona. „Neteisėtumas kaip valstybės deliktinės atsakomybės sąlyga“. *Jurisprudencija*, 1 (79) (2006): 102-112;

INTERNETINIAI TINKLALAPIAI:

1. „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“ , Žiūrėta 2016-10-03 per internetą.
<http://ikiis.iki.lt/>
2. Valstybinė darbo inspekcija prie Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. „Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimas „Statinio ar jo dalies griūtis, sproginimas“.
Žiūrėta 2015 11 17 per internetą
<http://www.vdi.lt/AtmUploads/MRStatinioGriutisSprogimas.pdf>
3. Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos. 2010-01-20 raštas Nr. (9.6)-22D-391 “Dėl naudojamų statinių avarių prevencijos“;
4. Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos „Ar medinių laiptų šoninės sijos perlūžimas yra statinio dalies griūtis“. Žiūrėta 2016 11 07 per internetą <http://www.vtpsi.lt/node/2433>
5. Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija apie Aplinkos ministerijos. :“Sudaryta statinio avarijos tyrimo komisija“. Žiūrėta 2017 02 10 per internetą:
<http://www.vtpsi.lt/node/3209>

BAIGIAMIEJI DARBAI:

1. Drevinskaitė, Lina. „Atsakomybės tarp užsakovo, rangovo ir subrangovo pasiskirstymas statybos procese“. Magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2007,
http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2007~D_20080125_131805-60336/DS.005.0.01.ETD
2. Jaroš, Marta „Atsakomybė už ikisutartinių santykių pažeidimą“. (magistro baigiamasis darbas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012)
<http://gs.elaba.lt/object/elaba:1885287/1885287.pdf>
3. Jusaitė, Laima. „Akivaizdūs ir paslėpti atliktų statybos rangos darbų trūkumai: teisinio reguliavimo ypatumai ir šių trūkumų nustatymo teisinės pasekmės“. Magistro baigiamasis darbas, Vilniaus universitetas, 2012. http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2012~D_20140627_180514-60605/DS.005.0.01.ETD
4. Oganian, Irina. “Civilinės atsakomybės ypatumai statybos rangos teisiniuose santykiuose“. Magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2009.

http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2009~D_20100224_104341-49857/DS.005.0.02.ETD

5. Ribikauskas, Arūnas. „Teisinė atsakomybė etatistinės ir demokratinės teisės sampratu požiūriu“. (magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2006).
http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2007~D_20070121_190404-81974/DS.005.0.01.ETD
6. Rybakas, Aleksandras. „Deliktinės atsakomybės taikymas sutartiniuose santykiuose“ (magistro baigiamasis darbas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006)
gs.elaba.lt/object/elaba:2188269/index.html
7. Surininaitė, Jolita. „Atsakomybės ypatumai už nepilnamečių padarytą žalą“. (magistro baigiamasis darbas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008).
http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa_0001:E.02~2007~D_20080128_111847-94679/DS.005.0.02.ETD

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTAI:

1. „Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro 2016m. gruodžio 30d. Įsakymas „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.07.03:2017 „Statinių techninės ir naudojimo priežiūros tvarka. Naujų nekilnojamojo turto kadastro objektų formavimo tvarka“ patvirtinimo““, *Teisės aktų registras*, 30156 (2016);
2. „Lietuvos Respublikos statybos įstatymas“. *Valstybės žinios*. 32-788 (1996);
3. „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“. *Valstybės žinios*. 74-2262 (2000);
4. „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005-09-21 įsakymas Nr. D1-455 “Dėl statybos techninio reglamento STR 2.01.01(I):2005 "Esminis statinio reikalavimas "Mechaninis atsparumas ir pastovumas" patvirtinimo”“, *Valstybės žinios*, 115-4195 (2005)
5. „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005-09-21 įsakymas Nr. D1-455 “Dėl statybos techninio reglamento STR 2.01.01(I):2005 "Esminis statinio reikalavimas "Mechaninis atsparumas ir pastovumas" patvirtinimo”“, *Valstybės žinios*, 115-4195 (2005)
6. „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012-02-28 įsakymas Nr. D1-183 “Dėl statybos techninio reglamento STR 1.04.03:2012 "Inžineriniai geologiniai ir geotechniniai tyrimai Šiaurės Lietuvos karstiniame rajone" patvirtinimo”, *Valstybės žinios*, 32-1503 (2012);

7. „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016-11-11 įsakymas Nr. D1-748 „Dėl Statybos techninio reglamento STR 1.03.01:2016 „Statybiniai tyrimai. Statinio avarija“ patvirtinimo“, *Teisės aktų registras*, 2016-26719 (2016);
8. „Lietuvos Respublikos Seimo 2016-06-30 įsakymas Nr. Xii-2579 „Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.696, 6.697 ir 6.698 straipsnių pakeitimo įstatymas“, *Teisės aktų registras*, 20331 (2016)
9. „Lietuvos Respublikos Seimo teisės departamento 2015-09-21 išvada Nr. XII-3485 “Dėl Civilinio kodekso 6.696, 6.697, 6.698 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto“, *Teisės aktų registras*, 494 (2015)
10. „Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2006-08-04 Įsakymas Nr. A1-232/4-306 “Dėl potencialiai pavojingų įrenginių avarių tyrimo nuostatų patvirtinimo“, *Valstybės žinios*, 88-3481 (2006)
11. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. kovo 9 d. nutarimas Nr. 241 „Dėl ekstremalių įvykių kriterijų sąrašo patvirtinimo“, *Valstybės žinios*. 29-1004 (2006)
12. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015-10-14 Nutarimas Nr. 1063 “Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006m. kovo 9d. nutarimo Nr. 241 “Dėl ekstremaliųjų įvykių kriterijų sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“, *Teisės aktų registras*, 15200 (2015)
13. „Palangos miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2015m. birželio 17d. Įsakymas Nr. A1-643 “Dėl pastato Plytų g. 21, avarijos tyrimo komisijos sudarymo”;
14. „Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2008m. liepos 18d. Įsakymas Nr. 40-993 “Dėl daugiabučio gyvenamojo namo M. Daukšos g. 5 avarijos tyrimo komisijos sudarymo”. Žiūrėta 2017 02 10 per internetą <https://www.vilnius.lt/vaktai/default.aspx?Id=3&DocId=30160279>

LIETUVOS TEISMŲ SPRENDIMAI, NUTARTYS:

1. „Anykščių rajono apylinkės teismo 2009m. vasario 2d. sprendimas byloje Nr. 2-23-786/2009”. Žiūrėta 2016 12 17 per internetą <http://eteismai.lt/byla/38454331927777/2-23-786/2009?word=rangovo%20parStateigos>
2. „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2011m. balandžio 04d. sprendimas byloje Nr. 2-364-605/2011”. Žiūrėta 2016 11 14 per internetą <http://eteismai.lt/byla/108340640480196/2-364-605/2011>
3. „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013m. kovo 08d. nutartis byloje Nr. 2A-298-527/2013”. Žiūrėta 2016 11 16 per internetą <http://eteismai.lt/byla/252202476039063/2A-298-527/2013>

4. "Kauno apygardos teismo 2013m. gegužės 2d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-466-259/2013". Žiūrėta 2017 02 10 per internetą <http://eteismai.lt/byla/258492262978232/2-466-259/2013>
5. „Kauno apygardos teismo 2015m. balandžio 27d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-609-230“. Žiūrėta 2015 11 17 per internetą
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=55584c60-eeeb-4868-9752-196330694f91>
6. „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015m. lapkričio 12d. nutartis byloje Nr. 2A-2014-773/2015“. Žiūrėta 2016 11 13 per internetą <http://eteismai.lt/byla/88688895700824/2A-2014-773/2015>
7. "Kauno apygardos teismo Civilinių bylų kolegijos 2015m. lapkričio 23d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1980-436/2015". Žiūrėta 2017 02 12 per internetą
<http://eteismai.lt/byla/261518889773685/2A-1980-436/2015>
8. „Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2008m. birželio 5d. nutarimas byloje Nr. II-297-513/2008“. Žiūrėta 2016 12 17 per internetą
<http://eteismai.lt/byla/146367169530650/II-297-513/2008?word=techninio%20pri%C5%BEi%C5%ABr%C4%97tojo%20pareigos>
9. „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012m. lapkričio 12d. nutartis civilinėje byloje Nr.: 2-1351-538/2012“. Žiūrėta 2017 02 10 per internetą
<http://eteismai.lt/byla/116509670079529/2-1351-538/2012>
10. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007m. balandžio 12d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-200/2007“. Žiūrėta 2017 03 03 per internetą
<http://eteismai.lt/byla/41173518042784/2-200/2007>
11. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012m. sausio 20d. nutartis byloje Nr. 2A-76/2012“. Žiūrėta 2015 11 17 per internetą:
<http://eteismai.lt/byla/253849110189007/2A-76/2012#>
12. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų teisėjų kolegijos 2012m. spalio 24d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-313/2012“. Žiūrėta 2016 11 17 per internetą
<http://eteismai.lt/byla/75211314313889/2A-313/2012>
13. „Lietuvos apeliacinio teismo 2013m. rugsėjo 12d. nutartis byloje Nr. 2A-708/2013“. Žiūrėta 2016 12 17 per internetą <http://eteismai.lt/byla/237519670870311/2A-708/2013?word=techninio%20pri%C5%BEi%C5%ABr%C4%97tojo%20pareigos>
14. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014m. balandžio 25d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-538/2014“. Žiūrėta 2017 02 10 per internetą
<http://eteismai.lt/byla/149036266133751/2A-538/2014>

15. "Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015m. lapkričio 12d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-611-196/2015". Žiūrėta 2017 03 04 per internetą <http://eteismai.lt/byla/89977986890468/2A-611-196/2015>
16. "Lietuvos Aukščiausiojo teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001m. rugsėjo 19d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-763". Žiūrėta 2017 02 26 per internetą <http://eteismai.lt/byla/244064429050249/2-79-948/2013>
17. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004m. gegužės 5d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-306/2004“. Žiūrėta 2016 12 11 per internetą . <http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=25355>
18. "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004m. lapkričio 29d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-652/2004". Žiūrėta 2017 03 05 per internetą <http://www.teisesgidas.lt/lat.php?id=27357>
19. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004m. gruodžio 22d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-671/2004“. Žiūrėta 2016 10 09 per internetą <http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=30239>
20. „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005m. sausio 10d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25/2005". Žiūrėta 2017 02 10 per internetą <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=01239596-194b-4305-9799-8feb4efca021>
21. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2005m. kovo 29d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-119/2005". Žiūrėta 2016 11 03 per internetą. <http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=28022>
22. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007m. rugsėjo 27d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3k-3-353/2007“. Žiūrėta 2016 10 15 per internetą. <http://eteismai.lt/byla/197796813607849/3K-3-353/2007>
23. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007m. lapkričio 28d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-553/2007". Žiūrėta 2017 03 04 per internetą <http://eteismai.lt/byla/2037724548118/3K-3-553/2007>
24. "Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2008m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-59/2008. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=27bdd722-c97b-4f8d-b49a-09d6a525a718>
25. „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009m. kovo 03d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-15/2009“. Žiūrėta 2016 12 11 per internetą: <http://eteismai.lt/byla/198660906739811/3K-3-15/2009>;

26. „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009m. lapkričio 16d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-503/2009“. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/58004490075449/3K-3-503/2009>
27. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010m. vasario 23d. Nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-59/2010“. Žiūrėta 2016 10 22 per internetą. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=75780080-d1ed-4f2d-bcb4-9dfd9d2168b6>
28. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų 2010m. kovo 1d. Nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-53/2010“. Žiūrėta 2016 10 22 per internetą. <http://eteismai.lt/byla/109219807695653/3K-3-53/2010>
29. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010m. kovo 16d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2010“. Žiūrėta 2016 10 23 per internetą <http://eteismai.lt/byla/30357107171268/3K-3-107/2010>
30. „Lietuvos apeliacinio teismo 2011m. vasario 23d. civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos sprendimas byloje Nr. 2A-91/2011“. Žiūrėta 2016 11 13 per internetą <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=9cb7841f-5374-4c76-a1a3-e8d2891ed716>
31. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012m. birželio 6d. Nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-268/2012“. Žiūrėta 2017 02 27 per internetą <http://eteismai.lt/byla/9598439940221/3K-3-268/2012>
32. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. gruodžio 7 d. Nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-520/2012“. Žiūrėta 2016 10 08 per internetą. <http://eteismai.lt/byla/119612454970418/3K-3-520/2012>
33. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2014 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje AB If P&C Insurance AS v. VĮ „Automagistralė“ byloje Nr. 3K-7-57/2014“. Žiūrėta 2016 11 18 per internetą <http://eteismai.lt/byla/56008979889358/3K-7-57/2014>
34. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014m. birželio 27d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-364/2014“. Žiūrėta 2017 02 26 per internetą <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=61d526cd-3dfe-4de8-9c76-e13f79fd3573>
35. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015m. kovo 31d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-167-611/2015“. Žiūrėta 2017 02 26 per internetą <http://eteismai.lt/byla/183762697575564/3K-3-167-611/2015>

36. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015m. gegužės 28d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-327-687/2015“. Žiūrėta 2016 11 03 per internetą. <http://eteismai.lt/byla/133303260563435/3K-3-327-687/2015>
37. „Palangos miesto apylinkės teismo 2011m. rugsėjo 13d. sprendimas už akių byloje Nr. 2-1090-588/2011. Žiūrėta 2016 12 17 per internetą: <http://eteismai.lt/byla/5040760242554/2-1090-588/2011?word=rangovo%20pareigos>
38. „Panevėžio apygardos teismo 2013m. sausio 3d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-5-280“. Žiūrėta 2015 11 17 per internetą <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=4ac0c6da-33c9-4bc5-b005-745afb7dfe76>
39. „Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjos 2013m. rugsėjo 06d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-204-212/2013“. Žiūrėta 2015 11 17 per internetą <http://eteismai.lt/byla/156454789481395/2-204-212/2013>
40. „Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014m. sausio 13d. sprendimas byloje Nr. 2A-6-252/2014“. Žiūrėta 2016 11 15 per internetą <http://eteismai.lt/byla/213155595315169/2A-6-252/2014>
41. „Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014m. sausio 30d. Nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-30-227/2014“. Žiūrėta 2017 02 26 per internetą <http://eteismai.lt/byla/184602600679489/2A-30-227/2014>
42. „Šiaulių apygardos teismo 2009m. birželio 12d. nutartis byloje Nr. II-238-519/2009. Žiūrėta 2016 12 17 per internetą <http://eteismai.lt/byla/195006235836378/II-238-519/2009?word=techninio%20pri%C5%BEi%C5%ABr%C4%97tojo%20pareigos>
43. „Šiaulių apygardos teismo 2010m. birželio 15d. nutartis byloje Nr. 2A-14-357/2010.“ Žiūrėta 2016 12 17 per internetą <http://eteismai.lt/byla/130281307408776/2A-14-357/2010?word=rangovo%20pareigos>
44. „Šiaulių miesto apylinkės teismo 2010m. rugpjūčio 27d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-764-772/2010“. Žiūrėta 2016 11 19 per internetą <http://eteismai.lt/byla/211248680968066/2-764-772/2010> „Šiaulių apylinkės teismo 2014m. birželio 25d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-150-772/2014“. Žiūrėta 2016 10 16 per internetą. <http://eteismai.lt/byla/236304964091103/2-150-772/2014>
45. „Telšių rajono apylinkės teismo 2014m. vasario 21d. nutartis byloje Nr.: 1-98-671/2014“. Žiūrėta 2016 12 17 per internetą <http://eteismai.lt/byla/34348257626759/1-98-671/2014?word=techninio%20pri%C5%BEi%C5%ABr%C4%97tojo%20pareigos>

46. „Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų kolegijos 2010m. gruodžio 01d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1079-56/2010“. Žiūrėta 2016 11 18 per internetą <http://eteismai.lt/byla/207410261215243/2A-1079-56/2010>
47. „Vilniaus apygardos teismo 2012m. balandžio 2d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2657-577/2012“. Žiūrėta 2017 02 27 per internetą <http://eteismai.lt/byla/110478492994321/2-2657-577/2012>
48. Vilniaus apygardos teismo 2012m. birželio 11d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1245-781. Žiūrėta 2015 11 17 per internetą <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=4ac0c6da-33c9-4bc5-b005-745afb7dfe76>
49. „Vilniaus apygardos teismų civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012m. liepos 12d. nutartis byloje Nr. 2A-1569-275/2012“. Žiūrėta 2016 11 15 per internetą <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=73980ac8-35b0-41c7-9258-a45aa1b63760>
50. „Vilniaus apygardos teismo 2016m. sausio 26d. nutartis byloje Nr. B2-98-258/2016“. Žiūrėta 2016 12 16 per internetą <http://eteismai.lt/byla/139885747026445/B2-98-258/2016?word=rangovo%20pareigos>
51. „Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjo kolegijos 2016m. birželio 23d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-158-258/2016“. Žiūrėta 2017 02 12 per internetą <http://eteismai.lt/byla/238084496783462/2A-158-258/2016>
52. „Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo 2011m. birželio 08d. nuosprendis byloje Nr. 1-48-88/2011“. Žiūrėta 2016 11 14 per internetą <http://eteismai.lt/byla/161643724336282/1-48-88/2011>
53. „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015m. liepos 9d. Nutarimas byloje A2.7.-8898-369/2015“. Žiūrėta 2016 12 17 per internetą http://eteismai.lt/byla/152139340061554/A2_7_-8898369/2015?word=rangovo%20pareigos

TARPTAUTINIŲ TEISMŲ SPRENDIMAI, SUPRANACIONALINIAI TEISĖS AKTAI:

1. „2011 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 305/2011“, L 88/5 (2011)

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS

Reikšminiai žodžiai – civilinė atsakomybė, statinio sugriuvimas, statinio griūtis, statinio avarija, statytojas (užsakovas, valdytojas), projektuotojas, rangovas, statinio techninis prižiūrėtojas.

Magistro baigiamojo darbo tyrimo esmė – išsiaiškinti, kaip ir kokiais kriterijais remiantis paskirstoma atsakomybė už statinio sugriuvimą statybos dalyviams, nes šie kriterijai nėra nustatyti teisės aktuose, juos išskiria tik teismas, analizuodamas tokio pobūdžio bylas. Bylose dėl atsakomybės už statinio sugriuvimą priežasčių nustatymui pasitelkiami ekspertai, kurių išvados būna esminiu įrodymu. Statytojas turi įrodyti statinio sugriuvimo faktą, o statybos dalyvis – įrodyti, kad statinys sugriuvimo ne dėl jo veiksmų. Kaltės klausimas tokio pobūdžio bylose nėra sprendžiamas, nes statybos dalyviai statybos teisiniuose santykiuose veikia kaip verslininkai, todėl jiems taikoma griežtoji atsakomybė.

Teismų praktikoje išskiriami kriterijai, didinantys atsakomybę už statinio sugriuvimą statybos dalyviui, nurodytam Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje, laipsnį: neteisėtų veiksmų atlikimas, dažniausiai pasireiškiantis kaip netinkamas pareigų, nurodytų teisės aktuose ir sutartiniuose santykiuose, vykdymas arba visiškai nevykdymas, kaip antai, savavališkos statybos vykdymas, darbų saugos reikalavimų nesilaikymas, statybos produktų, neatitinkančių kokybės reikalavimų, naudojimas, aplaidus projektinės dokumentacijos parengimas, kitų statybos dalyvių vykdomų veiksmų nekontroliavimas. Kriterijai, mažinantys statybos dalyvių atsakomybę už statinio sugriuvimą: nenugalimos jėgos egzistavimas, statinio sugriuvimas dėl normalaus pastato nusidėvėjimo, statinio naudojimo, kitų statybos dalyvių atlikti neteisėti veiksmai, formalus statybos dalyvio pareigų vykdymas.

ABSTRACT

Key terms: civil liability, collapse of the building, accident, builder (contracting party, manager), architect, contractor, technical supervisor of the building.

The aim of the MA paper is to establish criteria for distributing liability for the collapse of the building among the participants in the construction process as they are not provided for in legal acts and are indicated only by court when solving cases of such nature. Cases of liability for the collapse of the building involve experts to identify the causes with their conclusions as the definitive evidence. The builder must prove the fact of the collapse of the building and a

participant in the construction must prove that the building collapsed not as a result of his action. The issue of fault is not addressed in legal cases of such nature because in legal relations the parties to the construction act as entrepreneurs, therefore, they are subject to strict liability.

The case law distinguishes criteria increasing the size of liability for the collapse of the building to the participants in the construction indicated in Article 6.696 of the Civil Code: unlawful conduct, most frequently expressed in inappropriate performance or non-performance of obligations set out in legal acts and contractual relations, e.g. unauthorized construction, failure to comply with safety requirements for construction works, the use of products not meeting quality requirements, negligent preparation of project documentation, lack of control of activities undertaken by other participants in the construction. The criteria reducing the liability of parties to the construction for the collapse of the building: force majeure, collapse of the building due to normal wear and tear and use of the building, illegal actions undertaken by other parties to the construction, negligent performance of the obligations of the participant in the construction process.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Magistro baigiamojo darbo tema = „Atsakomybė už statinio sugriuvimą“

Pagrindiniai magistro baigiamojo darbo tikslai – nustatyti atsakomybės už statinio sugriuvimą statybos dalyviams, nurodytiems Civilinio kodekso 6.696 straipsnyje, taikymo sąlygas, išskirti kriterijus, kurių pagrindu mažinama, didinama arba netaikoma atsakomybė už statinio sugriuvimą, o taip pat ir proceso šalių įrodinėjimo naštos paskirstymą teisminiame procese. Uždaviniai – palyginti civilinės atsakomybės rūšis bei nustatyti, kuri civilinės atsakomybės rūšis taikoma statinio sugriuvimo atvejais, įvertinti statybos dalyvių teisės aktuose nustatytas pareigas, kurių pažeidimas sudaro prielaidą šiems subjektams taikyti atsakomybę už statinio sugriuvimą, o taip pat ir išskirti bei identifikuoti kriterijus, vertinamus ir nustatinėjamus teisminiame procese, kuriems esant, didinama, mažinama ar netaikoma atsakomybė už statinio sugriuvimą.

Pirmojoje darbo dalyje aiškinama civilinės atsakomybės sąvokos sampratą, apžvelgiamos jai kilti būtinos sąlygos, išskiriamos pagrindinės civilinės atsakomybės rūšys bei jų tarpusavio atskyrimo kriterijai bei išanalizuojama, kokia atsakomybės rūšis taikoma statinio sugriuvimo atveju. Kitoje darbo dalyje atskleidžiama sąvokos „statinio sugriuvimas“ samprata, jos sinonimai, išskiriami atvejai, priskirtinti statinio sugriuvimui, o taip pat ir pateikiama statybos dalyvių pareigų bei iš jų išplaukiančių prielaidų taikyti šiems subjektams atsakomybę už statinio sugriuvimą apžvalga. Trečioje darbo dalyje atliekama atsakomybės už statinio sugriuvimą kriterijų taikymo analizė: pirmiausia apžvelgiamas ikiteisminio statinio sugriuvimo atvejų tyrimo algoritmas, toliau pateikiama teismo statinio sugriuvimo atvejų tyrimo apžvalga, išskiriama civilinės atsakomybės sąlygų taikymo specifika tokio pobūdžio bylose bei atliekamas kriterijų, suformuluotų teisminėje praktikoje, mažinančių, didinančių ar naikinančių atsakomybės už statinio sugriuvimą taikymą analizė.

Magistro baigiamojo darbo dalyje suformuluojamos išvados bei darbo autorės pateikiami pasiūlymai ir rekomendacijos.

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA

Topic of the MA paper - Liability for the Collapse of the Building

The MA thesis aimed at identifying the conditions of application of liability for the collapse of the building to parties to the construction indicated in Article 6.696 of the Civil Code, naming the criteria for reducing, increasing or not applying liability for the collapse of the building, as well as distributing the burden of proof among the parties to the judicial proceedings. The objectives of the present paper were to compare the types of civil liability and determine the type of civil liability applied to cases of the collapse of the building, evaluate the legal obligations of participants in the construction, the infringement of which constitutes a premise for holding the above-mentioned operators responsible for the collapse of the building, identify criteria that are defined and adopted in judicial proceedings in the presence of which the liability for the collapse of the building is increased, reduced or not applied at all.

The first part of the paper focussed on the concept of civil liability, the conditions necessary for civil liability to exist, main types of civil liability and their distinguishing criteria and form of liability to apply in the case of the collapse of the building. The subsequent part of the paper defined the concept “collapse of the building”, revealed its synonyms, distinguished between cases attributable to the collapse of the building, and provided the overview of the obligations of parties to the construction and the ensuing assumptions to apply liability to the above-mentioned operators for the collapse of the building. The third part of the MA paper presented the analysis of the application of the criteria of the responsibility for the collapse of the building: the algorithm of the prejudicial cases of the collapse of the building, the study on the judicial cases of the collapse of the building, specifics of the application of conditions of civil liability in cases of such nature and analysis of criteria developed in case-law that reduce, increase or lift the application of liability for the collapse of the building.

The final part of the MA thesis provided conclusions and suggestions as well as recommendations by the author.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2017-03-16

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

Teisės fakulteto, verslo teisės magistrantūros studijų

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas (-ė)

Aurelija Taunytė-Burkauskienė

(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas

“ATSAKOMYBĖ UŽ STATINIO SUGRIUVIMĄ“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

Aurelija Taunytė-Burkauskienė

(parašas)

(vardas, pavardė)